הדו"ח: כך יחקור השב"כ

רון בן ישי

מי שיעיין במסמך ההנחיות שחיברה ועדת לנדוי עבור חוקרי השב"כ יתקשה להאמין למה שעיניו קוראות. אפשר אפילו להרחיק לכת ולומר כי מי שאינו בקי ברזי"ה כולו, פשוט נופל בפח.

לא רק שוועדת לנדוי אינה נותנת לגיטימציה להפעלת לחץ פסיכולוגי פיזי ברוטאלי על חשודים בפעילות טרוריסטית, אלא שהיא מסייגת את החוקרים ואוסרת עליהם להפעיל אותה מידה של אלימות שהיתה כבר לשיגרה, שכמעט אין שמים אליה לב, בחקירות פליליות רגילות במשטרה.

מסמך ההנחיות לחוקרי השב"כ דומה יותר להוראות קבע לאחיות בסנטוריום שוויצרי מאשר לצד התנהגות במרתפי החקירות של שירות ביטחון פנימי במדינה כל שהיא בעולם. אפילו ארגון „אמנסטי" הבינלאומי היה יכול לחיות עימו ללא קשיים ניכרים.

ועדת לנדוי נתנה בגלוי אישור לחוקרי השב"כ להפעיל „לחץ פסיכולוגי לא אלים" ו„מידה מתונה של לחץ פיזי". מי שיעיין באותיות הקטנות של הפרק הגלוי לא יתקשה, למשל, להסיק כי מותר להתיש את הנחקר – אך בשום פנים ואופן לא במידה שתפגע בבריאותו.

לדברי הוועדה יש להגביל את הלחץ הפסיכולוגי שמותר להפעיל כלפי הנחקר. כן הוגבלה ההרשאה למגע פיזי עם הנחקר. עם זאת, צריך לציין כי במקרים חריגים מסויימים, מתירה הוועדה מידה מתונה של לחץ פיזי. הוועדה דורשת מחוקרי השב"כ להוציא מן הנחקרים את המידע וההוראות הדרושים להם באמצעות תחבולות

תצלום ארכיון. חשודים בפעילות חבלנית עויינת לאחר לכידתם

מותר: אמצעים מתוחכמים, תחבולות, התשה ● אסור: „מידה רבה" של לחץ פיזי ופסיכולוגי, פגיעה בבריאותו של הנחקר ● בעבר היו מקרים שבהם „הועף" חוקר מתפקידו משום שסטר ללא אישור הממונים עליו לנחקר בפעילות טרור ● ועדת לנדוי ממליצה לפקח מיניסטריאלית על פעולות השב"כ. פירוש הדבר – התחלקות באחריות

ותיחכום, ולא על ידי שבירתם הפיזית והפסיכולוגית.

■

לאור דברים אלה מפתיעה מעט קורת הרוח הגלויה ואנחת הרווחה שבה מקדמים חוקרי השב"כ ואנשי הארגון הזה בכל הדרגים את המלצות הוועדה. גם את אלו הנוגעות לשיטות החקירה. הדעת נותנת, כי שום גוף אינו שמח כאשר מוטלות הגבלות שונות לפעולותיו.

אבל האמת היא, שההנחיות החסויות של ועדת לנדוי אינן חידוש עבור חוקרי השב"כ, ואינן אלא סיכום ותימצות של הוראות קבע שהיו קיימות – וגן תקפות עד היום – בשירות הביטחון הכללי. היו מקרים בעבר שבהם „הועף" חוקר מתפקידו משום שסטר ללא אישור הממונים עליו לנחקר בפעילות טרור. אסור לחוקר כמעט לסטות ממסגרת ההנחיות הנוקשה והברורה שנקבעה בינו לבין הממונים עליו טרם החלה החקירה.

הסיבה לנוהג זה, שוועדת לנדוי נתנה לו עתה גושפנקא רישמית, אינה המאגיסטארית או רבקתם היתרה של אנשי השב"כ בערכי המוסר היהודי והאוניברסאלי. ההתמודדות הממושכת עם חברי אירגוני הטרור הפלשתינאיים הביאה את אנשי השב"כ להכרה כי על החקירה מכבידים מספר גורמים, ולא תמיד משיגים את התוצאות המקוות.

הדבר נובע הן מאופיים של הנחקרים, שהם בדרך כלל חדורי הכרה אידיאולוגית עמוקה ומשוכנעים בצידקת דרכם, והן מן העובדה שחקירת השב"כ נועדה בעיקרה להשיג מודיעין ופחות להביא להרשעתו של הנחקר בדין.

בניגוד לחקירה המשטרתית, שיעדה העיקרי הוא איסוף ראיות והוראה שיאפשרו העמדתו של הנחקר לדין ויביאו להרשעתו בבית המשפט, מעניין השב"כ במידע הכללי שיכול הנחקר לספק כמו למשל, על ההתארגנות החבלנית שהוא חבר בה ועל אמצעי הלחימה שברשותה.

העמדתו לדין והרשעתו של הנחקר מעניינת את השב"כ בעיקר מן האספקט הסיכולי. כאמצעי לשלול ממנו ומחבריו את האפשרות לבצע את זממם. (ווהי, אגב, אחת הסיבות שבגללה הירשו לעצמם חוקרי השב"כ לשקר בבתי המשפט, כשהאמינו שהם משרתים בכך את ביטחון הציבור).

„במשך הזמן נוכחנו כי לא תמיד אפשר להוציא מן הנחקר את כל המידע שיש ברשותו", מספר חוקר ותיק שהתמודד בעבר עם כמה מן הנוקשים והעיקשים שבין ראשי המחבלים בשטחים. „למדנו את הלקח הזה בדרך הקשה. ורק מאוחר יותר, על סמך מידע מודיעיני שהושג בחקירות מתוחכמות, הצלחנו להפוך אותם ולהוציא מהם גם מידע רב ורואה במעשיהם".

לקחי השנים הראשונות שאחרי מלחמת ששת הימים הופקו בזהירות, ומזה עשר שנים לערך זכוו להם חוקרי השב"כ למטרה לפעול בשיטות אחרות. לשם כך פותחו שיטות חקירה מתוחכמות בהתאם לצרכים. „לכל אדם יש סף שבירה פסיכולוגי ופיזי", אומר החוקר הוותיק. „אבל תהיה זו טעות לנסות בחקירה לקצר את הדרך בשיטת זבנג וגמרנו".

היבול המודיעיני שהביאו שיטות החקירה המתוחכמות היה מרשים. מחבלים מסרו מידע רב שאיפשר ללכוד מחבלים רבים. השב"כ השתכנע – ואף עיגן זאת בהוראות ברורות – כי השימוש בלחץ פיזי הוא פסול, ומותר רק במקרים חריגים. למשל, כאשר נשקפת סכנת חיים ממטען שטמנו להתפוצץ ויש לגלותו מייד, מבלי להתחשב במידע המודיעיני הכללי העלול ללכת לאיבוד.

אותן הדוגמאות המאלפות להצלחתן של השיטות המתוחכמות היתה דווקא במקרה של חקירת אנשי המחתרת היהודית. כבר בהתחלה,

המוסף לתרבות ספרות ואמנות ● עמוד 20

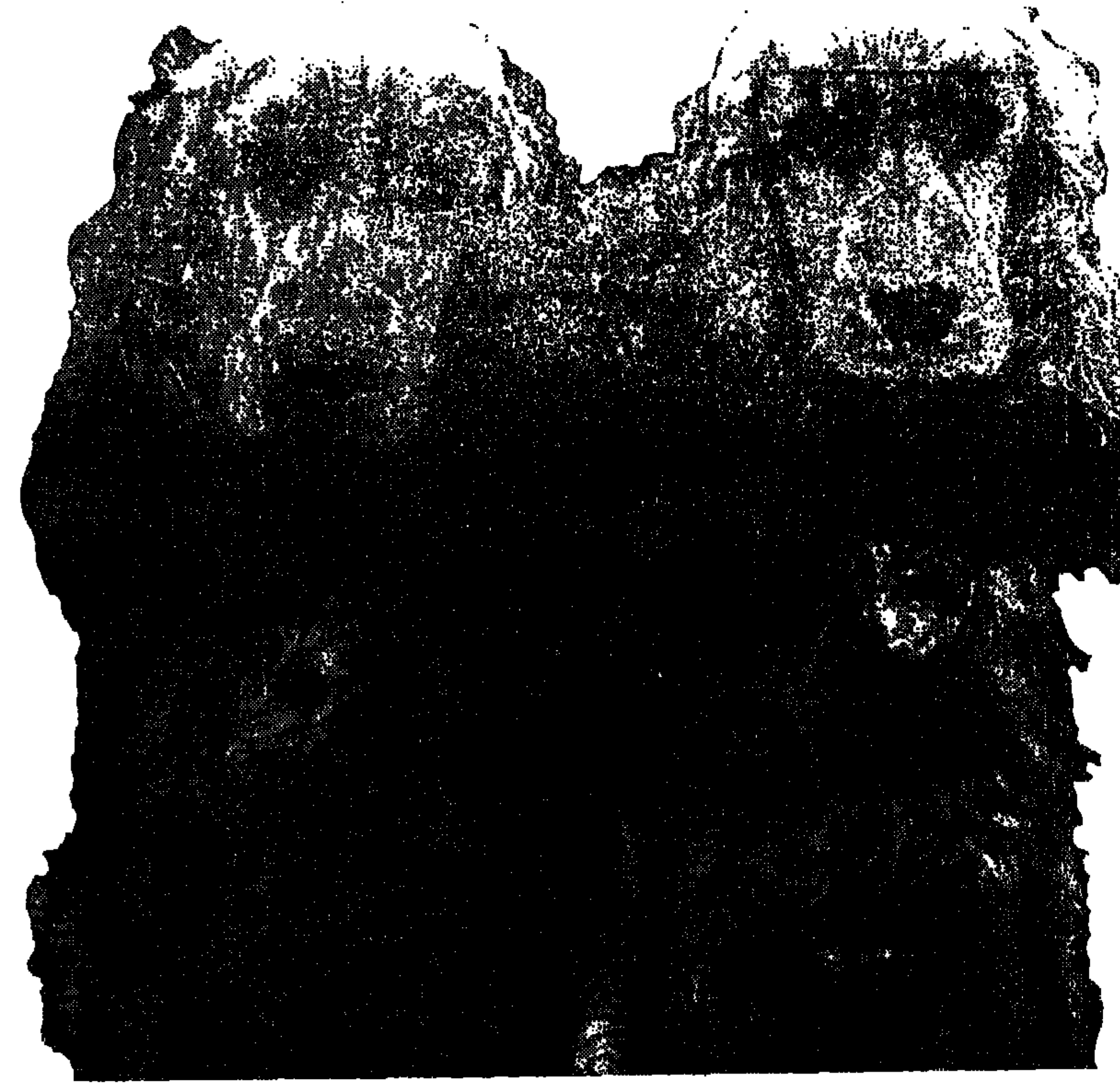

זוג צעיר מחפש דירה בתנאים נוחים

נתניה - נוה פולג
בדרום העיר, ליד הים באזור צעיר ומתפתח
שוכנת נוה פולג - שכונה צעירה לאנשים צעירים.
לבחירתכם - דירות גדולות
בנות 3 ו-4 חדרים.
באזור כל השרותים הנדרשים.
ניתן לבקר באתר.
בימי ד' בין השעות 16.00-18.00
ובשבת בין השעות 11.00-13.00
לפרטים נוספים:
שיכון עובדים לה-גרדיה 58
יד אליהו ת"א טל' 03-390721

חיפה
ברח' בודנהיימר בנין חדש
ובו דירות איכות לכניסה מיידית.
לבחירתכם: דירות 3 חדרים 76 מ"ר
דירות 4 חדרים 88 מ"ר
סביבה טובה ובה כל השרותים הקהילתיים.
ניתן לבקר באתר.
בימים א', ג' בין השעות 15.30-18.00
ובשבת בין השעות 10.00-13.00
לפרטים נוספים:
שיכון עובדים רח' החלוץ 43 חיפה טל' 03-660915

ירושלים - פסגת זאב
בשכונה המתפתחת של העיר
שיכון עובדים מתחילה בפרוייקט נוסף.
דירות איכות בכל גודל
דירות 3 חדרים בנות 82 מ"ר
דירות 4 חדרים בנות 104 מ"ר
לכל דירה מחסן צמוד
ולחלקן אף גינות פרטיות או מרפסות מרווחות.
אזור צעיר וטוב.
לפרטים נוספים:
שיכון עובדים רח' הלל 8 ירושלים טל' 02-233396
פרוייקט משותף עם אשדרן

אשדוד
ברובע יא' ברחוב מצדה,
ליד שכונת טו' החדשה בבניין מודרני
דירות 3 חדרים 77 מ"ר
ודירות 4 חדרים 90 מ"ר
באזור כל השרותים ותחבורה נוחה.
לפרטים נוספים:
שיכון עובדים רח' רוגוזין 25 אשדוד טל' 08-557732
פרוייקט משותף עם:
יובל גד בע"מ

רמת-אליהו - ראשון לציון
לצד העיר ראשון לציון הולכת
ומתחדשת רמת אליהו.
ברחוב זלמן שניאור נבנה פרוייקט חדש
בשיתוף עם משרד הבינוי והשיכון.
לבחירתכם - דירות רחבות ידיים
בנות 3 3½ ו-4 חדרים.
ברמת אליהו אתם נמצאים במרכז העניינים,
קרובים לעיר ונהנים מתחבורה נוחה
לתל-אביב.
הדירות מתאימות לכל סוגי הזכאים.
לפרטים נוספים:
שיכון עובדים לה-גרדיה 58 יד אליהו טל. 03-390721
פרוייקט משותף עם:
יובל גד בע"מ

לבחירתכם דירות בכל רחבי הארץ:
★ במרכז: בת-ים, נווה עופר, נתניה, קרית שלום, רמלה, פתח-תקוה, חולון, הוד השרון, רמת אליהו-ראשל"צ ראשון לציון, כפר-סבא.
בדרום: אשקלון, ראשון-לציון, אשדוד, נס ציונה.
בירושלים: גילה, פיסגת זאב, רמות.
בנגב: באר שבע, ערד, קרית גת.
בצפון: חיפה, נהריה, נצרת, טבריה, קרית אתא.

יש לך כתובת.
שיכון עובדים

חברי ועדת לנדוי מגישים את הדו"ח לראש הממשלה. הוועדה מסייגת את חוקרי השב"כ ואוסרת עליהם להפעיל אותה מידה של אלימות שהיתה כבר לשיגרה

הדו"ח: כך יחקור השב"כ

כאשר ניתפסו על חם, סירבו כמה מאנשי המחתרת לפרק את המטענים שהונחו על ידם. אולם התמודדות מנטאלית קצרה בשטח בינם לבין אנשי השב"כ, שינתה את טעמם, והם פרקו את המטענים. אחר כך, במהלך החקירה, קשה היה להביא אנשים אלה להודות במעשיהם, אך בסוף, אחרי תהליך ארוך ומתיש לכל הצדדים, השיגו את התוצאות המקוות.

סיבה נוספת להגבלות שגזר על עצמו השב"כ בסוף שנות ה־70 היתה הופעת החוליות המקומיות. התארגנויות של צעירים שהחלו את דרכם כמיידי אבנים, ללא הכשרה אידיאולוגית וחבלנית או קשר ישיר עם אירגוני החבלה הממוסדים.

אותם צעירים, כאשר הם נתפסים, "מוכנים לנוכח האיום הקל ביותר מצד החוקר להודות גם ברצח הנשיא קנדי", אומר החוקר הוותיק. אבל זה לא עונה על הצורך של השב"כ במודיעין אמין ועדכני.

הבעיה המרכזית בהפעלת אותן שיטות חקירה מתוחכמות ועתירות דמיון היתה המחיר בזמן ובמשאבי כוח אדם שנאלצו השב"כ וחוקריו לשלם תמורת המידע המודיעיני וההוראות. לא פלא שהיו במהלך השנים חוקרי שב"כ רבים שסרחו וחיפשו לעצמם קיצורי דרך. פרשת אוטובוס 300 ופרשת נאפסו היו דוגמאות קלאסיות למקרים כאלה שבהם נזנחו הוראות הקבע, והשב"כ שילם על כך מחיר יקר.

■

אחת התופעות המעניינות בהקשר זה היתה עדויות שקר של אנשי השב"כ שניתנו בבתי המשפט גם כאשר התנהלה החקירה ללא אלימות פסיכולוגית ופיזית. מסתבר שהרצון שלא להסגיר את שיטות החקירה הוא שגרם לחוקרים לשקר, גם כאשר לא היה להם מה להסתיר.

כאן אשמים היועצים המשפטיים של השב"כ לא פחות מהחוקרים ששיקרו. זאת, משום שלא הבהירו למעידים, מה שקבעה ועדת לנדוי נחרצות, כי אמירת אמת בבית המשפט לא פחות חשובה לאורח החיים התקין במדינת ישראל מהגנה על שיטות העבודה של שירות הביטחון הכללי.

כאמור, היום נושם השב"כ לרווחה. אנשי השב"כ שוב אינם מרגישים כמנקי ביבים הפועלים במחשך בסביבה כפויית תודה, אלא כמי שניתנה הכרה פומבית והכשר לפעולתם. דו"ח לנדוי לא רק קבע מה לגיטימי ומה לא בחקירת חשודים בטרור, אלא גם נתן ביסוס וצידוק אידיאולוגי משפטי מנומק היטב לשיטות החקירה והעבודה הנהוגות בשירות הביטחון הכללי.

יתרה מזאת. ועדת לנדוי המליצה על הקמת ועדת שרים שתפקח על פעולת השב"כ; ופיקוח, כידוע, פירושו גם התחלקות באחריות, שעד עתה נשאו בה אנשי השב"כ לבדם.

יש בין אנשי שירות הביטחון שאף מרחיקים לכת, וטוענים כי ועדת השרים האמורה לפקח על פעולתם צריכה לבדוק ביסודיות את כל מיכלול השיטות והפעילויות שבהן נוקט השב"כ במלחמתו בטרור ובתחומים אחרים של ביטחון הפנים. אחרי שתתקיים בדיקה זו, טוענים אותם אנשי שב"כ, רצוי שוועדת השרים תקבע מה מותר ומה אסור ובאלה תנאים ממש כמו שעשתה ועדת לנדוי לגבי שיטות החקירה. כך יימנע בעתיד המצב שבו המערכת הפוליטית והמשפטית יתכסו בטענת "לא ידענו" המפורסמת, והאחריות כולה תיפול על שכם הדרג המבצע.

■

בין אם תתמלא דרישה זו ובין אם לאו, בשב"כ רואים בדו"ח ועדת לנדוי ובפירסומו פתיחה לפרק חדש. בפרק הזה, ימשיך השירות לתפקד ביעילות כבעבר, וכה בשעה, מערכת היחסים בינו לבין הציבור תהיה מאוזנת ובריאה יותר.

הכתם היחיד באופק הוורוד שמציירים היום בשירות הוא יחסה של התיקשורת. הטענה היא, שהתקשורת הבליטה את התופעות השליליות שצוינו בדו"ח לנדוי, מבלי לעסוק כמעט במסקנות ובחיוביים שיש בדו"ח זה לשירות ולאנשיו.

"השירות הוא היום חיה פצועה המנסה להירפא ולהשתקם. משום כך היו ראשיו אלה שהציעו ותבעו את הקמת ועדת לנדוי, ושיתפו עימה פעולה באורח מלא, תוך לא־מעט הכאה על חטא", אומר החוקר הוותיק במרירות ומוסיף: "מגיע לנו קצת קרדיט על כך. ואיני חושב שיהיה זה מוגזם לבקש מן התיקשורת לסייע ביצירת אווירה חדשה ומוראל בריא אחרי התקופה הקשה הזו".

"מסמך ההנחיות לחוקרי השב"כ דומה יותר להוראות קבע לאחיות בסנטוריום שוויצרי מאשר לקוד התנהגות במרתפי החקירות של שירות ביטחון פנימי במדינה כלשהי בעולם"

חוקר ותיק: "לכל אדם יש סף שבירה פסיכולוגי ופיזי, אבל תהיה זו טעות לנסות לקצר את הדרך בחקירה בשיטה של זבנג וגמרנו"

שלח לקרובים בחו"ל מתנה מקורית:
פרי ישראלי

באירופה תקרוּ "מתים" על הפרי הישראלי. לשלוח תיבת תפוזים, אשכוליות או אבוקדו לבית הקרובים והידידים בלונדון, פריז או בכל מקום אחר באירופה - אין מתנה יפה מזו. פנה אלינו בכתב וציין את הפרטים הבאים: סוג הפרי, מסי תיבות מבוקש, כתובתך המדוייקת וכתובת מלאה של הנמען באותיות לטיניות. צרף המחאה לפקודת פרדס סינדיקט. את השאר נעשה אנחנו.

פרי הדר (אשכוליות או תפוזים): תיבה במשקל 14 ק"ג.
אוסטריה, אירלנד, אנגליה, בלגיה, גרמניה, דנמרק, הולנד, לוכסמבורג, צרפת, שוויץ: 60 ש"ח התיבה.*
איטליה (אשכוליות בלבד), נורבגיה, פינלנד, שבדיה: 80 ש"ח התיבה.*

אבוקדו: תיבה במשקל כ־4 ק"ג.
אוסטריה, אנגליה, בלגיה, גרמניה, הולנד, צרפת, שוויץ: 35 ש"ח התיבה.*

*המחירים כוללים הוצאות משלוח עד בית המקבל.
**קבלת קהל 08.00-13.00.

פרדס סינדיקט של מגדלי הדר בישראל בע"מ
טל: 03-253326 03-210121 טלקס: 33600 פקסימיליה: 03-255087
רח' קפלן 8 ת.ד. 1290 ת"א. מיקוד 61012.

המעצמות עושות חשבון־נפש

ארה"ב מלקקת את פצעי הבורסה, בסין מדברים על יוזמה פרטית ובבריה"מ מתפרסם סיפרו של גורבצ'וב, "פרסטרויקה", הקורא לפתיחות ולרפורמות כלכליות ● המנהיג הסובייטי, מעירים המומחים, נזהר שלא להגזים

אראל גינאי, וושינגטון

בזכות צירוף מקרים מיוחד במינו, היו הימים האחרונים ימי חשבון־נפש בשלוש המדינות הגדולות בעולם – בריה"מ, סין וארה"ב. התברר, כי למרות שהן נבדלות זו מזו כמעט בכל, המשותף לשלושתן הוא, שכל אחת חיה בעולם מדומה ועתה הן נאלצות, כל אחת בדרכה, להתייצב מול המציאות.

התוצאה עשויה להיות, שעולמנו יהיה פחות מסוכן מעתה, כיוון שהמעצמות הגדולות יעדיפו להתמודד עם בעיותיהן הפנימיות.

ההלם הבלתי־צפוי ביותר היה זה שהיכה באמריקנים. כפי שציין אחד הפרשנים, תושבי ארה"ב נמלטו אל עולם דמיוני, צרכו יותר מדי, חסכו פחות מדי, לא פרעו את חובותיהם וחיו מאשראי, בזמן שהיפאנים ומשקיעים זרים אחרים, רכשו את נכסיהם. עתה עליהם ללמוד לחיות בהתאם לאמצעיהם וזו אינה משימה קלה.

אך סמלי הוא, כי שר ההגנה, קספר וויינברגר, ראה לנכון להתפטר דווקא עתה. ההוצאות המנופחות שאישר לצבא נקבעו בלי שים לב ליכולתה הפיננסית של ארה"ב, וויינברגר היה לסמל חוסר האחריות.

הסיסמאות יידחקו הצידה

באותה עת, קרוב ל־40 שנה לאחר שהגיעה לשלטון – לאחר מהפיכה תרבותית, שזיעזעה אותה, ולאחר תשע שנות שיקום, הצהירה המפלגה הקומוניסטית הסינית – כי סין מצויה "בשלב הראשוני ביותר של הסוציאליזם" וכי שלב זה עלול להימשך עד אמצע המאה ה־21. משימתה החשובה ביותר של המפלגה בשלב הזה – על־פי הודעתה – היא לקדם את פיתוחה של סין "בכל האמצעים", ובכללם יוזמה פרטית.

המנהיגים החדשים, שדנג קסיאו־פנג העלה לשלטון, יתרכזו, אם־כן, במילוי משימה זו. הסיסמאות והאידאולוגיה יידחקו למקום מישני.

אולם ההתפתחות המפליאה ביותר, ואולי החשובה ביותר מבחינת השלום בעולם, אירעה בבריה"מ. הספר, שפירסם זה עתה גורבצ'וב, ובמידה פחותה יותר – הנאום שנשא בחגיגות יום השנה ה־70 למהפיכה, הם מיסמכים יוצאי־דופן. לפני שנים מעטות נכלאו אנשים ל"גולאג" על אמירות פחות נחרצות.

חשוב לציין, כי סיפרו של גורבצ'וב מיועד לאמריקנים. אלה שהסובייטים ניסו לשכנע במשך עשרות שנים. כי הכל בשורה בגן־העדן הקומוניסטי. עתה חושף המנהיג הסובייטי בגילוי־לב את בעיות הכלכלה והחברה של ארצו ואת הקשיים, שבהם נתקלים

(המשך בעמוד 19)

חשיפה גלוית־לב: גורבצ'וב עם מנהיג גרמניה המזרחית, אריך הונקר

כה אמר גורבצ'וב

הסנסציה שעורר במוסקבה סיפרו החדש של מנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבצ'וב, כמו זו שעורר במערב, נובעת מן העובדה, שמעולם לא אירע בעבר, שמנהיג סובייטי עקף את מנגנון המפלגה והפנה את דבריו ישירות לאדם הפשוט.

העיתונות במערב מקדישה לספר – שעד כה הודפסו שלושה מיליון עותקים ממנו – מאמרים רבים, ומרבה לצטט קטעים מתוכו. הספר מעלה חזון של שינויים מרחיקי־לכת בבריה"מ, אשר עשויים לשנות לצמיתות את פניה של רוסיה הסובייטית וכתוצאה מכך להשפיע על עתיד העולם כולו.

התחושה היא, כי יש בספר משבירות רענן. התבטאויות שונות הכלולות בו, לא נשמעו מעולם מפי מנהיג סובייטי. לדוגמא: "אין אנו סבורים שהאמת הסופית היא שלנו בלבד", "אין לנו כל כוונה לאכוף את המרכסיזם על אחרים", וכן "מנהיגי בריה"מ מעוניינים לשמוע את ההשקפות – וגם את דברי הביקורת – של העמים האחרים, בעולם של ימינו".

גורבצ'וב, בן־איכרים לשעבר מהכפר וולונייה בקווקז, שבכפר מגוריו עבד כמפעיל מכונת־דיש, יושב כיום, עם תריסר החברים האחרים בפוליטביורו של המפלגה, בטירה המוסקבאית, ששימשה לפנים כמשכנו של הצאר הרוסי. כולם תמימי־דעים, שיש צורך ב"היערכות מחדש" – "פרסטרויקה", כלשונו של גורבצ'וב – הם חלוקים בדיעותם רק לגבי השאלה כיצד עושים זאת.

בספר, הנושא את השם "פרסטרויקה – היערכות חדשה לארצנו ולעולמנו", מבקש גורבצ'וב להסביר את תכניתו להשגת המטרה הזאת. את הספר כתב המנהיג הסובייטי עצמו, ללא עזרת סופרים מקצועיים, במהלך החופשה הממושכת שנטל לעצמו בקיץ, נפוצו אז שמועות, כי הוא נמנע מלהופיע בפומבי בגלל מחלה אנושה, נסיון־התנקשות או סכנת־הדחה.

למעשה, גורבצ'וב מאמין, כי שום דבר אינו חשוב יותר מן הספר הזה כדי להבטיח את שרידתו לאורך ימים.

עיתונות המערב מרגישה, כי סיפרו של גורבצ'וב נותן ביטוי לתפיסות שהיו בלתי מוכרות ברוסיה הסובייטית מאז המהפכה הקומוניסטית – אבל, מאידך, יש בו גם אזהרה למבקריו השמרנים, כי הוא לא יסבול התנגדות לשינויים המוצעים.

עיתוני המערב שהרבו לדוש בספר ובתוכנו, פרסמו גם אמרות־כנף שונות מתוכו, כגון:

■

למרות חילוקי־הדעות הפוליטיים נשאר העולם שלמות אחת, שאינה ניתנת לחלוקה. כולנו נוסעים על סיפונה של הספינה הקרויה ארץ, ואסור לנו להניח לה להיחרב. תיבת נוח שנייה לא תהיה.

■

פרסטרויקה אינה קפריזה של יחיד בעל־שררה, אלא היא צורך אובייקטיבי, הנובע מתוך תהליכי התפתחות עמוקים של החברה הסוציאליסטית שלנו.

■

על הבעיות הכלכליות של בריה"מ: משהו כמו דוהר – גלגל־התנופה הענקי של מכונה אדירה הסתובב, אך הרצועות, שנועדו להניע את המנגנונים ליד מקומות העבודה, החליקו.

■

עושרה של ארצנו בחומרי גלם ובכוח־עבודה גרם לנו להיות מסואבים, ויש אומרים – אפילו מושחתים.

■

כלי־בית הבית מתוצרת בריה"מ הם באיכות עלובה ביותר, בעוד שהטילים שלנו מסוגלים להתחקות בדייקנות מדויקת על עקבותיו של כוכב־הלכת "האלי" או להגיע אל כוכב־הלכת נוגה.

■

"כולנו נוסעים על הספינה הקרויה ארץ, ואסור לנו להניח לה להיחרב ● המכונית שלנו לא נסעה למקום שאליו ביקש הנהג להגיע ● כשמטרה גדולה ניצבת מול העיניים, הופכות האבנים הכבדות ביותר לקלות"

חשבנו, שהכל נמצא בשליטתנו, אבל, לאמיתו של דבר, נוצר מצב שכבר לנין הזהיר מפניו: המכונית כלל לא נסעה למקום שאליו ביקש הנהג להגיע.

■

כל מה שאנחנו עושים עשוי לגרור אחריו פרשנויות והערכות שונות. סיפור ידוע ממחיש זאת היטב: נוסע פוגש בקבוצת אנשים העוסקים בהקמת בניין ושואל אותם במה אתר זה: "מה אתם בונים כאן?"

אחד העובדים משיב בכעס: "האם אינך רואה, שכבר מהבוקר עד הערב אנחנו נאלצים לסחוב את האבנים הארורות הללו", אבל חברו מתרומם בגאווה, טופח על חזהו ואומר: "ראה, אנחנו בונים כאן היכל".

■

כאשר מטרה גדולה ניצבת מול העיניים, כמו הקמת היכל זוהר על פיסגת גבעה מוריקה – נהפכות האבנים הכבדות ביותר לקלות, והעבודה המאומצת ביותר נעשית לתענוג.

■

פרסטרויקה היא מילה בעלת משמעויות רבות. אבל אם נרצה לברור מבין שמות נרדפים רבים את החשוב ביותר – זה הנותן ביטוי שלם ביותר למהותה – הרי נאמר: פרסטרויקה היא מהפיכה, שכן יש בה משום זינוק קדימה בהתפתחות הסוציאליזם.

■

פעילות מהפכנית אין פירושה לפרוץ עם הראש בקיר. כל מהפכה כפופה להגיון הפוליטיקה, כלומר – לכללים של האפשרי.

■

מהפכה משמעה בניין, אך משמעותה מכנה גם אפשרות של הרס, שכן בלי להרוס את הישן אי־אפשר לפנות מקום בשביל החדש.

■

המהפכות מתרבות להיכנע, אבל חובה להתנגד עליה אם אנו רוצים לספק את האינטרסים אוטנטיים של החברה ושל היחיד. עתיד הסוציאליזם והשלום תלוי בפרסטרויקה. אין דרך חזרה, ועל־כן נמשיך את הפרסטרויקה.

ישעיהו בן־פורת / עניינים שוטפים

שמיר־חוסיין: גם זה לא הועיל

בעשרים השנים האחרונות, צבר חוסיין מלך ירדן כמה עשרות שעות של שיחות עם מנהיגי ישראל. בלונדון, בפאריז, בערבה, במפרץ אילת ובמקומות אחרים.

איך אנו יודעים, כאשר הצד שלנו, פרט ליגאל אלון שסיפר על כך בחוג מקורביו, ופרט למשה דיין, שרמז על זה בנאום בכנסת, שומר על סודיות המגעים ומקפיד להכחישם?

מפי הגבורה. הוד מלכותו המלך, נקב במספר „כמה עשרות", בשיחה עם איש בכיר בממשל האמריקני.

האם לפני כחודשיים, בשלהי הקיץ, איי־שם על הגבול עם ירדן, נתווספה לחוסיין חוויה בת שעתיים של שיחה פנים־אל־פנים עם יצחק שמיר?

חוסיין שותק. שמיר מכחיש. ואף על פי כן, על אחריותנו בלבד, אנו מוכנים להמר שהשיחה התקיימה.

הדלפת קיומה נוטה, כרגיל, לשבועון אמריקני. מה שאיננו מצביע, בהכרח, על מקור אמריקני. אבל אם המקור לא אמריקני, אלא ישראלי, זה מעשה פשע, וחבלה רצינית ביותר. כי המניע, במקרה זה, היה לחבל במעמדו של חוסיין, ערב הפיסגה הערבית שתיערך ביוזמתו בשבוע הבא, ברבת עמון. יהיו שם מי שמחפשים את חוסיין בגלל מגעיו עם ישראל, ויש כאלה, שבגללם, לא יבואו לירדן.

נמשיך בהימור. מי שלחצו על מיפגש שמיר־חוסיין, היו האמריקנים. שגריר ארה"ב הפציר בשמיר, בשיחות פנים־אל־פנים וגם בנוכחות צד שלישי, לשמוע מפי חוסיין מדוע דרושה לו ועידה בינלאומית כמסגרת למו"מ ישיר. ארה"ב, יש להוסיף בסוגריים, הגיעה כבר לפני שלושה חודשים למסקנה המציאותית שהסכם פרס־חוסיין, שנחתם באביב בלונדון, לא יתממש, כל עוד הליכוד אינו משלים עם העובדה שלא יהיה מו"מ, אלא אם כן תחת מטריה בינלאומית.

אך שמיר, במהלך הפגישה המשוערת, לא השתכנע מנימוקי חוסיין, וחוסיין לא אימץ את תחליף הוועידה האזורית שהציע שמיר. ותוצאת שיחתם היתה דומה למאזן השיחות ששמיר ניהל השבוע עם עמיתו הצרפתי ז'אק שיראק: הסכימו על הכל, חוץ מאשר על הדרך לשלום.

ואם שמיר, בנאומו בכנסת לפני שבועיים, הפתיע בהכרתו באינטרסים הלגיטימיים של ברה"מ באזור, הוויתור הזה נסחט ממנו על ידי של ג'ורג' שולץ, ודבר אין לו עם הדו־שיח עם חוסיין.

מה בכל זאת יצא מזה, אם בכלל?

שימו לב, שיצחק שמיר אינו משיב בפומבי להאשמות חוסיין נגד הליכוד, לעומת השבחים שהמלך מחלק לשמעון פרס; ושימו לב, ששמיר לא אימץ את דוקטרינת שרון, שניתנה קיום מגע או מו"מ עם חוסיין בחיסול מפקדות אש"ף בירדן.

המסקנה: שמיר שומר על קשר. לפחות זה.

■■■

„היום תפרוץ מלחמה"

אף על פי שרובו ממוקד בתקופה שבה כיהן לוי אשכול כראש־ממשלה, נושא ספר זכרונותיו של המזכיר הצבאי, תת־אלוף ישראל ליאור, את השם הדרמטי „היום תפרוץ מלחמה", השאול מימי גולדה מאיר.

ולא בכדי. מפני שמעבר למאות פרטים אותנטיים על אשכול, על גולדה ועל אישים אחרים, שלא היו ידועים עד עתה, ושאותם חווה וליקט ישראל ליאור ז"ל מעמדת תצפית אינטימית מיוחדת במינה, הגילוי שהוא אולי החשוב ביותר בספר, שנערך ונכתב בידי איתן הבר, נוגע לדרמה שהתחוללה ערב יום הכיפורים מאחורי הקלעים.

כבר נרמז ונכתב, כי בשעה שאמ"ן הימר אז על מלחמה ב„סבירות נמוכה", המוסד ידע והתריע על סכנת מלחמה כמעט שבועיים לפני שהיא פרצה. עדות ליאור היא עדות ממקור ראשון. הוא היה שם, כאשר ב־25 בספטמבר, יומיים לפני ראש השנה, סבר ראש המוסד, צביקה זמיר, שתהיה מלחמה, ו„היה הראשון שהעמיד את ראש הממשלה על חומרת המצב".

ליאור הולך עם המידע של זמיר אל דיין, אל דדו ואל ראש אמ"ן, אלי זעירא. „תגובותיהם היו פושרות, צוננות למדי. הצטערתי שהטרדתי אותם בערב החג", רושם לעצמו ליאור, שבלילה בין החמישה לשישה באוקטובר, יעביר לגולדה את הודעת המוסד שהוא זה עתה קיבל: „היום תפרוץ מלחמה".

רק עדי־ראיה מסוגו של ליאור, הנוצר בזיכרונו גם מעמדים מלאי צבע „מן החיים", מסוגל לתאר כיצד, יום לפני כן, אלי זעירא „הניח את זרועו על כתפיה של לו קדר, מזכירתה האישית של גולדה", ואמר לה „בבטחון גדול: לא תהיה מלחמה".

כאמור, רק חלק מיזערי מן הספר עוסק בזיכרונות המזכיר הצבאי בתקופת גולדה. רוב רובו, ימי לוי אשכול, שזוכה כאן להארה אנושית מאור, שתסייע להיסטוריה, דברי ליאור, „שתאיר אליו פניה".

זהו אשכול בצילו של בן־גוריון, ובמאבק האכזר שניכפה עליו, נגד רצונו ונטיית לבו. וזהו אשכול שפועל להיווק צה"ל, הרבה מעבר למה שיודע הציבור. וזהו אשכול בימי ההמתנה, ערב ששת הימים, מול מטה כללי שבמהלך „ליל הגנרלים" ב„בור" המטכ"ל, מביע בו אי־אמון: זוו ההפיכה ללא שפיכות הדמים, כאשר אשכול נאלץ לוותר על תיק הביטחון למען משה דיין, שרק בלשון המעטה אפשר לומר שישראל ליאור אינו נוטה לו חסד.

ככל הידוע, זה ספר זכרונות ראשון מסוגו. לא של אחד הקברניטים, אלא של קצין בכיר. ואחראי, צמוד אל שניים מגדולי האומה, שראה ושמע הכל, וכעבור שנים פתח את הפה ומספר.

ישראל ליאור נפטר ב־1981. אילו זכה לראות את הספר, היה משבח את מחברו איתן הבר, שהשלים את מלאכת איסוף ועריכת החומר, אחרי מות ליאור. הבר שבהגינותו כותב בהקדמה: „העובדות הן של ישראל ליאור: הסיגנון, הניסוח, הוא שלי בלבד. העובדות הן הקובעות, לא הסיגנון".

ספר מומלץ, לא רק בזכות העובדות. גם בזכות הניסוח והסיגנון.

משתחרר מהכלא

עשרה חודשים בלבד אחרי שהוצנח ממגדל השן בבית הדין לערעורים של צה"ל, הולך נציב שירות בתי הסוהר, דוד מיימון, הביתה • מיימון האמין שיצליח במקום שאחרים מעדו, אך בתקופתו חזרו ה„בוסים" לבתי הסוהר גדל מספר הנרקומנים ותשעה אסירים ביטחוניים ברחו • עו"ד ליבאי: זו מיטה חולה שקשה לצאת ממנה בשלום • האם יעזוב בטריקת דלת?

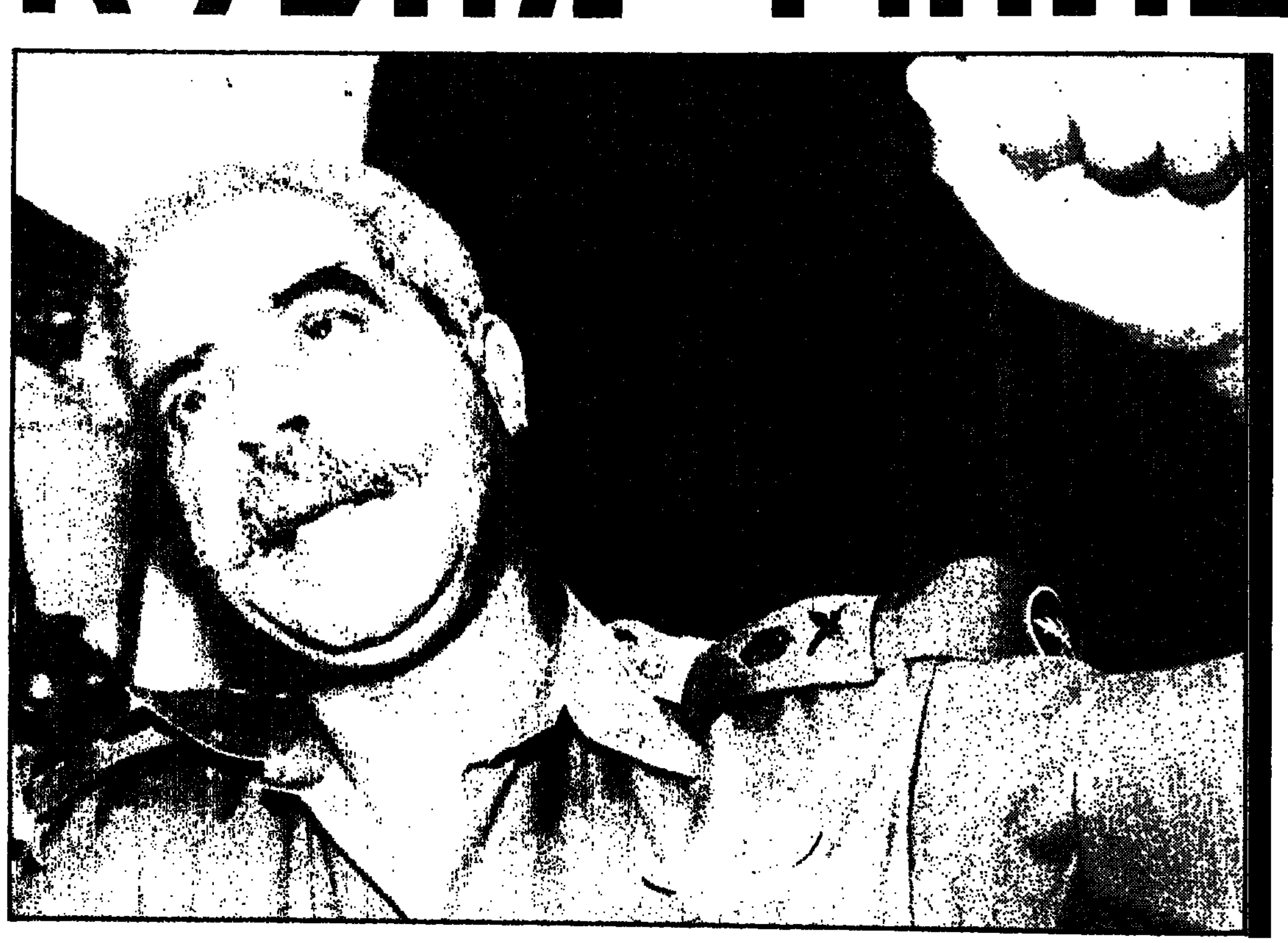

גונדר דוד מיימון: קיבל לידיו ממלכה של 21 בתי־סוהר ובתי־מעצר. 13 מהם לאסירים ישראלים. פליליים. שמונה לאסירים ביו"ש ובעזה. ביטחוניים בעיקר. 12 אלף אסירים. 8,761 מהם שפוטים. השאר יושבים בהתנדבות: סוהרים. תצלום: יעקב מזל־טוב

אלי תבור

גונדר דוד מיימון, נציב שירות בתי הסוהר, הולך הביתה. עשרה חודשים בלבד אחרי שהתמנה לתפקידו והפיח תקוות חדשות לגבי שיקום מערכת, שנדמה כי המדינה כולה נואשה ממנה, הרים האלוף לשעבר בצה"ל את ידיו ונכנע.

בששי באוקטובר הגיש דוד מיימון את מכתב ההתפטרות שלו לשר המשטרה, חיים בר־לב. ביום ראשון השבוע אישרה הממשלה את מינוי יורשו. ב־15 בחודש יאסוף דוד מיימון את ניירותיו, ישתתף בטכס חשיפת דרגות הגונדר של קצין המשטרה לוי שאול, מחליפו בתפקיד, יסיר את מדי השב"ס ויחזור להיות אזרח.

אז הוא אמור גם לקיים את מסיבת העיתונאים האחרונה שלו ולהסביר בפומבי את הסיבות לפרישתו. האם יעזוב את התפקיד בטריקת־דלת, כפי שניבאו כמה מכתבי המשטרה? האם יעשה חשבון־נפש פומבי ויטיח „אני מאשים" בחברה הישראלית שמערכת הענישה שלה היא אות־קלון על מצחה כמעט מאז הקמתה? האם יפנה אצבע מאשימה כלפי מעלה ויתלונן על חוסר גיבוי מצד מי ששיכנע אותו ליטול עליו מה שמוגדר, ובצדק, כמשימה בלתי אפשרית?

ספינכס האיש

איש, מלבד דוד מיימון עצמו, אינו יודע את התשובות על שאלות אלה. גם מי שסבור שהוא יכול לנחש אותן, עלול לאכול את הכובע. אפילו שירות המודיעין מהטובים במדינה, זה של אסירי ישראל, המסוגל להעביר תוך 24 שעות גם לתאים המבודדים ביותר שבבתי הכלא ידיעה, למשל, על „סטינקר" שהפך לעד־מדינה, מחריש הפעם. מיימון עצמו שותק. ספינכס האיש. מופנם. מכונס בתוך עצמו. שפם הרס"ר שלו מכסה על פיו.

מעולם לא אהב חשיפה. בתיקשורת ראה תמיד מטרד שבאין ברירה צריך להשלים עמו. גם באירועים כמו בריחת האסירים הביטחוניים מכלא נפחא בנגב, לא היסס לקומם נגדו את כל העיתונאים כשסירב אפילו לצאת אליהם ורק שלח להם מסר: „כשיהיה לי מה להגיד – אומר". עד היום לא אמר דבר.

אפילו אלה החושבים את עצמם למקורביו יכולים רק לשער, לא לצטט. אבל הם מוכנים להמר שדוד מיימון יאכזב את כל המצפים לברקים ורעמים עם פרישתו. לא מפני שאין לו מה להגיד. אלא מפני שזה טבעו של האיש. גזע נדיר. מין אצילות גאה כזאת, האופיינית לבני העדה התימנית. ערכים שכבר חלפו מן העולם. פטריוטיזם הרחוק מלאומנות. תמימות הנובעת אולי מ־38 שנות שירות בחממה הצה"לית, תוך ניתוק מסויים מהמציאות שמחוץ לצה"ל.

בקיצור, כל התכונות ששכנעו אותו ליטול על עצמו תפקיד שנועד מראש לכשלון, מתוך ביטחון עצמי שהוא יצליח במקום שאחרים מעדו, וגם לא להסס להודות בכשלון בעצם התפטרותו, הם שימנעו ממנו להטיח האשמות פומביות. בר־לב יכול לישון בשקט. מיימון לא יצטרף אל מקטרגיו.

צנח ממגדל השן

מילת המפתח להתפטרותו של דוד מיימון, נציב השב"ס השלישי בשלוש שנות כהונתו של חיים בר־לב כשר משטרה והשני שמונה על ידו, היא „ציפיות". היה פער בין ציפיותיו מהשב"ס לבין המציאות כפי שנתגלתה לו אחרי שנכנס לתפקיד. „אכן, קיים פער בין מה שחשבתי שאמצא בשורות לבין מה שמצאתי", הודה גונדר מיימון בראיון לעלון פנימי של השב"ס. „אם לי היו ציפיות, לאחר שלמדתי את השב"ס מפגישות רבות וקריאת חומר רב, על אחת כמה וכמה שלציבור תהיינה ציפיות לגבי מערכת שאינה מוכרת לו כלל ועיקר".

הוא גוייס כמעט ללא הכנה מוקדמת. פרישתו של הנציב הקודם, רפי סוויסה שסרח, אילצה להצניח אותו לתפקיד ממגדל השן של נשיא בית הדין לערעורים של צה"ל. היתה לו תקופת חפיפה קצרה עם סוויסה, שראשו כבר לא היה בתפקיד. אבל טועה מי שחושב שהוא לא ידע לאיזו מיטה חולה הוא נכנס.

„פגשתי אותו במקרה לפני שנכנס לתפקיד", אומרת ח"כ גאולה כהן. „אני זוכרת את ההיסוסים הכבדים שהיו לו. הוא כמעט חזה את הקץ שבסופו של דבר היו לו. היו לו היסוסים כבדים. אנשים הזהירו אותו שהוא הולך לשבור את הראש. אבל היתה לו מוטיבציה להענות לאתגר למרות שחזה את הקשיים. הוא האמין שיתגבר עליהם. היום אני צריכה אולי להכות על חטא שעודדתי אותו לקחת על עצמו את התפקיד".

מיימון קיבל לידיו ממלכה של 21 בתי־סוהר ובתי־מעצר. 13 מהם לאסירים ישראלים. פליליים. שמונה לאסירים ביו"ש ובעזה. ביטחוניים בעיקר. 12 אלף אסירים. 8,761 מהם שפוטים. השאר יושבים בהתנדבות. סוהרים. השפוטים יושבים ברובם בתנאים שההסכמה הכללית היא, בלשון המעטה, שהם בלתי אנושיים. „מחפירים", יאמר ח"כ מרדכי וירשובסקי. „חבית של חומר נפץ", יחזה אחריו ח"כ רן כהן.

כלא לסוהרים

קיימת מחלוקת אם התנאים הנוראים של האסירים, הם טובים או מעולים לעומת תנאי השירות של הסוהרים. על הנייר הם צריכים לשרת מרצונם הטוב והחופשי, 48 שעות רצופות בכלא, שלאחריהן הם מקבלים 48 שעות בחוץ. בפועל, בגלל מחסור בכוח אדם, מחלות וחופשות, הם מבלים, במקרים רבים, 72 שעות רצופות במאסר לפני שחרור ל־48 שעות. השכר ההתחלתי הוא כ־800 שקל לחודש. מי שמחזיק מעמד יכול להגיע למשכורת של שוטר שמשמרת עבודה שלו היא 8 שעות. תמורת זה הוא הופך, למעשה, ל„עבד" של האסירים השולטים במערכת בתי־הסוהר, מכתב בהתנכלות מתמדת לחייו, בפנים ובחוץ.

הבעיה מספר אחת של שרות בתי הסוהר היא כוח־אדם. ועדת השופט מקס קנת, שמונתה ב־1981 לחקור את המצב בבתי הסוהר קבעה, בין השאר: „הסוהרים המתגייסים לשירות בתי הסוהר הם, בדרך כלל, בעלי הרמה הנמוכה ביותר... לחלק נכבד מהסוהרים בכלא רמלה אין השכלה עצמית. כ־50 אחוזים מהסוהרים בכלא מתקשים לדבר ולכתוב עברית".

„האווירה הרחוסה של בתי הסוהר, האיומים, הסמים, ההמצאות בתוך תנאי צפיפות, גם של אסירים וגם של סוהרים, כל אלה שוחקים את האנשים. הם אינם רוצים להמשיך ולשרת והם נשארים לכאלה הרוצים לברוח מהשירות", אומר מרדכי וירשובסקי.

לכך יש להוסיף את בעיית התדמית הציבורית ואת תחושת הקיפוח האובייקטיבית של הסוהרים. ההטבות שניתנו לשוטרים לא ניתנו להם. כל שוטר או איש שב"כ שמשרת בשטחים מקבל תוספת סיכון המסתכמת בכ־400 שקל בחודש. סוהרים, להוציא את רצועת עזה, אינם מקבלים תוספת כזאת. אין פלא שהם חשים עצמם בנים חורגים לאלוהים ולמדינה. שיעור הבריחה שלהם גבוה לאין שיעור מזה של האסירים.

בין אוגוסט 1986 ליולי 1987 פרשו 487 מתוך כ־3,200 הסוהרים. קצב הפרישה הוא בשיעור של 40 סוהרים לחודש. באותה תקופה גוייסו 331 סוהרים חדשים. הפער בין הפרישה לגיוס עמד על 156 סוהרים. נכון להיום פער הגיוס הוא כ־100 סוהרים בלבד.

הלך לגייס דרוזים

כשנכנס לתפקיד הצהיר דוד מיימון, כי הוא מתכוון להעלות את רמת הסוהרים. לפחות שיעמדו בקריטריונים של השכלה תיכונית, שירות בצה"ל והעדר עבר פלילי. „כשהגעתי לשב"ס התברר לי, כי אחוז העריקות בגיוס הגיע לכדי 60 אחוזים", אמר. „ניסיתי להתעקש על גיוס התואם באופן מלא את הקריטריונים, אולם התוצאה היתה, כצפוי, פער גדל והולך בגיוס". הוא נאלץ להתפשר. ויתר על רמת ההשכלה של המגוייסים, אך לא על עבר של שירות צבאי מלא והעדר עבר פלילי. הוא כינה זאת „הגמשה זמנית".

הוא עצמו יצא להפגש עם שייכים בדואים בנגב ודרוזים בגליל, כדי לשכנע אותם לשלוח את בני קהילותיהם לשב"ס. התוצאה: כמה שהוגדר פעם בשב"ס „גרוזיני", משרתים כיום, במינוח של אנשי השב"ס, „גרוזינים ודרוזינים". יש בתי כלא ששיעור הסוהרים הדרוזים מגיע בהם עד ל־90 אחוזים.

בתחום הפיקוד האמין מיימון שיצליח למשוך לשב"ס כוחות מעולים מצה"ל ומשטרת ישראל. ההישגים: שני קציני משטרה שהסכימו לשרת בשב"ס, אף לא משוחרר פיקוד צה"ל אחד.

הלך כאסח

יש התולים את אכזבתו של מיימון מהשב"ס בכשלון מדיניות „היד החזקה" שהפעיל נגד האסירים הביטחוניים, שהתמרדו בראשית תקופת כהונתו ואף שבתו רעב במשך 20 יום. „הוא הלך בשיטת ה'נאבוט'. הוא הלך 'כאסח' על כולם. בסוף שבר את ידיו שלו", יאמר מוחמד ותד, ח"כ מפ"ם.

התיאור המקובל והנפוץ הזה עושה לא מעט עוול למיימון. נכון שבעת שביתת הרעב של האסירים הביטחוניים הוא הורה שלא לאפשר להם לשתות מי־סוכר. „איזו מין שביתת־רעב היא זו כששותים מי־סוכר?" שאל. השביתה נשברה. אבל ההקשחה ושינוי המדיניות כלפי „הביטחוניים", החלו דווקא בתקופת רפי סוויסה, בעל „היד הרכה והנפש המבינה".

עם תחילת כהונתו של בר־לב כשר המשטרה, הוא מינה ועדת שלושה שתמליץ על הצעות לשינוי המצב בו שלטו „הביטחוניים" בבתי הכלא שלהם באמצעות ועדים ונציגות נבחרת של מחבלים. סוויסה הוא שהחל לייסם את ההצעות. כבר בתקופתו אולצו „הביטחוניים" להתייצב לספירה בהשכמה. ניכפו עליהם נוהגים קשוחים אחרים. מיימון רק המשיך לבצע מדיניות זו. זה אולי אחד התחומים הבודדים בו ניתן להצביע על הצלחה.

לעומת זאת התארכה רשימת הכשלונות, כמעט בכל תחום אחר. פיזור אגף „רקפת", בו רוכזו מנהיגי האסירים הפליליים בבתי הכלא, שבוצע על ידי סוויסה, החזיר לבתי הכלא את ה„בוסים" שלהם. אנשי „האסירון העליון", שהפכו לשליטי ממלכת בתי הסוהר, המטילים חיתתם על אסירים וסוהרים גם יחד. נמשך התהליך של הפיכת בתי־הכלא לבתי־חרושת לייצור נרקומנים. דו"ח ביקורת סודי על הלחימה הסמים בשב"ס, שחובר על ידי סגן גונדר גד הררי, הכיל ממצאים נוראים, שהחמור בהם היא הקביעה, כי „מבותלי השב"ס משתחררים יותר אסירים נגועי סמים ממספר האסירים הנגועים שנכנסו אליו".

נוצר עיוות נורא ביישום חוק השל"צ (השירות לתועלת הציבור), שנועד להקל על מצוקת האיכלוס בשב"ס ולאפשר לשופטים לשלוח עבריינים לשירות ציבורי במקום לכלא. בשל העדר תקנים בשב"ס ובשירות המבחן, יושם החוק רק בירושלים ובבאר־שבע ונוצר מצב שעבריינים שבשאר חלקי הארץ הולכים למאסר, בירושלים ובב"ש נשארים המורשעים בבית. „זהו ביזיון למדינת ישראל ולשלטון החוק", הגדירה לאחרונה המשנה ליועץ המשפטי, יהודית קרפ. „משוה טריטוריאלית" זו ביישום החוק.

התרבו הבריחות מבתי הכלא, בעיקר של „הביטחוניים". סיכה בכלא עזה. קלוסה בנפחא. מכה הסב"ס החל להתפורר אחרי שסגן הנציב, שלום רוזיליו, נאלץ לפרוש מהשירות „מטעמי בריאות", בעקבות הסתבכותו ברכישת דירה מהקבלן שלום גניש, בעת שזה ישב במאסר. שורה ארוכה של אנשי מכה, בהם ראשי מינהל בשב"ס, עוזבים לפרוש – כרצונם ולא בגלל הדהות – בגלל יחסים עכורים במערכת והמשך השיטה של מינוי נציבים מחוץ לשב"ס.

אידאליסט נקי־כפיים

„להיות סוהר זהו מקצוע", הם אומרים. „מקצוע קשה. לא מספיק להיות שוטר או קצין כדי לדעת אותו. כשבא אדם חדש לוקח לו שנה רק להכיר את האנשים, לא את המקצוע". הם מכחישים בתוקף שקצו רגליים למיימון. „הוא לא יכול לטעון שהקצונה או המנגנון הכשילו אותו".

„בלתי אפשרי כמעט להצליח בניהול מערכת כזאת", אומר עו"ד דוד ליבאי, ח"כ המערך, איש הפלגתו של השר בר־לב. „שר או נציב חדש שנכנס לתפקיד מקבל מערכת שבמצב בלתי ניתנת לניהול. חסרים שם תנאי מינימום לפעילות תקינה. כל נציב נכנס למיטה חולה שקשה לצאת ממנה בשלום. בדו"ח ועדת קנת, שהייתי אחד מחבריה, נקבע: „חיוני הדבר שלא יתמנה לנציב, אלא מי שיש לו היכרות עם נושא הענישה בכלל ועם מוסדות העונשין בפרט. מי שאין לו השקפת עולם והבנה עמוקה באשר ליעדים ותפקידם של בתי הסוהר לא יוכשר למלא כראוי תפקיד זה".

לדוד מיימון היה הכוון רצון טוב. הוא היה אידיאליסט נקי־כפיים עם כוונות טובות. זה לא הספיק.

נורמת השקר

בין הסיבות לפרישתו, מביאים, למשל, כשב"ס את הזעזוע שפקד את מיימון כאשר התברר לו שהוא עומד בראש מערכת שדיווחי השקר בה הפכו כמעט לנורמה. זמן קצר אחרי כניסתו לתפקיד דרש מיימון לבדוק את הסורגים בכתי הכלא הביטחוניים. דווח לו שהם נבדקו ונמצאו תקינים. אחר־כך הלך לבדוק בעצמו וגילה סורגים רקובים.

בהדרגה הוא הבין שאינו יכול לסמוך על דיווחים. הנורמות שהיו רגיל אליהן בצה"ל אינן קיימות בשב"ס. הוא תיאר לעצמו, אולי, שהמעבר מצה"ל לשב"ס יהיה כמו מעבר מפיקוד לפיקוד בצה"ל, כרוך בזעזועים ובהסתגלות, אבל בתוך המסגרת. מאוחר יותר הסתבר לו שהוא מקבל, אמנם, גיבוי מבר־לב, אבל זהו גיבוי אישי, לא גיבוי לשיטה שביקש להנהיג ולאמצעים שדרש.

הקש ששבר את גב הגמל היה, לדברי אנשי השב"ס, פרישתו של סגן הנציב, שלום רוזיליו. „הוא היה יד ימינו, איש שהכיר את המערכת מבפנים, שגדל בתוכה מסוהר פשוט במגדל שמירה ועד לדרגת תת־גונדר. באמצעותו שלט מיימון במערכת".

מרדכי וירשובסקי מר"צ, שביקר השבוע תחושה כמעט פללית בקרב חברי הכנסת, לא כל כך מסכים. הוא טבע סיסמה חדשה: „מגונדר לגונדר – השב"ס נשבר".

ברלב: הביקורת פגעה בו

אחד הבודדים ששמע מפי דוד מיימון מדוע הוא התפטר, הוא האיש שמינה אותו, שר המשטרה, חיים בר־לב: „דוד מיימון יכול היה לקדם את שירות בתי־הסוהר בצורה משמעותית, אבל אחרי שהוא נכנס לתפקידו והתברר לו שהציפיות שלו אינן יכולות להתגשם, התברר לו שבשלב שהוא רצה ללכת, המערכת לא יכולה ללכת. והתברר לו שאין לו אמצעים שהוא חשב שיהיו ושהוא רגיל היה שיהיו. הוא גם לא כל־כך רגיל לביקורת ציבורית, כמו זו שזכה לה בעיתונות ובוועדות השונות של הכנסת.

„מהמעט ששמעתי מפיו אני מעריך שביקורת היא בערך כך: הוא נכנס למערכת שלא הכיר היטב, עם ביטחון עצמי גדול. אחרי עשרה חודשים ראה שהדברים לא הגיעו בכל התחומים לרמה שהוא קיווה שיגיעו. הוא נפגע גם מהאשמות שהוטחו כלפיו וכלפי השב"ס. הוא אמר לעצמו: 'אני מתקרב לגיל 60. אני אלוף מכובד. מה אני צריך את זה?'

„הוא בא לשב"ס ממערכת יותר עשירה באמצעים, יותר לויאלית ופחות חשופה. בשביל איש כזה לבוא לועדת הפנים של הכנסת, לשמוע שם הטפות־מוסר ולקבל על הראש מאנשים שאינם [illegible] בבתי־סוהר, זאת התנסות חריפה. מלבד זאת הוא לא היה יכול לסלוח לעצמו שדווקא בתקופתו היו בריחות של אסירים ביטחוניים. הוא ראה בכך כישלון אישי. דעתי שונה: בין השנים 1977 ו־1985 ברחו 140 אסירים. בשלוש שנות כהונתי כשר המשטרה ברחו 11 איש. זה פחות מהממוצע השנתי בתקופה שקדמה לכהונתי. בארה"ב, ביחס אלינו, שיעור הבריחות פי עשרה. אני סבור שהאסירים החלו לברוח בגלל התיסכול מהתקופה שהם [illegible] שלנו.

„שלושה שבועות אחרי שקיבלתי ממיימון את מכתב ההתפטרות לא [illegible]. אפילו [illegible] לתפקיד, קיוויתי לשכנע אותו לחזור בו מהתפטרותו. אני מצטער שלא הצלחתי".

עקיבא לוינסקי: עוד לא צריך מקל

מאת אורלי אזולאי־כץ

לשכתו בבית הסוכנות ידעה ימים טובים יותר. הריהוט מינימליסטי, ישן, השטיחים פרומים בקצוות וברקע מרצרים צבעי הצהוב, חרדל וירוק. „הספרים כאן הם לא לפי מטר רץ שמנפקת הסוכנות", יגיד עקיבא לוינסקי, „גם את התמונות שכאן אני אוהב, הבאתי מהבית".

לוינסקי, האיש שנבחר על ידי מרכז מפלגת העבודה למשרת יו"ר ההנהלה הציונית ונדחה על ידי האמריקנים, יושב בפינת החדר, שותה קפה שחור בלי סוכר ומעשן בשרשרת. גם מעריציו המושבעים מודים שהוא איש אפור, איש הפרטים הקטנים. מעבר לזה, לא ימצא אפילו איש אחד במפלגתו שיגיד עליו מילה רעה. סבא טוב, הם אומרים, גוזר בנשמתו, בקיא במספרים ומאזנים. לא. הוא לא יחשמל את האווירה באולמות גדושים ביהודי הגולה, כריזמה היא לא השטח שלו. גם לא מנהיגות.

● **גם במפלגתך אומרים שאתה זקן מדי בשביל התפקיד.**

מי ששואל על הגיל שלי, מתעסק בקלוץ־קאשס. דווקא אנשים לא צעירים אמרו שאני זקן. זוהי תכונה של מבוגרים להעריך צעירים. אם הייתי בן שלושים וחמש היו שואלים למה אצה לך הדרך. מה אני הולך עם מקל? אני לא יכול לחשוב, לנתח? אני לא יכול לעבוד 14־15 שעות ביממה? זה הכל פרופגנדה.

● **בביתך הפוליטי יש האומרים שאתה מעט ירחמיאלי. זה מעליב?**

אני בהחלט לא נעלב? למה לי? אני רוצה להשתמש כאן בדברים שאמר יוליוס קיסר: „שום דבר אנושי איננו זר לי". הייתי מאוד נדהם אם הייתי מוקף רק במלאכים שאומרים דברים טובים. מה שקורה סביבי זה רק מטרד. אותי קשה להרגיז.

● **חבר הנאמנים האמריקני הטיל וטו על בחירתך וחבריו הדגישו שלא יחזרו בהם.**

להטיל וטו בגלל גיל זה דבר מאוד מסוכן. מחר יגידו האמריקנים שהם רוצים בחורה יפה למשרה הזאת, או בחור עם זקן. לא ייתכן שהם יקבעו. זה תקדים לא טוב.

● **אולי יש להם סיבות אחרות לפסול אותך?**

בוודאי. יש בינינו ויכוח עמוק איך צריכה לפעול הסוכנות. הם לא מסכימים לדרך שלי.

● **אתה מרוצה ממידת התמיכה שמעניקים כלפיך חבריך במפלגת העבודה?**

גם פרס וגם רבין אמרו חד משמעית שאני המועמד. קיבלתי הרבה מכתבי תמיכה מחברים ואני לא מתכוון לאלה שכתבו שהם מתפללים למען בחירתי ובאותו זמן התפללו שיהיה לי מה לחלק.

● **אבל בעוד אתה מועמד קמו כמה חברים והציעו מועמדים אחרים**

הייתי נדהם אם אף אחד לא היה קופץ. אם מישהו רוצה את התפקיד זכותו להתמודד. אני לא מתכוון לזוז הצידה. אני המועמד, נבחרתי ברוב קולות ולא אסיר את מועמדותי.

■■■

„אני לא מתכוון לזוז הצידה", אומר המועמד המתנדנד, למשרת יו"ר ההנהלה הציונית. סבא טוב, אומרים עליו, אבל נטול כריזמה. לוינסקי: מחר יגידו האמריקנים שהם רוצים לתפקיד בחורה יפה

עקיבא לוינסקי, כמעט בן 70. צעיר בערך ב־20 שנה ממקס פישר, אחד ממתנגדיו הבולטים. יש המכנים אותו „השוויצרי", כי הוא נולד בשוויץ, מחזיק בדרכון שוויצי, ודייקן כמו שעון שוויצרי. הוא עלה ארצה כשהיה בן 16, למד בבית ספר למסחר „גאולה", והיה בין מייסדי קבוץ מעיין צבי, בו הוא מתגורר עד היום.

לפני שפרצה מלחמת העולם השנייה, השתמש בדרכונו השוויצרי ונסע לגרמניה כדי לסייע להורי החברים שנשארו שם. הוא פגש בהנרייטה סאלד והשתלב בעבודות של עליית הנוער. „דרך אגב", הוא אומר במרירות, „הנרייטה היתה בת 75 כאשר החלה במפעל חייה."

ב־75, וללא השכלה פורמלית, נבחר למנהל המחלקה הכלכלית של איחוד הקבוצות והקבוצים, ואחר כך וכמשך שנים רבות, היה מנכ"ל בנק הפועלים ומנכ"ל בנק „ניר". ב־67 התפטר מהבנק וחזר לקיבוץ. הסיבה האמיתית, אומרים, היא היחסים העכורים בינו לבין יעקב לוינסון ז"ל, מי שהיה יו"ר מועצת המנהלים של הבנק. קרוביו טוענים, כי לוינסקי עשה את העבודה ולוינסון קצר את תהילה. לוינסקי אמר אז: „אף פעם לא רבנו. חילוקי דעות... יש דברים שלא הייתי עושה כמוהו".

ב־1977, לאחר המהפך הפוליטי, ביקש בגין למנות את יורם ארידור לגזבר הסוכנות. חבר הנאמנים העדיף את לוינסקי. תוך כמה שנים הוריד את גרעון הסוכנות כמעט בחצי. קראו לו „המקצץ". „אין לי מכונת דפוס, צריך לחיות מההכנסות בלבד", נהג לומר.

מערכת היחסים של לוינסקי ודולצין היתה במשך השנים קורקטית, נזהרו זה בכבודו של זה. מספרים שפעם חשד לוינסקי, כי הפירסומים בדבר מכונית אולדסמוביל שרכשה עבורו הסוכנות, יצאו מלישכתו של דולצין. הוא חרק שיניים ולא התלונן. אגב, שבועיים אחרי האולדסמוביל של לוינסקי, נחתה אולדסמוביל מפוארת יותר בחנייה של דולצין, אבל או כבר לא עשו כותרות מהענין.

מרכז מפלגת העבודה תמך במועמדותו של לוינסקי לתפקיד, והיום מודים שם בחצי פה, כי אולי זה היה משגה. איש איננו מאמין כי איש הפינאנסים, יביא למהפכה הנדרשת בתנועה הציונית. נכון, יש לו מידי פעם רעיונות חדשים, כמו למשל ההצעה שלו לשותפים האמריקנים לתרום כמה שנים בארץ כדי לעזור בניהול, הצעה שאין לה כל סיכוי להתממש.

היום, כאשר גוברים יותר ויותר הקולות הקוראים להקים ועדת חקירה ממלכתית על הקורה בסוכנות, יש במפלגת העבודה המצטערים על שנתנו את קולם ללוינסקי, איש ישר, נטול חזון שעתידו כבר בעצם מאחוריו.

■■■

● **מנדל קפלן, יו"ר חבר הנאמנים בא וארין ואמר, כי הוטו נגדך הוא בלתי הפיך.**

הם בסופו של דבר יוותרו. הם ימצאו את הסולם כדי לרדת מהעץ. אם לא ירדו, יווצר משבר בתנועה הציונית, והאחריות למבול תהיה עליהם.

● **מנדל קפלן הוא חבר אישי שלך. למה גם הוא נגדך?**

אני דווקא מבין אותו. הוא רק נכנס לתפקיד וקיבל בירושה את ההחלטה. אני יודע שהוא היה רוצה מאוד לעבוד איתי, אבל דעתו האישית לא קובעת.

שעות אחרות לאחר קיום ראיון זה, יצא לוינסקי לארצות־הברית. „אני נוסע בעניין יהודי ברית המועצות. אין לי כל כוונה לעסוק שם במינוי שלי", הוא אמר. לוינסקי נשמע אופטימי, אבל כמעט בלי משים החל לדבר על האפשרות שלא יבחר: „יש לי בית לחזור אליו. אני הרי לא ניהלתי מסע בחירות למען עצמי ולא רצתי לנשק תינוקות. אם לא אבחר, לא ארעב ללחם ולא ארוץ לקריירות אחרות."

לעקיבא לוינסקי יש לובי חזק בתק"ם ותמיכה כמעט בלתי מסוייגת בצמרת המפלגה. אבל נוכח ההתנגדות הנמרצת של חבר הנאמנים, לא מן הנמנע שיעשו עוד פעם חושבים. אולי ימציאו משרה חדשה: נשיא ההנהלה הציונית. תפקיד נטול סמכויות המאפשר לנושא אותו לעמוד ליד הדגל בשירת התקווה. ■

מציע שר מודיעין

מאת חיים שיבי

יו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ח"כ אבא אבן, נוטה להציע לראש הממשלה למנות במשרדו שר מיוחד, שמשימתו תהיה הידוק הפיקוח על השרותים החשאיים. אבן, שחזר לאחרונה מסיור בארה"ב ובבריטניה, ראה מקרוב, כי גם דמוקרטיות עתיקות הרבה יותר מישראל, נאלצות להתמודד עם מחלות כרוניות בשירותי הביון שלהן.

אבא אבן ראה בחו"ל שגם דמוקרטיות עתיקות מתמודדות עם מחלות כרוניות בשירותי הביון. לא היה רוצה שהנכד שלו יהיה חוקר שב"כ, אבל מישהו צריך לעשות את זה

אבן, העומד בין היתר בראש ועדת משנה של ועדת החוץ והביטחון לענייני שרותי הביטחון, דוחה את ההערכה, כי מסקנות ועדת לנדוי הן גם כתב אישום נגד יכולת הכנסת לפקח על הנעשה בשב"כ.

ח"כ אבן: „אין דבר יותר מגוחך מלהניח שאלה המסתירים את מעשיהם משרים הממונים עליהם ומבתי משפט ששם חובתם לומר אמת – ידברו אמת דווקא לוועדה של הכנסת שבפניה הם מופיעים מספר פעמים בשנה".

אבל ועדת לנדוי הוכיחה, כי ניתן – ללא הדלפות – לחשוף עובדות. מה זה מלמד לגבי יכולת החקירה שלכם בוועדת החוץ והבטחון?

אבן: „אין לנו צוות שיכול לבדוק גירסת פקידים. השב"כ צריך לקיים נורמות ולדווח לשר. מי שמופיע בפנינו זה שר, לא פקידים. מה שלא ידוע לממשלה, אי אפשר שיהיה ידוע לפרלמנט".

אתה מודאג ממסקנות דו"ח לנדוי?

אבן: „אני מודאג מזה שפקיד בשב"כ יכול לפרש שיש לו היתר להנחית מכות על נחקר. השאלה היא האם המילים הגואלות 'לחץ מתון' מספיקות. צריך להבין גם ששב"כ זאת שליחות. לפעמים אני תמה מדוע אדם רוצה תפקיד כזה. אני לא מטפח שאיפה שהנכד שלי יהיה חוקר שב"כ. אבל, אין מנוס, זה דבר שאנשים חייבים לעשות".

ועדת החקירה שלכם בנושא פולארד קבעה נורמה של אחריות דרג מדיני, גם אם לא ידע על הנעשה בתחום אחריותו. ועדת לנדוי ניקתה לחלוטין את הדרג המדיני. אתה מאוכזב?

אבן: „בדו"ח שלנו החמרנו יותר מכל מוסד אחר. החל מוועדת אגרנט, ואחר כך בוועדת בייסקי, בוועדת רוזנשטרייך־צור, הדרג המדיני לא נפגע. גישה כמו שלנו תחייב חינוך קונסטיטוציוני ממושך. בדרך כלל, שרים רוצים לדעת. בנושא השירותים, זה תחום ששרים רוצים מאד לא לדעת".

מה להערכתך תהיה השפעת דו"ח לנדוי על דעת הקהל במערב?

אבן: „באמריקה מדברים על האימפריה שראש הסי. איי. איי. לשעבר קייסי, הקים לעצמו. בבריטניה מדברים על תאצ'ר והצנזורה שלה על הספר „לוכד המרגלים". בצרפת העיפו שר ביטחון שנתן היתר ניכוי להטביע ספינה. כנראה שצרת רבים בנושאי מודיעין, חצי נחמה".

אם לא הפרלמנט, מי יהדק את הפיקוח על השב"כ?

אבן: „אני מציע שימונה שר לענייני מודיעין במשרד ראש הממשלה".

עוד שר אחד?

אבן: „מסתובבים פה הרבה שרים בלי תיק. יש כאלה שמתכננים הגירה של ערבים ויש כאלה שמתכננים את השלום". ■

מפלגה אותנטית

מאת רוני שקד

תנועה חדשה החלה השבוע במירוץ לכנסת הבאה. מדובר בתנועת מע"ש, הנאבקת כבר ארבע השנים על שיפור איכות החיים ועל הפסקת קיפוח ערי הפיתוח, השכונות והמושבים. השבוע בירושלים, התכנסו, לראשונה, הפעילים מימין ומשמאל, שמעו על כוונות והחלו בחיזורים ראשוניים.

על ההגדרה הזו יפרטו בתנועת מע"ש שהחלה במירוץ לכנסת הבאה. בשני המנדטים שיקטפו יהפכו, הם מאמינים, מאזרחים סוג ב' לאזרחים שווי זכויות

בראש התנועה עומד פרופסור עוזן, ראש עיריית קרית־שמונה, וראשי ערי פיתוח כבר הבטיחו את תמיכתם. באחד מהסעיפים הראשונים של מצעה קוראת תנועת מע"ש לשינוי שיטת הבחירות. בחירות אזוריות אישיות ישיגו, לדעתם, שוויון חברתי וייצוג נאמן של האוכלוסיה במוסדות הנבחרים.

שמעון אדרי, מזכ"ל התנועה: „פוטנציאל הבוחרים מערי הפיתוח והשכונות הוא עצום. אנחנו מתכוונים להשיג שנים־שלושה מנדטים. מטרתנו אחת ויחידה: להפוך את ערי הפיתוח, השכונות והמושבים לחלק בלתי־נפרד מהחברה והכלכלה הישראלית".

בתנועה מאמינים באותנטיות שלהם, ובמנהיגות שצמחה בשטח, שבכוחה, ורק בכוחה, להביא לשינוי סדר הקדימויות הלאומי". עו"ד ניסים בר־חן, יו"ר התנועה, מגדיר באופן ציורי את המצב כשהוא אומר: „ערי הפיתוח הן כמו תינוק מגודל בן ארבעים שהגיע הזמן לעשות לו בר־מצווה".

סקר מידגמי שנערך עבורם על־ידי משרד פירסום גדול מבטיח, על־פי מע"ש, שני מנדטים לפחות. הצלחה כזו יכולה להפוך אותם בקלות מ„אזרחים סוג ב'", לאזרחים שווי זכויות.

כבר עכשיו, אומרים בתנועה, הם מאוימים על ידי מפלגות שונות, אבל זה לא גורם להם סחרחורת. שמעון אדרי: „הפסקנו להיות מאגר קולות של המפלגות שיודעות להבטיח בלי כיסוי. כל בקשות לשיתוף פעולה ייבדקו לגופו של עניין". ■

ביקור קצר אך מתיש, כמו שאומרים, עבר כאן ז'אק שיראק, ראש ממשלת צרפת. בנוסף לינוי עיון פוליטיים, היה בגן הוורדים, נפגש עם פלשתינאים, הניח אבן פינה, קיבל אות ויצמן, התפלל בכנסייה הצלבנית באבו גוש ונפרד בחיוך מהשונות.

כשהוא רוקד עיניו עצומות

מאת בינה ברזל

„שני מיליארד דולר יושבים באולם הזה בלבד", אמר השבוע בליגלוג אחד מראשי המפד"ל שהשתתף בכנס מוניציפלי של המפלגה. מטבע המנגדט ישבו באולם הרבה חברי מפלגה מהמגזר הערבי. גם הם חייכו.

חיוכים וליגלוג הן שתי צורות התייחסות להצעתו של השר יוסקה שפירא לעודד הגירת ערבים מהארץ באמצעות מענק כסף. היו גם אחרים, וכניגוד לציפיותיו, שקיבלו את הצעתו בסערת רוח וזעם. שפירא עצמו טוען, אפרופו הזעם, כי זבולון המר מנהל את מסע ההשמצות נגדו והוא נטפל בכוונה לסעיף שולי מתוך תוכניתו הדמוגרפית הרחבה, על רקע העימות הפנימי ביניהם על הנהגת התנועה.

אלא שגם תגובתו זו זכתה לביקורות במפד"ל ונשמעו קולות שאמרו, כי „לאחר שראה כי הסתבך בעניין הטרנספר, עשה שפירא טרנספר לבעיותיו האישיות. מומחה ידוע להצגת עצמו כמקופח ומסכן".

על־אף כשלון הצעתו ועל אף העובדה שבעבר הצליח לגייס רק עשרה אחוזים מהגוף הבוחר של המפלגה, והשבוע לא הצליחה סיעתו להעביר אפילו מועמד אחד כציר לקונגרס הציוני, מאמין שפירא, כי סיכוייו לנצח את המר גדולים.

מוקיריו של יוסקה שפירא אומרים שיש בו הרבה מתכונות אביו, האדמו"ר החלוץ. שפירא, שר הטרנספר, מאמין בסיכויו לעמוד בראש המפד"ל: „בראשותי נעבור את מחסום ה־4 מנדטים"

שפירא: „הגעתי למסקנה זו משום שאני סבור שלציבור שלנו, הדתי לאומי, יש דיעה מסוימת בתחומים שאני מייצג אותם. למשל בעניין שלימות הארץ. אני סבור שאם אעמוד בראש הרשימה זה יתן תדמית לרשימה כולה והסיכויים שלנו לעבור את מחסום ה־5־4, גדולים".

מגיבים על כך שניים מראשי המפלגה: „לשפירא יש סיכוי להבחר להנהגת המפד"ל כמו שלי יש סיכוי להבחר לאפיפיור". וגם: „הוא מסתובב במכונית השרד שלו עם 18 אנטנות, נמצא בקשר טלפוני ואלחוטי עם כ־200 אנשים בישובים ביו"ש, רץ לכל הלוויות קורבנות הטרור ומאמין שהוא מייצג את המפד"ל."

מתחרהו זבולון המר ניסה השבוע להוריד פרופיל ולא לנפח את העימות. המר שאמנם נהנה מתמיכה רחבה של ראשי סיעות במרכז,

יוסקה שפירא: המר נטפל

זקוק לתמיכה של 60 אחוזים במרכז לפני שיוכל להתמודד על ההנהגה. הוא יודע שההתמודדות שחודשה יכולה רק להזיק לו.

מזכיר הקיבוץ הדתי, אברהם סטרן: „המפד"ל לא תקום ותיפול על העניין האידיאולוגי, אלא על בחירת ההנהגה. רק הנהגה משותפת חדשה תוציא אותה מן הבוץ. עם המר ושפירא בראש זה לא יצליח. אנחנו שוב במריבות וברגע של להיות או לא להיות".

■■■

שפירא, 60, נולד בירושלים, בוגר ישיבה גבוהה, אב לבן ותאומות, וסב לתשעה נכדים. לפוליטיקה הגיע לפני כעשר שנים בלבד, כמנהיג נוער נערץ, לאחר שהיה בין מקימי גוש עציון, ולאחר שתי שנה ברמת הגולה.

לפני הפוליטיקה, שימש במשך 22 שנים כמזכיר העולמי של בני־עקיבא, אח"כ כראש עליית הנוער בסוכנות. ב־78 תפס את מקומו בסוכנות איש סיעת הצעירים, אליעזר ספר. שפירא ראה בכך הרחה והאשים את זבולון המר. אז נולדה למעשה תנועת מצ"ד שקראה להקמת מפד"ל יפה יותר. מאוחר יותר פרש עימה שפירא מהמפד"ל.

לממשלה הגיע במזל, בבחירות האחרונות רצה מצ"ד לבדה. רק דרוקמן נכנס לכנסת. כשקמה ממשלת האחדות מינה אותו שמיר כשר ללא תיק בלשכתו.

שפירא נהנה מחיבתו של שמיר ושל מקורביו הרואים בו עדיין מדריך נוער המתנער מתככים פוליטיים. להיפך, שפירא בעד חברות וידיים נקיות גם כשמדובר בהתמודדות עם המר. כמובן שזה לא מונע משפט כמו: „זבולון יביא למפד"ל אולי שנים וחצי מנדטים וכי הוא צריך ללכת הביתה, כמו ד"ר בורג וכל ההנהגה הישנה".

יריביו אומרים עליו: טיפש. ואוהדיו: לא מתנשא. הוא נעלב מהר, ולא נעדר מאף ישיבה בנושא עליה והתיישבות ביו"ש. הוא היה זה שהציע לפני כמה חודשים להכריז על מלחמת ששת הימים כעל חג לאומי. באותה ישיבה, אגב, המר נמנע, שפירא לא סולח לו על זה.

למרות שעד לפני מספר חודשים היה סגנו של המר בבני ברק והתפלל עימו באותו בית־כנסת, מעולם לא היו השניים קרובים. שפירא ביקר תמיד את „אוכלי לחם ההסדר" במפד"ל, והמר ראה בו „מקיר בבני עקיבא".

הוא נחשב לאדם צנוע. עד לאחרונה התגורר בדירת שנים וחצי חדרים. וכעת הוא מתגורר בדירה של אחת מבנותיו בשיכון זוגות צעירים.

שפירא הוא בנו של האדמו"ר מלי'נסק, רבי ישעיהו שפירא, המכונה: האדמו"ר החלוץ. האב עלה ארצה ב־1914 וזנח את האדמו"רות לטובת מושב כפר־פינס. הוא היה ממייסדי הפועל המזרחי והוגה רעיון התורה והעבודה. מוקיריו של שפירא אומרים, כי את צניעותו, כמו עוד תכונות טובות, ירש מאביו.

„יש לו נשמה חסידית", אומר אחד ממקורביו. „כשהוא רוקד עיניו עצומות". ■

השבוע אצל שריד מודעי

מזכיר המפלגה הליברלית, מאיר הורבמן, נקרע בין חוג מודעי לבין חוג שריד. זה אומר ככה וזה אומר אחרת. השבוע, למשל, לפני שיצא לחו"ל, הורה לו מודעי בכתב, לכנס מושב שליש של הוועידה ב־28 לחודש.

שמע שריד ומיד כתב להורבמן: בטל. מה פתאום? שאל שריד, למודעי אין סמכות, רק המרכז יכול לכנס ועידה".

בסכן הורבמן, אם ישמע למודעי ירגיז את שריד, אם ישמע לשריד, אוי לו ממודעי. לבסוף הודיע לשני היריבים שעליהם לפנות לבית הדין, שיחליט הוא מי מוסמך לעשות מה במפלגה.

עוד השאיר מודעי רשימת צירים לקונגרס הציוני. הרשימה הועברה לנציג הליברלים בסוכנות והגיעה לידיעתו של שריד. עבירה זו לא מונעת מסדור ולהזקתו להתכנס בסוף השבוע ולהגיש רשימת צירים משלהם.

וזה עוד לא הסוף. השבוע החלו שתי הקבוצות היריבות ליזום מהלכים לכינוס ועידה חדשה של המפלגה. נכון שלפי תקנון המפלגה אין מכנסים ועידה בשנת בחירות, אבל שיהיה.

רמבו מחייך לשרון

מאת יגאל סרנה

ביום ראשון כבר ענדו הלק מהאנשים חגורות בטיחות בעיר, הרמטכ"ל צולם חוגר. שוטרים לא ראיתי שם. השיחה בבית משפט היה נורטה בשב"כ, הבעה הוועדה. חריש, שמיר ופרס הודיעו שהם מרוצים. רובין כירר הניפה 63.5 קילו בפלורידה. וקוליגי שרוף לא הכווה כויות.

זה מה שהיה: הרצוג הניף אלת גולף, ויצמן בחופשת כעס קצרה, צ'ארלס ודיאנה צולמו גב לגב, פאתח לא יורד מ־20 אלף דולר

גול הנציבות, עם כוס שרוף מא. הרצוג הניף אלת גולף בקיסריה, קרוב לים, בביתו. ישב ויצמן בחופשת כעס קצרה, „כולם מתעסקים בקטיקוס" אמר על חבריו השרים.

בני ברק זכתה לעב"ע מיפלה, התגלה מהפנטהאוז של פנחס עזרא, אוסף הלקית ע"י רב בקומי. הגיע מסורב עליה בן מאה, „היפים הובר עברית, אידיש וגרמנית", דיווחה סוכנות עתים כמו בתיפוף נעדרים. „כמו שתי טיפות מים", טילפנה אשה נרגשת למשטרה, הודיעה על גבר הדומה לאנס מהדרום בבית הפה חיפאי. כמו ג'ק המרטש גם האנס מהדרום, דבות אנדרתית הקיימת רק בכוכב דמיסשרה, צל פה וכם כרות רפאים שלא תפוג לעולם אך גם לא תלכד. „אנחנו מסיעים כל מיני כיפורים", אמר נהג הבונית גולם וביקש איסור להסיר הגורת בטיחות.

צ'ארלס ודיאנה צולמו גב לגב. רמבו על כוס, נרדף ע"י אנשי חוגים, ליבקנת בנהליו, כמעט נערף בלהב מפוח. הכלב זקי אנס את כלבת השכנים, „באשה בהירוון אני מזדהה איתו בכל ליבי" הודתה הבעלים הגאה. דיאנה צולמה עם שני רקדנים מלהקת הבלט המלכותית. מפלס הכנרת לא זז. ביום ג' צולם רמבו נרגע במים, ביום ה' מחייך עם השר שרון. עב"מ הפסיק הרצאה בסכנין. היפה, עיר שקטה, צבורה עד כה את דוב בביקורי הלל. בקריות התגלתה אכה שמשקלה 250 קילו. הנסיך צ'ארלס צולם עם נסיכה בוורית בעודה. טולסטוי העיר במשפט דמיאניוק, השופטים, המומים עדיין ממכשפות שבוע שעבר, הקשיבו בסבלנות מוגבלת לדיווח על הרעב באוקראינה.

באבא סאלי הכהיס שנסע מאה שלושים קמ"ש. דיאנה וצ'ארלס התפייסו בגרמניה. מקנייט בא מאוסטרליה לראות את ואנונו. באכם אל פאתח הגיע ללישכת יוסקה שפירא לקבל עשרים אלף דולר לטרנספר אישי. יוסקה הסתגר בלישכתו ופוקסמן העוזר ניהל את המיקוח: „פחות מעשרים אלף אפנדי" אל פאתח לא הוריד. „תקבל מכתב הביתה", אמר פוקסמן.

זוג ויקינגים קיבל את הרצוג. צ'ארלס ודיאנה רבו שוב. החרדים מדדו מכסות גז בתרגיל הג"א. הרוולר ירה, המפלס עלה. האנס מהדרום שוחרר. עבר יום בלי עב"מ חיפאי. נגמר השבוע. ■

ציטוט

● עזר ויצמן, 24 בספטמבר, 1987. „ידיעות אחרונות" – „שרון הנבלה הזה... סכיום אעשה הכל כדי שהוא יעוף מהממשלה. בן גוריון כבר כתב בספרו מה דעתו על 'דברי האמת' של שרון".

● עזר ויצמן, 3 בנובמבר, 1987. „ידיעות אחרונות" – „אני חייב להודות, אריק שרון הוא האיש הכי רציני בממשלה". ■

Select 1600
פיג'ו 305
חדשה ומפוארת

לאורך כל דרכה שמרה פיג'ו 305 על אופי יוקרתי ייחודי. זו אחת הסיבות לכך שמספר הולך וגדל של נהגים נמשך לצירוף הבלתי ניתן לחיקוי של נוחות, בטיחות ואיכות ברמה הגבוהה ביותר.

הנסיעה ב-SELECT 305 מקבלת משמעות חדשה הודות למושבי הכורסה הארגונומטריים המרופדים באלגנטיות בריפוד קטיפה יוקרתי, למתלים הנפרדים של ארבעת הגלגלים ולהגה כח קל להפעלה.

גימור האביזרים המושלם, עיצוב הפנים המעודן והשקט הפנימי יוצרים אוירה סלונית מרגיעה. מזגן האויר המקורי והשטיח המפואר המצפה את כל הרצפה הופכים כל נסיעה, ארוכה כקצרה, לתענוג של ממש.

נפח מנוע 1580 סמ"ק • 5 הילוכים קדמיים • 80 כ"ס דין •

באופציה: תיבת הילוכים אוטומטית חדישה בעלת 4 הילוכים קדמיים ומנוע בעל הספק 94 כ"ס דין המאפשרים לך תמרון מעולה, תאוצה מצויינת וצריכת דלק נמוכה.

במחיר 32,814 ש"ח

כולל: הגה כוח, מזגן מקורי ומע"מ (ללא הפקדה)

אפשרות לאשראי עד 70% מערך המכונית
(בתשלומים עד 12 חודשים) ללא מע"מ והפקדה
לפי מחירון מס' 3/88 מיום 1.10.87

פרטים בסוכנויות

עוד ארי' שב'חבורה

דוד לובינסקי בע"מ

יבואן בלעדי למכוניות פיג'ו · טלבו · סיטרואן בישראל

תל-אביב, שונצינו 16, טל' 333214 (03) ■ בני ברק, כהנמן (השומר) 101, טל' 7550755 (03)
■ ירושלים, המלך דוד 24, טל' 224467-8-9 (02)

חץ מסילבי קשת

שב"כ שיש לו מדינה

משמאל: השר יוסקה שפירא עם נאשם המחתרת היהודית, אורי מאיר: הוא אומר שהוא "מפד"ל היפה"
למטה: בגילגול הבא שמיר אולי יהיה תימני; פרס אולי ידבר צרפתית

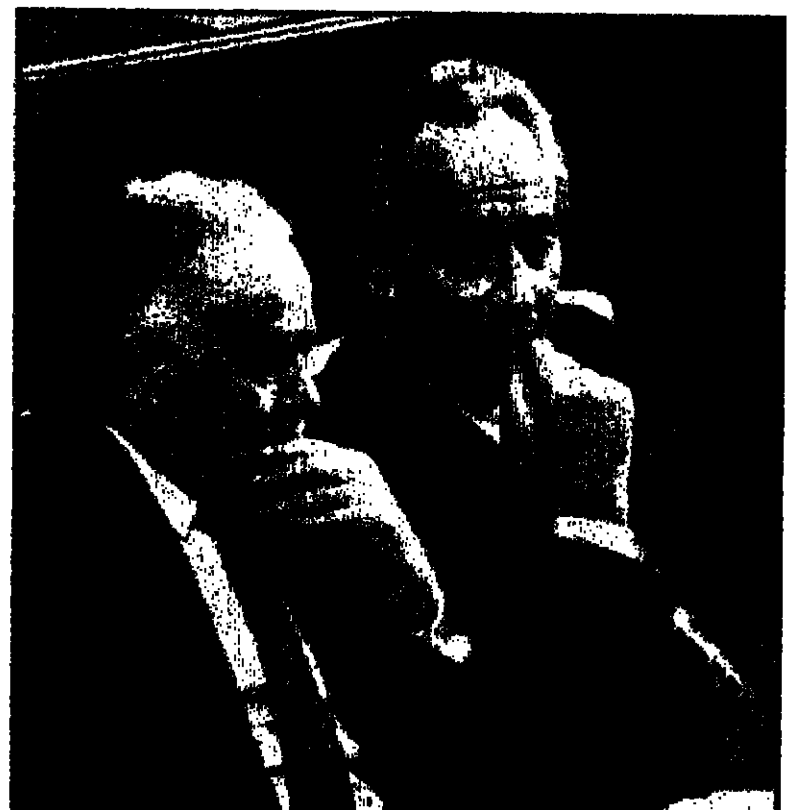

הוויכוח הציבורי סביב דו"ח לנדוי בנושא השב"כ, נסוב בעיקר בעתונות, ומעט, במערכת הפוליטית. מותר להניח, כמעט בוודאות, כי את הציבור הרחב לא מעניין הדו"ח. אחרי הכל, מדובר, בעיקר, בערבים נחקרי השב"כ.

דו"ח שכולם מרוצים ממנו כל כך, לא יכול להיות טוב כל כך.

השב"כ, מעצם מהותו, איננו חיל הישועה. וטבעי היה, שבהעדר פיקוח הדוק על פעילותו, ינהג בכל הדרכים הפסולות. מה שהדעת לא תופסת, זה איך יכלה המערכת המשפטית לעצום עיניים במשך 16 שנות שקרים ופיברוקים. איפוא, לעזאזל, הספקנות הקרושה? האומנם לא חשדו כלל, שהנאשמים "הודו" ללא עינויים? איך הם חיים עם זה, עכשיו?

לא קשה להאמין לדבריהם של חוקרי שב"כ, על "הבנה שבשתיקה ובקריצת עין", וכי השירות המשפטי "היה חלק מהמשחק". "הרבה מאוד עיניים נעצמו במהלך אלפי המשפטים נגד מחבלים". "המשחק המכוער לא היה רק שלנו. בתי הדין הצבאיים השתתפו גם הם בתרמית."

מפחיד.

טוב, זה רק יוסקה

כשהציע מאיר כהנא לסלק את הערבים, אמרו: טוב, זה רק כהנא, הוא משוגע שולי. כאשר דיבר גנדי על טראנספר, וקיבל סיוע טאסיכי ממיכאל דקל, סגן שר־הבטחון, הכריזה גאולה כהן שזה הרעיון הכי מוסרי.

עכשיו יוצאים כולם מהארון. השר בלי תיק יוסקה שפירא, מציע 20 אלף דולר, לכל ערבי שיהגר. ובכך, אגב, הוא מוריד את הערך בבורסה. כהנא הציע 60 אלף. אחרי הביקורת שקמה, מיהרה לשכתו לפרסם כי רוב הרבנים בהתנחלויות תומכים ברעתו. 62 אחוז "בעירור", ו־15 אחוז גם בכפייה.

אין טעם לומר, טוב, זה רק יוסקה. הוא לא כזה חכם גדול. הנגע הזה מתפשט כמו איידס.

יוסקה שפירא אוהב מאוד להצטייר כצנוע הידוע. נדמה שהוא גם חביב התקשורת. הוא על תקן "סחבק". דובר עברית צברית. כמעט לא עובר שבוע, שהוא לא יוזמן לרדיו להגיב על משהו. אחרי כל פיגוע, הוא קופץ כרפלקס מותנה, ודורש עונש מוות למחבלים. והוא פעיל מאוד בלובי החנינה לאסירי המחתרת היהודית. בחורינו המצויינים "ששגו", מרוב אהבה למולדת. ויש לו, ולחיים דרוקמן, רשימה של ימי הפוריות של נשותיהם, כדי לתאם את ימי החופשה של האסירים, לקיום מצוות פרו־ורבו. והוא מתהדר שהוא "מפד"ל היפה".

כעת יש לו מאבק כוח עם זבולון המר, שהכרזתו של יוסקה שימשה לו תירוץ טוב לנגח אותו. ויוסקה מיילל על "שפיכות דמים", "עדת קאניבאלים", "חבר פורעים", ו"ביבי שופכין".

מרוב פחד, לא נותר, אלא לחייך לכותרת של "דבר אחר": "השר יוסף שפירא דורש שזבולון המר יתאסלם, יקח 20 אלף דולר ויעזוב את המפד"ל".

מחזה רגיל

מנהלת חנות ספרים אחת, בועטת בעצמה, על שהזמינה את המשטרה אחרי שתפסה צעיר בגניבת עתונים.

הניידת הגיעה מיד. השוטר דרש ממנו תעודת־זיהוי. רק ראה אותה, היכה את הצעיר בברוטליות.

המוכרות היו מזועזעות. יש לו תעודה כחולה, הסבירה אחת, זו תעודה של ערבי מהשטחים. אחת מהן מיהרה לצלצל למשטרה להודיע על המכות. סגרו עליה את הטלפון. כבר אי אפשר היה לבטל את התלונה. הצעיר נלקח למשטרה, והוכה גם שם, בנוכחות אחת העדות.

דבר דומה קרה גם ברחוב שלי לפני מספר חודשים. ניידת המשטרה תפסה ערבי שנחשד בגניבה. הם לא מיהרו להכניסו לניידת. היכו אותו מכות רצח באמצע הרחוב. כאשר מחיתי ממרפסתי ודרשתי להפסיק את המכות, נעניתי מפי שוטר עברי: תגיד שהוא לא אנס אותך.

להתנצל? מה פתאום!

יותר ויותר שומעים על עובדי אל־על שחזרו לסורם. הזמנותייתר. יחס בלתי נעים לנוסעים, שברוב המקרים טסים בחברה הלאומית רק בגלל אמצעי הבטחון.

ד"ר י. ט., שהיה "נוסע מתמיד", מבכירי שהוא הולך להקים עמותה אנטי־אל־על, אחרי נסיון לא סימפטי עם החברה.

בוריס אונוסט הוא כס ללונדון, ובידו כרטיס חורה לישראל, מפינכן. הוא רצה לאשר את כרטיס חורה, אך נאמר לו בלונדון, שיוכל לעשות זאת רק במינכן.

הוא התקשר למשרד אל־על במינכן. בקשו בכטוס אושר לו על ידי פקיד. שעוד הבטיח לו שמאשר והוא נוסע מתמיד, ישתדל להשיג לו מקום בקירבת המטוס, באזור הלא מעשנים.

הוא הגיע שעתיים לפני הטיסה, רק כדי למצוא ברוכן אל־על, בלאגן ודוחק ואנשים מבוגרים נועמים, שהיו קורבנות להזמנות־יתר. נאמר להם בציניות שיגיעו בכוחות עצמם לנירנברג, משם, אולי, יתפסו טיסה.

לד"ר ס. הודיעו שהוא בכלל לא רשום לטיסה, ואין לו כל סיכוי. הוא פנה למנהל התחנה ולסגנו, ועמד על דעתו לטוס, כיוון שאישור את טיסתו. הוא סיפר כי פקיד גרמני אישר לו, כיום ששי, בשלוש אחר הצהריים.

הם טענו כי אינם מאתרים את הפקיד, וכי בכלל, יש להם רישום רק עד השעה 13 בצהריים. ואת, בתוספת הערות מלבבות, כ"אל תבלבל את המוח", ו"אין לנו זמן אליך". הוא התעקש ולבסוף הועלה למטוס, גרוק לאחר המעשנים, וחש ברע כל הדרך.

הוא פנה באמצעות פרקליט לחברה, ודרש לפצותו על עוגמת הנפש, הטירחה והבושה שנגרמו לו.

מנהל פניות הציבור, איתן דולגין, השיב לו שלא נמצא כל רישום על אישור הטיסה. בכל מקרה, הוסיף, הרי בסופו של דבר, הוא טס באותו יום. שהוא לא רואה מכל מקום לפיצוי. אפילו לא טרח להתנצל.

תחשבו על זה...

מי שמתפלא מדוע העלו לו את הביטוח ב־20־25 אחוז, שיידע למה. חברות הביטוח הגדולות שולחות סוכנים ועובדים, וגם כמה לקוחות טובים, לטיולים עד שלושה שבועות למזרח הרחוק ולקרנבל בריו־דה־ז'נרו.

כמו פרה ספרדית

בכמה שפות אירופאיות, רווח הביטוי "מדבר צרפתית־גרמנית כמו פרה ספרדית". באשר רוצים להביע שאדם לא שולט יפה בשפה.

כך אני מרגישה כל פעם שאני שומעת את שמעון פרס מתעקש לדבר צרפתית: ואם הוא נשברח?

קשיש, הוא כל מי שלא פוליטיקאי

כל פעם שקורה משהו בלתי־נעים לאשה בת 60, כותבים עליה שהיא "קשישה" או "סבתא".

השבוע עשו אנשים תימנים מסיבת הפתעה ליום הולדתו ה־73 של שמיר. כנראה בגלל הכרזתו הבנאלית שבגילגול הבא הוא רוצה להיוולד תימני. לפי התקשורת, הוא לא קשיש.

הדולר נופל; יחי השקל

סבר פלוצקר

בתחילת אוקטובר, לפני כחודש, אפשר היה להמיר דולר אחד ל־148 יינים ו־1.8 מארקים גרמניים. היום לא תקבל תמורתו 165 יינים ו־1.7 מארקים גרמניים. האם זו נפילה חופשית?

– בשבועיים האחרונים ירד שערו של הדולר בשישה וחצי עד שבעה אחוזים. זהו קצב מהיר מאוד, דיאטה חריפה. הבנקים המרכזיים של המעצמות הכלכליות הגדולות נלחמו מאז הקייץ במגמות שוק הכספים הבינלאומי שהביאו לירידת הדולר. איך נלחמו? על ידי קניה מאסיבית של הדולרים ומכירה מאסיבית של יינים ומארקים, לירות שטרלינג ופראנקים שוצרים. ההתערבות הגיעה למימדים אבסורדיים, של מיליארדי דולרים ליום. נפילת הבורסות הייתה אחד הסימנים לרתיחה, שפרצה החוצה. לבסוף נאלצו גם הבנקאים המרכזיים לאפשר לדולר ליפול.

עד כמה עשוי הדולר ליפול?

סגולת החיזוי בתחומים אלו לא ניתנה לרבים, וגם המעטים צריכים להשתמש בה בתבונה. הכלכלן הב"ל מ„מורגאן גארנטי" אמר לי, שהיעד צריך להיות שער חליפין של 125 יינים לדולר ו־1.6 מארקים לדולר „בקייץ השנה הבאה". למה דווקא אז? כי אם הנפילה תהיה מהירה מדי, עלולה ארה"ב לסבול מאינפלציה ומערב אירופה מאבטלה. האם הוא גם מאמין שהשינויים יתחוללו בדיוק בקצב הרצוי? לא, הוא אומר, תיתכן גם גלישה מסחררת. עד היכן? עד התחתית.

היש תחתית לנפילת הדולר?

הריצפה שכלכלני העולם מציירים אותה הגבול והתחתון של הדולר הנופל, הוא שער של 115 יינים ול־1.5 מארקים לדולר. בהשוואה לשיא כוחו, בפברואר 1985, זהו פיחות של קרוב ל־60 אחוזים. הפסימיסטים מן המכון לכלכלה בינלאומית בוואשינגטון אמרו לי, כי זו רק התחתית הראשונה, ומתחתה מסתתרת התחתית השניה, של מאה ועשרה יינים לדולר ו־1.11 מארקים לדולר. אמריקה, הם אומרים, צועדת בדרכה של ברזיל, ושוק המטבע העולמי יעניש אותה על כך כהוגן.

לאזרח כדאי להצמיד את כספו למדד המחירים לצרכן ● המדינה צריכה להצמיד את השקל לדולר עד שתתייצב כלכלת ארה"ב

איך מתגוננים מפני הנפילה הזאת?

פיחות הדולר היא בעייתם של היפנים והמערב אירופאיים, ולאו דווקא של האמריקנים. היא היתה יכולה גם שלא להיות בעייתנו, אלא בירכתנו, לו לא מילכדה את עצמה ממשלתנו בהסדר של הצמודה ל„סל מטבעות" ולא לדולר.

מדוע בעצם נותקה הברית הקדושה הזו, בין שקל לדולר?

זו לא הייתה קאפריזה של איזה כלכלן סהרורי. זו הייתה מדיניות שאמרה כך: ממשלת ישראל אינה צריכה להיות צד בסכסוך בין הדולר, היין, המארק הפראנק והמטבעות האחרים. היא לא צריכה לפצות יצואנים לארה"ב כאשר סערות במשק עולמי גורמות לשינוי מבני יסודי בכושר התחרות של התוצרת האמריקנית: יצואננו צריכים להסתגל לכך, ולשנות כיוון. ממשלת ישראל גם לא צריכה, אמרו הכלכלנים שהציעו לעבור ל„סל", לעודד ולתמרץ יותר מדי את מי שמייצאים למערב־אירופה. ההצמדה של השקל ל„סל", ממתנת תנודות חריפות, אך לא מבטלת אותם. שינויי השערים בעולם מאותתים גם ליצרנים, יצואנים ויבואנים שלנו, כי צריך לעבור משוק לשוק, מקו יצור לקו יצור – אבל אילו איתותים חלשים יותר. מוטב כך, אמרו הכלכלנים, במיוחד שברור לגמרי, מוכח מעל לכל ספק, שהדולר כבר ירד לשפל.

מתי זה היה?

לא נעים להזכיר, אבל זה היה באוגוסט 1986. סידור ההצמדה ל„סל" יכול היה להוכיח את הגיונו לו לא נמשכה הגלישה של הדולר. בהתחדש הנפילה הגדולה, צריכה היתה הממשלה לעבור מיד בחזרה להצמדת שקלנו לדולר, לתפוס נשימה ארוכה ולא לעשות כלום.

לא לעשות כלום?

נכון. פיחות הדולר היה גורר אחריו מיד את פיחות השקל ביחס לכל המטבעות החזקים. הוא היה מייקר את היבוא מאירופה ומהמזרח הרחוק, ומאפשר חדירת יצוא ישראלי מוגבר לשם. הוא היה שוחק את החוב האדיר שלנו לארה"ב, מעל ל־15 מיליארד דולר (ואני מאוד מקווה, שיתרות מטבע החוץ של בנק ישראל ומשרד האוצר אינן מושקעות בדולרים). כל זה היה נעשה בלי פגיעה ביצוא ישראלי לארצות הברית, או לגוש הדולר בכללותו. ואם האינפלציה הייתה מואצת כתוצאה מכך, אפשר היה להתגבר עליה בדרכים אחרות.

האם עדיין ניתן לבצע תפנית?

ניתן. לא צריכים אפילו לקרוא לכך „פיחות", שם מפורש מעורר התנגדות. צריך להודיע על כך, שחוזרים לשער החליפין המקורי של השקל, מלפני הזעזועים, ל־1.65 שקלים לדולר. חוזרים אליו ולא מפתחים יותר. נשארים צמודים אליו עד יעבור זעמם של של מחזיקי הדולרים בעולם. התיקון הזה לא ישפיע, להערכתי, על היציבות המשקית הקדושה ויפתור בעיות תוצרת בית.

מה זה בעצם משנה לנו, שנופל הדולר?

ישראל היא אחת המדינות החשופות ביותר לסחר חוץ, ליבוא וליצוא. פיחות הדולר עלול לסכן תעשיות מסוג אחד (למשל: אלקטרוניקה) ולעודד תעשיות אחרות (למשל: טקסטיל). הוא משפיע על המחירים, על האשראי, על הסיוע.

ועל החשבון הפרטי שלי בבנק?

ההצמדה של השקל ל„סל המטבעות" יצרה מנגנון של ייסוף השקל, כלומר מדי יום ביומו כל כל מי שמחזיק דולרים, עשוי לקבל תמורתם קצת פחות שקלים. מי שהשכיל להצמיד את חסכונותיו למטבעות אחרים, נהנה מעליה בערך השיקלי של החסכון. אך בכל מקרה, קנה המידה החשוב מבחינתנו של האזרח החוסך היא האינפלציה בשקלים, תוצרת הארץ. אם האזרח אינו מתכוון לרכוש אך ורק גבינה שווצרית ובשר מיובא, אלא לשמור על כוח הקניה של כספו, הפתרון הטוב והבטוח הוא גם הסולידי ביותר: הצמדה למדד מחירים לצרכן, בתוספת ריבית ריאלית כלשהי. אפשר להשקיע בבורסה או בבנק, באגרות חוב צמודות באופן עצמאי (לא מומלץ למי שאינו מומחה ומתקשה לקרוא את גיליונות השערים של הבורסה; הוא גם אינו מסוגל להרכיב תיק הסכונות יעיל באמת), או באמצעות קרנות נאמנות המתמחות בכך (רובן מנוהלות בסדר וניתן לסמוך עליהן) או לבחור בתוכנית חסכון, שנותנת ריבית יותר גבוהה וכתמורה דורשת ויתור על יכולת מימוש מידית של החסכון.

ולא כדאי להמר על המטבעות המתחזקים?

העצה להשקיע מקצת החסכונות במטבעות שצפויה להן תוספת ערך היא עצה קוסמת, כי עשוי להיות בצידה רווח הון מסויים. אבל משחק מטבעות הוא רב סיכונים. הדולר עלול לצנוח תוך שבוע ולהשאר אחר־כך קפוא חצי שנה: המארק עלול לקפוץ ולהיות מוקפא אף הוא חודשים אחרים. מי שמתכנן בעתיד היותר רחוק הוצאה גדולה הצמודה למטבע אירופאי או לין, ייטיב לעשות אם יתגונן מפני הבלתי־צפוי על ידי פתיחה של חשבון פת"מ לשנה, ביינים, מארקים, פראנקים שוויצרים או מטבע דומה. המגרעות: החשבון סגור לשנה, שבירתו באמצע התקופה יקרה מאוד והריבית מגוחכת.

ומה על הירוקים שתחת לבלטה?

מי שעדיין מחזיק כאלה, הפסיד כבר כח הרבה, שכוודאי אינו נמנה על ציבור משקיעים הרציונאליים, הגיוניים, חשקולים. לכן מה שלא נציע לו, לאוהב הדולרים, הוא ישאר בשלו. ההצמדה המיסטית לירוקים גוברת על כל חישוב.

ההצמדה לדולר לא טובה ליחיד וטובה למשק? הייתכן?

יתכן מאוד. המשק הלאומי איננו רק סכום פשוט של החוסכים הקטנים, הוא הרבה יותר מזה: הוא אחדות כלכלית, גוף משל עצמו. איך אמר זאת הכלכלן יהודי האמריקני פול סמואלסון, ראשון חתני פרס נובל בכלכלה? משלושה דברים משתבשת דעתו של האדם: מרדיפת הכבוד, מקינאת נשים ומחקר בעיות מוניטאריות בינלאומיות.

שיעבור מפסנתר לכדורגל, כתב המבקר על בארנבוים

שבועיים אחרי מות אשתו, הצ'לנית ז'קלין דה־פרה, נבחר דניאל בארנבוים כמנהלה וכמנצחה של תזמורת שיקגו, היוקרתית בעולם ● כשהעלה את ז'קלין לבמה, על כסא גלגלים, ב„רויאל פסטיבל" הלונדוני, מחה הקהל דמעה ● בישראל הוגדר ילד הפלא, שבגיל 9 ניצח כבר על תזמורת סימפונית, כ„מנצח בינוני"; בעולם הוא נחשב לכישרון המבטיח של המאה

דניאל בארנבוים. „ואז", סיפר עליו מהטה, „ראיתי על הדוכן דמות קטנטנה, שבקושי מגיעה מעל לראשי הנגנים." (תצלום: מיכאל קרמר)

חנוך רון

„אדון בארנבוים הנכבד, במקום להעלות את ילדך הקטן על בימת הקונצרטים, מקום שאינו ראוי לו, אנא, שלח אותו לשחק כדורגל עם חבריו ברחוב" – כך כתב מבקר מוסיקה ישראלי בראשית שנות ה־50, ב„מכתב אישי" לאביו של הנער דניאל בארנבוים.

השבוע התבשר עולם המוסיקה על מינויו של בארנבוים בן ה־44 כמנצח הראשי וכמנהלה של תזמורת שיקגו.

תזמורת שיקגו נחשבת כתזמורת המבריקה בעולם, אין לך כמעט מי שחושב את עצמו כנגן כלי נשיפה מעולה, שלא עלה לרגל לשיקגו – אל ג'ייקוב, הגדול בנגני הטובה, אל קלייב קלבנג'ר – נגן קרן־היער המופלא, ואל אחרים.

„כמעט צעקתי: גמד"

יש הטוענים, כי שיקגו היא פיסגת שאיפותיו של מנצח בעולם. בשביל בארנבוים, ניהול התזמורת הזו הוא אתגר. בכלל, כל חייו עד כה היו שרשרת של התמודדויות עם אתגרים, הנראים – לפחות על הנייר – כמעט בלתי אפשריים. ב־15 השנים האחרונות נע בארנבוים בין הצלחה אמנותית שאין דומה לה, לבין טרגדיה אנושית־משפחתית: מחלתה האנושה של אשתו, ז'קלין דה־פרה, ומותה לפני כשבועיים.

דניאל בארנבוים גדל, למעשה, עם „כפית של מוסיקה" בפה. כבר בגיל שלוש החל לנגן בפסנתר, בהדרכת אמו, אאידה. בהמשך תפס את מקומה אביו, אנריקה. „אבי", הוא אומר, „לימד אותי את הדבר החשוב ביותר: להגיע לשיא ביכולת הריכוז. בזכותו הצלחתי לבצע באימונים במשך שעתיים מה שלמישהו אחר היה לוקח שמונה שעות ויותר".

גם בבדיקה מדוקדקת של הביאוגרפיה שלו קשה למצוא כישלון. זה קרה לו פעם אחת בלבד, בתחרות הפסנתר על־שם מרגרט לונג. שופטי התחרות לא העבירו אותו אפילו לשלב השני.

„כשהייתי בן תשע", מספר בארנבוים, „הזמינו אותי לזלצבורג, לקורס קיץ בניצוח, בהדרכתו של איגור מרקביץ'. זה היה נפלא. נתנו לי תזמורת סימפונית להתאמן עליה יום־יום, שישה ימים כשבוע, במשך חודשיים".

ילד הפלא הישראלי נלקח לנגן לפני גדולי עולם המוסיקה של אז: אדווין פישר, מאיינרדי, איגור מרקביץ'. כולם לקחו אותו תחת חסותם.

בגיל 11 – קונצרט ראשון, כסולן, עם תזמורת הגדנ"ע. את לימודי התיכון השלים ב„תיכון חדש" בתל־אביב. בארנבוים: „זו היתה עבורי תקופה יפה, בזכות המנהלת טוני הלה, שדאגה שאגדל כילד נורמלי ככל הילדים".

שנתיים מאוחר יותר, בן 13, השתתף בארנבוים בקורס לניצוח שהתקיים בסיינה, איטליה, לצד התלמידים קלאודיו אבאדו וזובין מהטה. „בוקר אחד פתחתי את דלת אולם הקונצרטים בסיינה", מספר מהטה, „ולפתע נדמה היה לי, כי התזמורת מנגנת בלי מנצח. ואז ראיתי על הדוכן דמות קטנטנה, שבקושי מגיעה מעל לראשי הנגנים בשורה הראשונה. נדמה לי שצעקתי: 'גמד!'. זה היה הילד בארנבוים".

מאז הפך מהטה ל„אחיו הגדול" של דני הקטן, והיה נוהג לשאתו על כתפיו ברחובי סיינה.

בגיל 16, בבית ציוני אמריקה בתל־אביב, ביצע בארנבוים, ערב ערב, את מחזור כל הסונטות של בטהובן.

לונדון, שנות ה־60 העליזות. בארנבוים היה אחד הסמלים לניצחון רוח הנעורים במוסיקה: זרקורי לונדון החלו ללטף אותו.

עד אז ידע עולם המוסיקה על ילדי פלא או על זקני פלא. מאז ומתמיד אהב הקהל ילדים מחוננים על הבמה – אבל רק עד שהללו הגיעו לבגרות.

בארנבוים הפך סידרי עולם: יחד עם צוקרמן, ז'קלין דה־פרה ופרלמן – עודם באמצע שנות העשרים שלהם – החלו לחלוש על עמדות מפתח מוסיקליות. האנגלים לא חששו להפקיד בידי בארנבוים את התזמורת הקאמרית שלהם.

חמש שעות בעל־פה

מאוחר יותר הוקפץ חיישר לתזמורת הפילהרמונית של לונדון. „הגיל אינו קובע בניצוח", אומר בארנבוים. „מה שקובע הוא הבנת הפסיכולוגיה של הנגנים בתזמורת. אם הם מנהלים משחקים עם המנצח, זה מפני שהוא משחק איתם משחקים מיותרים. האוייב הנורא של כל מנצח היא השיגרה".

בארנבוים מתייחד בזיכרון מוסיקאלי מדהים. בתל־אביב הוא ניצח בעבר וניגן – בעת ובעונה אחת ובעל־פה – בסידרת הקונצרטים לפסנתר של מוצרט. בשנה שעברה הדהים עם שליטה בעל־פה, מתוך הזיכרון, בשלוש האופרות הגדולות של אמדאוס. בביירויט ניצח על „טריסטן ואיזולדה" של ואגנר במשך חמש שעות ללא פרטיטורה.

בשנת 1967, ימים אחדים בלבד לאחר מלחמת ששת־הימים, נשא בארנבוים לאשה את ז'קלין השירה, מי שהיתה אז ההבטחה הגדולה של הצ'לו בעולם. החתונה נערכה בימין משה בירושלים, ליד טחנת הרוח של מונטיפיורי. זובין מהטה: „דני אמר לי, כי אני יהודי מפרס, עולה חדש, ושמי משה כהן, ובך הורשיתי להשתתף בטקס, ואפילו החזקתי את החופה".

עומק, בלי ברק

בינואר 1968 ניצב בארנבוים לראשונה על דוכן המנצחים בהיכל התרבות. לידו הופיעה כסולנית, אשתו הטרייה. השניים הלהיבו את הקהל עם הקונצ'רטו לצ'לו של אלגאר. למחרת טען מבקר מוסיקה אחד: „חבל שהבחור המוכשר הזה פנה לניצוח. הפסדנו פסנתרן גדול והרווחנו במקומו מנצח בינוני".

כולם אהבו לאהוב את בני־הזוג בארנבוים. הם הקיפו את עצמם בחברים ישראליים: צוקרמן, פרלמן ואחרים. כינו אותם בחיבה ה„מאפייה הישראלית".

ולפתע – האסון. בשנת 1972 התברר, כי ז'קלין חולה במחלת הטרשת הנפוצה, מחלה חשוכת מרפא. עולמם של השניים חרב עליהם. בארנבוים שכר עבור אשתו עשרות מטפלים, רופאים ואחיות, שטיפלו בה עד יום מותה. מי שהקשיב לנגינתו בשנים האחרונות יכול היה לחוש את השינוי העצום שחל בפרשנותו המוסיקלית – העמקה, לא עוד ברק לשמו.

בסוף שנות ה־70 נראה בארנבוים באולם ה„רויאל פסטיבל" של לונדון דוחף את כסא הגלגלים של ז'קלין. השניים עלו יחדיו על הבמה: הוא ניצח על „פטר והזאב" של פרוקופייב, היא קראה את הסיפור לילדים שבאולם. המבוגרים התכופפו כדי שלא יתפסו אותם מוחים דמעה.

באמצע שנות ה־70 נזקקה תזמורת פאריז למנצח ראוי. הצרפתים הזעיקו את קארייאן מברלין – והוא חזר כלעומת שבא. הם קראו לשולטי הגדול – וגם הוא ניכשל. הימרו על בארנבוים. זה הגיע וחולל מהפיכה רבתי. הצעיר הישראלי עשה חיל והפך תזמורת סוג ג' לתזמורת סוג א'.

מה היה סוד ההצלחה? בארנבוים: „פשוט החלטתי לא רק לתת הוראות וללמד את נגני פאריז, אלא גם להקשיב להם, אפילו ללמוד מהם. לא התביישתי. הם לימדו אותי את המוסיקה הצרפתית, שלא הכרתי עד אז: את הצליל של ברליוז־דביסי־ראוול, ואילו אני לימדתי אותם את הרפרטואר הגרמני, עם הפרשנות מבית־מדרשו של פורטוונגלר".

אז החל גם הרומן הנכתר עם תזמורת שיקגו. בארנבוים יצא לשיקגו להקליט עם התזמורת את מחזור כל עשר הסימפוניות של ברוקנר. התוצאה: הקלטות מופת. תוצאת לוואי: התזמורת התאהבה בכוכב הצעיר.

ישראלי מנצח ואגנר

במקביל, חיפשה הפילהרמונית של ברלין יורש לקאראייאן, שחלה מאוד. על־פי השמועות בארנבוים הוא המועמד. אבל, ברלין לא עיכלה בקלות את האפשרות, שעל תזמורת היוקרה שלהם ושל אירופה כולה ינצח יהודי צעיר, ועוד ישראלי.

ובינתיים, מעבר לים, מבקש שולטי להתפטר מניהול תזמורת שיקגו. אבאדו, מאזל, סינופולי, טנסטט – לוטשים עין. דווקא בארנבוים נבחר.

בארנבוים נכנס היום לנעליו הגדולות־מאוד של שולטי, הנחשב ריוניטוס בעולם הניצוח. הוא שאחראי לברק של שיקגו ולגיבוש הנדיר של הנגנים. בשנה הבאה ינצח בארנבוים על מחזור האופרות „הרינג" של ואגנר בביירויט.

במקביל, אגב, התמנה בארנבוים גם כמנהלה של האופרה החדשה, „הבסטיליה", הנבנית בימים אלה בפאריס.

בארנבוים אינו ישראלי יחיד בצמרת. נמצאים אתו גם אחרים: הכנרים צוקרמן, פרלמן ומינץ, המנצח דניאל אורן העובד באיטליה, ואליהו ענבל וגארי ברתיני, המנהלים חלק מחיי המוסיקה בגרמניה.

מה שמרגיז בכל העניין הזה, שהפסוק „אין נביא בעירו" מתקיים אצלנו גם בתחום זה.

עם ז'קלין דה־פרה, בהיכל התרבות, ינואר 68': הם הקיפו את עצמם בחברים ישראליים – צוקרמן, פרלמן ואחרים. כינו אותם „המאפייה הישראלית"

אם אתה יודע לקרוא את המפה... תגיע לאזורי חן.

אם תקרא נכון את המפה ודאי תגיע בעצמך למסקנה איפה כדאי לקנות היום דירה. זה לא מפתיע שהשכונה הטובה ביותר בישראל הולכת ומוקמת בימים אלה מצפון לשכונות הצפוניות של תל־אביב.

"אזורי חן" – נמצא במקום הטוב ביותר של גוש דן, ומי שמבין את הפוטנציאל הטמון באזור כבר הזדרז להבטיח לעצמו מקום. בין רוכשי הדירות ב"אזורי חן" תמצא רבים מאלו שהשכילו גם בעבר לקרוא נכון את המפה וקנו דירה בתוכנית ל', בבלי, רמת־אביב או נווה אביבים.

כמו בכל פרוייקט אחר שאזורים בנתה גם כאן המחירים יכולים רק לעלות. קרא נכון את המפה ותגיע ל"אזורי חן". אנשי המכירות של אזורים מחכים לך במקום.

משרד המכירות באתר פתוח לשרותכם: בימים א'-ה' בשעות 10.00-18.00. ביום ו' בשעות 10.00-13.00, ביום שבת בשעות 11.00-18.00. טלפונים באתר "אזורי חן": 424915, 425478, 03-425370/1.
משרד מכירות ראשי, רח' דוריאנוב 5, תל־אביב (בית כלל [illegible]) פתוח בימים א'-ה' 08.00-17.00 וביום ו' 08.00-12.00. טלפון: 03-5120389/9

בואו לראות • כבר מתחילים בפיתוח ובהקמת מועדון הספורט

אזורים

השכונה הטובה ביותר בישראל

אזורי חן

הצפון החדש של תל-אביב

הוועדה קבעה שהביקור מיותר – אבל המשלחת יצאה לאוסטרליה

מרדכי גילת ומרסל זוהר

ומי הודח? מבקר אגד שחשף (ב')

חברה מסויימת באוסטרליה הציעה לאגד עיסקה במיליוני דולרים • ועדה קבעה כי אין צורך בסיור לימודי • גם המבקר הוסיף: „בזבוז כספים משווע" • למרות זאת יצאה המשלחת ובראשה אדם שאינו שולט באנגלית • הם חזרו כלעומת שנסעו • את הפרטים שליקטו אפשר היה לאסוף בשגרירות אוסטרליה בתל־אביב

כיצד הצליחו בכירים באגד לטייל בעולם חודש ימים בתירוץ של „סיור לימודים"?

למבקר הפנימי בקואופרטיב, עמיחי אלרואי, יש תשובה ברורה על השאלה. הוא אף העלה אותה, הרבה לפני שהודח, על הכתב.

אלרואי, מתברר, מתריע זה שנים על התמוטטות מערך מכירת הכרטיסים באגד ואף יזם בעניין זה הקמת ועדה מיוחדת. שנתיים ישבה הוועדה ברצינות על המדוכה, קיימה יותר מ־40 דיונים והצליחה לגבש „איפיון למכשיר חדש להנפקת הכרטיסים". היא גם הציגה אותו בפני יצרנים ומומחים מכל העולם, למדה לדעת כי מכשיר כמו זה שנדרש כיום לאגד לא קיים בשוק העולמי וקבעה: בגלל היחודיות של המכשיר אין כל צורך לצאת בעניין זה לסיור לימודי בעולם.

זה היה יותר מדי. לא לנסוע לחו"ל? לוותר על צ'ופר אפשרי כזה? מישהו נפל על הראש?

באגד לא אהבו זאת. החליפו מהר את הוועדה ושיבצו בה חבר הנהלה בכיר, חיים שוורץ. שוורץ תמך בעריכת סיור לימודי בחו"ל, מונה בעצמו לראש המשלחת (בת שני חברים) והחל בהכנות לנסיעה ממושכת לאוסטרליה.

הסיבה: הצורך, כביכול, לבקר בחברה אוסטרלית מסויימת – חברה שביקשה ליטול על עצמה את יצור המכשיר החדש. הנציג של חברה זו בישראל הוא במקרה אחיה של ערנה אפרתי ואפרתי היא במקרה מזכירתו האישית של יו"ר אגד, שלמה לוין.

מקריות נוספת: כחבר שני במשלחת נבחר אפרים נתנאל – היחיד מבין חברי ועדת הרכש הראשונה, שתמך במסירת העבודה דווקא לחברה האוסטרלית.

בדצמבר 1985, כאשר נודע לאלרואי על הנסיעה הצפוייה לאוסטרליה, מיהר להרים קול צעקה: „ההחלטה לשלוח שני נציגים לסיור בחו"ל", כתב ללוין, „עומדת בסתירה ובניגוד גמור לקו שהתגבש בוועדה. לשאלתי, ניסה יו"ר הוועדה המקצועית להסביר לי כי הסיור נועד לבדוק את טכנולוגיית הייצור, את אטימות המכשירים ואת מצבם הכלכלי של החברות המייצרות אותו.

„מאין נובעת מומחיותם של שני הנציגים בטכנולוגיות יצור", ממשיך ושואל המבקר. „והאם ניתן ללמוד מסיור התרשמות על מצבן הכלכלי של החברות? לו היה מישהו עורך סיור התרשמות בחברת הבנייה קלרין, חודש לפני התמוטטותה, היה מוצא ודאי עצמו נדהם לשמוע את אשר אירע לחברה..."

אלרואי מסיים: „אני רואה בסיור זה ביזבוז זמן וכסף משוועים, דווקא בתקופה שבה אנו מצווים לחיסכון. אני מתרעם על כך ששעות עבודה יקרות של חברים ועובדים בכירים של האגודה אשר השתתפו בוועדה, עלולות לרדת לטימיון. אני מבקש ממך לפעול לביטול הסיור".

לוין לא ביטל את הטיול. הוא לא טרח אפילו להשיב לאלרואי על מכתבו. הסיבה להתנהגות זו כפי שטוען דובר אגד: „למבקר הפנים לא היתה כל סמכות או רשות לשלוח מכתב כזה. מחמת כבודו העדיף לוין להסתפק בהתעלמות מיומרותיו. והרי עוד דוגמא לפרשנות מרחיקת הלכת שהעניק המבקר הקודם לתפקידו".

שיעורים פרטיים באנגלית

הסיור הלימודי, כפי שכינה אותו באירוניה מבקר הפנים, לא היה רק לאוסטרליה. כהזדמנות חגיגית זו הוחלט כי המשלחת תבקר גם באיטליה, בארה"ב, באנגליה ובצרפת: תנסה לקנות דעת בנושא, ותאיר את עיני הקואופרטיב. הכל היה טוב ויפה, רק שעמיחי אלרואי התקשה להבין כיצד יצליח חיים שוורץ להבין את הסברי מארחיו, אם אינו שולט בשפה האנגלית? האם אפרים נתנאל ישמש כל הזמן כמתורגמנו?

ובאמת, באגד ניזכר מישהו, כי שנה קודם לכן החל שוורץ ללמוד אנגלית על חשבון אגד. מורה פרטי מ„מכון כייף" נהג לבוא ללשכתו בשעות העבודה וללמד אותו את השפה. אותו מישהו נזכר גם, כי הניסיון לא עלה יפה, שוורץ עדיין אינו שולט בשפה ובגלל קיצוצים בתקציב, הופסקו השעורים הפרטיים.

לשוורץ לא הפריעה בעיית האנגלית, כמו שלא הפריעה לו העובדה שתענוג הנסיעה עלה למשלם המיסים יותר מ־12 אלף דולר. לא הפריעה לו ולשולחו, שלמה לוין, גם חוות הדעת הנחרצת של אלרואי: זהו ביזבוז כספי משווע.

בזבוז זה מקבל משנה חומרה על רקע עובדה נוספת:

במקום לטוס עד לאוסטרליה כדי לבדוק אם החברה האוסטרלית מסוגלת להרים פרוייקט יקר כזה – שאגד עמדה להשקיע בו עשרה מיליוני דולר, לפחות – יכלו שוורץ ושותפו לנסיעה לבקש את המידע הזה בשגרירות אוסטרליה בתל־אביב.

אם היו טורחים, למשל, לבקש שם את תשקיף החברה לבורסה, היו מגלים את מה שגילה בדרך זו עמיחי אלרואי: „זוהי חברה קטנה", כתב המבקר, „ומצבה הכלכלי רעוע. יש לה קשיי נזילות, בשנתיים האחרונות הפסידה סכומים ניכרים ואינה נרתעת מהצגה משופרת ובלתי מבוססת של נתוניה הכלכליים".

מסקנת המבקר הפנימי: „היא אינה ראויה להימנות עם ספקי החברה".

ובאמת, כאשר חזרו שני נציגי אגד מאוסטרליה, התברר כי הם הגיעו, כצפוי, למסקנה דומה. אלרואי ביקש מהם דו"ח מסכם של הסיור המקצועי, לא נענה עד היום ונאלץ להסתפק בפגישה קצרה עם אפרים נתנאל. דובר אגד מאשר, כי המבקר הפנימי כתב את שכתב על ביזבוז הכספים, אך טוען כי זו היתה „דעתו הבלתי מוסמכת". לדבריו, עלות העיסקה המתוכננת היתה שלושה מיליוני דולרים ואם הוצא על הסיור סכום של 10 אלפים דולר – אזי נחסכו בגללו 2,99 מיליון דולר".

בתשובה לשאלה האם החברה האוסטרלית מיוצגת בארץ על ידי אחיה של מזכירת יו"ר אגד, כפי שטענו, השיב הדובר: „נכון. האם עובדה זו פוסלת אותו כפנסיונר באגד וכאיש מקצוע מובהק שכיהן בעבר כמנהל מחלקת המחשב בקואופרטיב להעלות הצעה מסחרית שהאמין בחשיבותה?"

ובעניין האנגלית: „רבים מחברי אגד, ובכללם המבקר הפנימי אלרואי, עברו קורסים קורסים לאנגלית להשכלתם המשלימה של החברים ולרווחתם".

מה קרה באילת?

כמו בפרשת אוסטרליה, כך גם בפרשה המכונה „אירוח ולינות באילת", הצליח עמיחי אלרואי לעורר זעמם של בכירים בקואופרטיב. הסיבה הפעם: דו"ח שהוכן על ידו רומז כי חדרים מסויימים בבתי מלון באילת, שבהם מתגוררים לעיתים נהגים מאגד, הפכו למעין „בית פגישות".

חיים שוורץ: תמך בנסיעה ומונה כיו"ר המשלחת

אלא שוועדת הפיקוח באגד דוחה את הרמזים: „אם מחלקת הביקורת התכוונה כי הפניית בחורות לבתי־מלון הפכה את בית־המלון לבית־'פגישות'", היא כותבת, „אנו קובעים בצורה חד־משמעית, כי למחלקת הביקורת לא היו ממצאים לכך. עובדה זו אינה נכונה".

המבקר לא נשאר חייב. „ברגיש, כי עוד בטרם החלה ועדת הפיקוח בבדיקת הנושא, היא ניסתה להמעיט בחומרת הליקויים ובאחריות המעורבים", הוא כתב לשלמה לוין לפני מספר חודשים. „לאור זאת קשה לנו להשתכנע כי מה שתארנו בדו"ח בצורה מאוד זהירה כ'הצטיירות תמונה', אינו אלא תמונת מצב בפועל".

תמונת המצב בפועל, שעליה מדבר עמיחי אלרואי, מחייבת הסבר קצר: נהגי אגד שמגיעים לאילת במסגרת עבודתם, לנים או נחים ב„מלונית" – מספר חדרי מגורים של אגד בתחנה המרכזית שבעיר. כאשר ה„מלונית" מלאה, נשלחים הנהגים ללינה כבית־מלון של ארבעה כוכבים.

בפברואר השנה, בעקבות מידע סודי שהגיע למבקר הפנימי הראשי, נשלחו לאילת שני מבקרים, בדקו את המתרחש בבית־המלון וב„מלונית" וגילו דברים מעוררי תמיהה. אחד מהם: למרות שנוהל הפעלת ה„מלונית" אוסר במפורש לינת בחורות בחדרים אלה, „התגוררו בהן, במספר תאריכים, בחורות..."

ועוד מימצא: „ברוב התאריכים (שנבדקו) היו לפי הרישומים מיטות פנויות ב'מלונית', אך למרות זאת הופנו עובדים בתפקיד לבתי־מלון באילת".

בין היתר גילו עובדי מחלקת הביקורת, כי עוברות זמניות של אגד, בעלות כתובת מגורים באילת, התגוררו מפעם לפעם בבית־מלון הקשור עם אגד: בחורה אחרת התגוררה במלון הקשור עם אגד למרות שעדיין לא עבדה בחברה; וזה גם מה שקרה עם כמה אורחות אחרות.

שני המבקרים הפנימיים גילו אי סדרים נוספים בפרשת הבחורות ואורחים כלתי־קרואים נוספים ולא חדלו מבדיקת הניירת גם אחרי שריכבם חובל באילת בידי אלמונים. אדרבא: מעשה זה וכמה אחרים, רק דירבנו את המבקר הפנימי הראשי לתבוע חקירה יסודית של „לינות באילת".

חקירה זו הוטלה, כמקובל, על ועדת הפיקוח בקואופרטיב, אלא שזו, למרבה הפליאה, לא חקרה ברצינות את הנושא. במקום זאת הכריזה מעין „מלחמה" על מבקר אגד, ניסתה שוב ושוב לנסות לערער את אמינותו והעניקה פרוש משלה למסמכים ולעובדות.

כאשר התקשתה, למשל, להסביר ולתרץ העלמם של מסמכים חשובים הקשורים לאירוח הבחורות – פתרה הוועדה את הבעיה בדרך הבאה: „לדעתנו", כתבה, „היעלמם של שלושה עותקי האישור מפנקס אישורי ההפנייה, הוא דבר חריג. עם זאת, לאור חקירתנו ובדיקתנו אנו נוטים להשערה שייתכן שאותם טפסים הועלמו כדי לסבך או להחשיד תחילה..."

ועוד כותבת ועדת הפיקוח: „לדעתנו, באם לחברים בכירים בסניף אילת היו כוונות מסוימות לנצל את העובדות, אין זה הגיוני שיעשו את מעשיהם במלון, כאשר באותו מלון, באותו יום, ישנו החברים..." והוועדה נוקבת בשמם של שני נהגים בקואופרטיב ששהו במלון.

בתגובה כתב מבקר אגד לשלמה לוין, בין היתר: „מה הקשר שבין לינתם של החברים הללו במלון, לבין הצורך של חברים מסויימים לחשוש מלהלין בחורות במלון. מנין השניים האלה אמורים להכיר את הבחורות? על־פי מה צריכים החברים האלה לנחש כמה בחורות?"

סוד 70 אלף הדולר

באוגוסט השנה, שבועות ספורים לפני הדחתו, כתב אלרואי דו"ח רגיש נוסף – הפעם בפרשת חשבון מסתורי של 70 אלף דולר. כסף זה שולם לחברת פירסום מסויימת לפני יותר מארבע שנים בלי שמישהו יטרח להסביר תמורת איזו עבודה, אם בכלל. התמורה, במקרה זה, הפכה לאחד הסודות היותר כמוסים בקואופרטיב.

מאז, שנה אחרי שנה, מנסה המבקר הפנימי לפענח את התעלומה – הכל לשווא: שלמה עמר, שאליו פנה פעמים רבות בהיותו יו"ר המזכירות, וכמוהו היו"ר הנוכחי, שלמה לוין, ממלאים פיהם מים. אינם ששים לפרוץ את מעטה הסודיות.

לפני שנה, כאשר פירסמנו סיפור זה לראשונה – טען דובר אגד, כי עמיחי אלרואי כבר קיבל תשובה על פנייתו. כאשר ביקשנו לדעת מה היתה התשובה, הגיב שלמה: „מה זה משנה מה היתה התשובה..."

הדו"ח המסכם החדש של מבקר אגד, מלמד כי תגובת דובר אגד לא היתה אז אמת. „שרות ביקורת החשבונות שליד איגוד המפרסמים", כותב עמיחי אלרואי, „הוא זה המבצע את בדיקת חשבונות האגודה והוא התבקש להעביר את החשבון הנ"ל (של 70 אלף דולר) לאגודה כדי לבדוק אותה. פניתי אל יו"ר המזכירות וביקשתי את הסברו, אלא שעד היום, ועל תזכורות רבות ששיגרתי, טרם קיבלתי תשובה".

בהמשך הדו"ח מתאר המבקר הפנימי כיצד ניסו גורמים באגד לסייע לחברת הפירסום גם בפרשה אחרת: „הביקורת לא עודכנה בדבר עריכת ההתחשבנות עם משרד הפירסום ורק בדרך מקרה נודע לה על כך. כשנבדקו על ידינו נתוני ההתחשבנות נמצא כי סעיף מסויים מתוך הפירוט שערכנו בורר, שערכו 20 אלף דולר, הושמט".

אלרואי לא הרפה, הוסיף לחטט בחשבונות חברת הפירסום ונדרש לגלות כי שלמה לוין אינו חפץ שיוסיף לעסוק בכך. לוין אף הורה לו במפורש לחדול מהבדיקה, טען כי „אין לפתוח את ההתחשבנות מחדש" והבהיר לו כי הסדר עם המפרסמים הסתיים. אלרואי התעלם מההוראה, הוסיף לבדוק את הנושא וגילה אי סדרים חדשים. התוצאה: חברת הפירסום הורידה לקופת אגד 10 אלפים דולר נוספים. לא היתה לה משום ברירה.

בתגובה לדברים אלה מציג דובר אגד את השבת 20 אלף הדולר ואת 10 אלפי הדולר הנוספים – שהוחזרו לקופת אגד בהתערבות המבקר – כ„זוטה". הוא מסביר, כי הדבר הוא פועל יוצא מביקורת דקרקנית של איגוד המפרסמים וטוען: „רוב החזרי הכספים מקורם בהסדרים שבין העתונים והיומים למשרדי הפירסום לגבי עמלות יתר מיוחדות בסוף כל שנת כספים. העמלות הנ"ל, ששיעורן משתנה מעת לעת, לא תמיד נמסרות למפרסמים עצמם".

ומהי תגובת אגד על פרשת 70 אלף הדולרים?

דובר אגד לא העביר אלינו את תגובתו. יש לו כנראה גם סיבה.

★

בשבוע הבא:

בידי מי הופקדה הביקורת הפנימית?

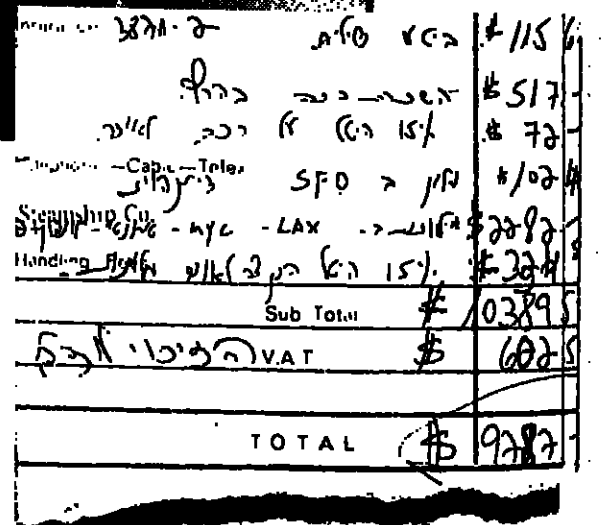

משמאל, שלמה לוין: לא השיב למבקר על מכתבו (תצלום: משה ליכטמן, „מוניטין"). למטה, קטע מחשבונית 'מסע הלימודים לחו"ל'

„אין ממש בטענות נגד חיים שוורץ"

ברשימה הראשונה לפני שבוע סיפרנו, בין היתר, על דו"ח המבקר הפנימי בעניינו של חבר הנהלת אגד, חיים שוורץ.

דו"ח זה החשיד את שוורץ בניצול מעמדו לרעה ומה שחמור עוד יותר – הצביע על מעשים שהיה בהם כדי לשבש את הבדיקה. דובר אגד טוען, בתגובה, כי אין ממש במה שייחס מבקר הפנים לחיים שוורץ וכדי להוכיח זאת – הציג דו"ח של ועדת הפיקוח.

הדובר שוכח, בכל זאת, עובדה משמעותית אחת: חקירת ועדת הפיקוח החלה רק אחרי שעותק מכתב תלונתו של מבקר אגד, נמסר על ידי שלמה לוין גם לחיים שוורץ. במכתב זה הביא המבקר לידיעת לוין ולידיעת ועדת הפיקוח, מידע סודי על מה שהתגלה לביקורת וחשיפתו המוקדמת לא הותירה סיכוי לחקירה.

„ידיעות אחרונות" ביקש לקבל את תגובת אגד לטענה זו – אך הדובר לא השיב על כך. השאלה הוצגה לו לפני כשבועיים.

כמה עולה מטר קוטג' ב־לב קריניצי?
260 מ"ר בנוי
• מעל $199,000
• החל מ־
• ערבות בנקאית צמודה לכל דורש
• רחוב הולנדי
• 3 מפלסים • מרפסות מרווחות • 4 חדרי שרותים
• שרותים קהילתיים צמודים לפרוייקט
• לא כולל מרים
שווק ומכירות: "נכסים אינטרנשיונל" רח' בן־יהודה 36 ת"א טל. 03-288418
המבצע: א.צ. ברנוביץ
היזם: פ.ז.ג.ר חב' להשקעות ולפיתוח בע"מ
4 קוטג'ים ראשונים למסירה תוך 18 חודש!
ביקור באתר, שבת 14.00 – 10.00
רח' ספיר פינת מונדס קרית קריניצי

גאולה כהן

האם נגד שתיקה

רחל.

כל ארבע האמהות קיפלו ברחמן את כל ילדי ישראל שבכל הדורות, אבל רק אחת היתה – רחל – שבה נתקפלו עד תום כל געגועי אהבתה של אשה בעולם, גם כל יסורי רחמיה של אם בישראל.

פלא הוא שבה בחר הנביא להיות – מעולם עד עולם – האם נגד שתיקה?

■■■

לא, לא רק על בניה שלה, שיצאו מרחמה, נזעקה רחל האם, אלא על כל בני ישראל בכל הדורות.

איזה מחזה מרטיט סיפי עולם מתרחש במרומים מאז אלפי שנה, ובכל שעה ושעה, כשקולה של רחל אם האומה – נשמע ברמה, קול נהי בכי תמרורים, קול מתחנן, מתריס, זועק ותובע מאלוהי האומה לרחם על בניו.

איזה מחזה מרטיט סיפי עולם מתרחש במרומים מאז אלפי שנה, ובכל שעה ושעה, כשקולו של אלוהי ישראל מוחה את דמעותיה של רחל: „מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה". מנחם, מתפייס ו... נכנע: „יש תקוה לאחריתך... יש שכר לפעולתך... ושבו בנים לגבולם".

אבל רחל – מאנה הינחם: כל עוד יש אם אחת המתייסרת על בנה, כל עוד יש ילד אחד הכואב בחיק אמו כל עוד לא נגאל האחרון שבבני ישראל מארץ אויב – היא, רחל האם, לא תחריש: היא, רחל האם, תשמיע ברמה את קולה ותקרע רקיעים.

פלא הוא שבה בחרה מסורת ישראל שבכל הדורות להיות האם נגד שתיקה?

יום פטירתה על פי המסורת – י"א בחשון ומקום קבורתה על פי המסורת – בדרך אפרתה היא בית־לחם – הפכו יום ומקום בו מתייחדות נשים ואמהות בישראל, כל שנה, גם השנה, כמוה שופכות תפילה ודמעות, אם לבקש אהבת גבר, כמי שידעה לחכות לאהובה שבע ועוד שבע שנים, לא נתייאשה ונצחה; אם לבקש פרי בטן כמי שידעה את קללת העקרות, נאבקה עמה ויכלה לה; אם לשבוע גילות נהומים כמי שאונן, אלוהי ישראל, כרדיה לתחינתה.

■■■

גם אמי.

אמי לא הלכה לעולמה בי"א בחשון, אבל בי"א בחשון כל שנה, גם השנה, עולה זכרונה חי לפני.

אמי, לפני שהיתה עורכת אצלי ביקור בבית הסוהר לנשים בבית־לחם, בו ישבתי עם חברותי כאסירות לח"י, היתה קודם כל עורכת ביקור אצל רחל, אצל קברה של רחל אמנו, להתחנן ולבקש מלפניה על בתה השבויה בידי זר, לשפוך ולהסיח לפניה את מרי ליבה. שיח אמהות. כדבר אשה אל רעותה. מלב אם אל לב אם, עד שהאבן של הקבר לא היתה עוד קרה ולא היתה עוד חוצצת בין השתיים...

ובשהיתה אמי מגיעה אלי, אל בית הסוהר, היתה כבר רגועה ומנוחמת, כמי ששמעה זה עתה את הקול המנחם „מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה", את הקול שהבטיח לה נאמנה „כי יש שכר לפעולתך... כי יש תקוה לאחריתך"...

■■■

אבל כמו כל אמהות ישראל, וכמו בת לעם שטבע בלשונו מטבע יהודית וסגולית של „אשה ואם בישראל" – אמי לא זעקה באוזניה של רחל רק על פרי ביטנה שלה.

כמו חיה אני רואה אותה היום, איך לשמע גזר הדין של בית המשפט הבריטי, בירושלים של שנת תש"ו 1946, שדן אותי לתשע שנות מאסר בעוון פעילות במחתרת לח"י, איך כתרוממת לה אמי ממקום מושבה, בין העתונאים, הבלשים והשוטרים הרבים שמילאו את אולם בית המשפט, עומדת על רגליה וצרה לתוך חללו של אולם עיין ולתוך אוזניים אויבות את שירת „התקווה".

...סבל כל אמהות ישראל מכל הדורות היה אז בקולה של אמי, ומבעד לפגיונים הקפואות של השופטים הבריטיים ונבושי השאה הנוכרית, שנאלצו גם הם לקום דום לשמע ההימנון הלאומי שלנו, שיראתי אות לאות, לאמור: עם שאמהות כאלו לו – אותו אי אפשר לנצח.

גם כולם ראו השופטים והבריטיים באותו רגע, אבל מה שראיתי אני בעיני רוחי, היתה דמותה של רחל אמנו מסוככת כהילה מעל ראשה של אמי, כשמילות הנחמה שלה „יש תקווה לאחריתך" מתערבות בצלילי „התקווה" שהשמיעה אמי.

■■■

יש לנו במסורות ישראל ובקורותיו הרבה אמהות נגד שתיקה, הרבה נשים גיבורות ולוחמות – אבל יש רק אשה אחת שמקפלת בתוכה את כולן: רחל.

למה לא ייקבע יום י"א בחשון כלוח מערכות הזיכרון של ילדי ישראל – כל שנה ושנה, – כיום האשה והאם בישראל?

חובה בכל בית

מבצע מיוחד

* ראה תנאי המבצע למטה.

האנציקלופדיה של התנ"ך

4 כרכים

עורך מקראי: פרופ' שלום פאול, ראש החוג למקרא.
עורך ארכיאולוגי: פרופ' אפרים שטרן, ראש החוג לארכיאולוגיה, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
עורך כללי: הרב ד"ר רפאל פוזנר.

זוהי אנציקלופדיה שלמה של התנ"ך מלווה בקונקורדנציה קלה ונוחה לשימוש. אלפי תמונות צבעוניות ומרהיבות עין, איורים ומפות ממחישים את הכתוב, ועושים את העיון לחוויה משכילה ומאלפת. מדריך מיוחד המהווה מפתח לעולם המקרא. האנציקלופדיה חיונית במיוחד לתלמיד ולסטודנט בבתי־הספר, במכללות, בסמינרים, ובאוניברסיטאות.

מחיר מיוחד, 6 תשלומים חודשיים שוים של 31 ש"ח סה"כ 186 ש"ח (6 x 31)

ההיסטוריה של ארץ ישראל

10 כרכים

מערכת מדעית: פרופ' ישראל אפעל, פרופ' יהושע בן אריה, פרופ' משה דוד הר, פרופ' אמנון כהן, פרופ' יהושע פראוור, פרופ' מנחם שטרן, עורך — ד"ר יעקב שביט.

פעם ראשונה בהיסטוריה — כל ההיסטוריה של ארץ־ישראל בסידרה אחת — ואתה חלק מהסידרה הזאת.
של עם ישראל בא"י.

1. התרבויות הקדומות
2. המלוכה ושיבת ציון
3. התקופה ההלניסטית ומדינת החשמונאים
4. השלטון הרומי
5. תקופת המישנה והתלמוד והשלטון הביזנטי
6. המוסלמים והצלבנים
7. הממלוכים והעות'מנים
8. שלהי התקופה העות'מנית
9. המנדאט ו"הבית הלאומי"
10. מלחמת העצמאות

מחיר מיוחד, 6 תשלומים חודשיים שוים של 46 ש"ח סה"כ 276 ש"ח (6 x 46)

האנציקלופדיה של גוף האדם

10 כרכים

עורך רפואי למהדורה העברית: פרופ' יהודה שינפלד — הפקולטה לרפואה אוניברסיטת באר־שבע.
דרך מרתקת, מוסמכת, צבעונית וברורה לדעת את גוף האדם.
מתאים לנוער ולמבוגרים.
איורים מרהיבים ומפורטים ממחישים ומסבירים את הכתוב:

1. לידה וצמיחה
2. תחזוקת הגוף
3. המוח והעצבים
4. הראייה
5. השמיעה
6. העיכול
7. הלב והדם
8. הנשימה
9. התנועה
10. טעם ריח ומגע

מחיר מיוחד, 6 תשלומים חודשיים שוים של 25 ש"ח סה"כ 150 ש"ח (6 x 25)

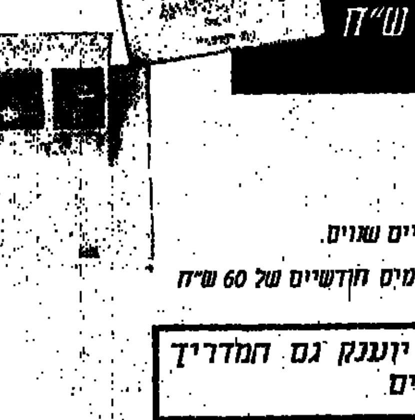

מדריך תלת ממדי למחשבים

המחיר במזומן 35 ש"ח

ידיעות אחרונות בשיתוף עם **ספרי חמד**

הספרים, ששום ספריה ביתית אינה שלמה בלעדיהם

אפשרות לרכישה באמצעות התלוש שמודעה זו או טלפונית, בכרטיס אשראי: 621064, 621065, ספרים ישלחו אליך בדואר.

לכ' ידיעות אחרונות, ת.ד. 37744 ת"א 61 376
אני מזמין את
□ האנציקלופדיה של התנ"ך
□ האנציקלופדיה של גוף האדם
□ ההיסטוריה של ארץ ישראל
□ מדריך תלת מימדי למחשבים

רצ"ב המחאה/המחאות בסך .... ש"ח

השם .... הכתובת .... מיקוד .... טלפון ....

* כל הרוכש שתי סדרות ישלם ב־8 תשלומים חודשיים שווים.
* כל הרוכש את שלושת הסדרות ישלם ב־10 תשלומים חודשיים של 60 ש"ח

וכן לכל הרוכש מעל שתי סדרות יוענק גם המדריך התלת־ממדי למחשבים

ישראל אלדד

שתי מהפכות יצאו לדרך

(בין שני לשביעי בנובמבר)

ישנם צירופי מקרים, שמקריותם היא רק על פני השטח בעוד שצירופם מעמיק־לכת לעבר ומרחיק לכת לעתיד. והנה דוגמא לכך באירועים המוצגים נואת ובשביל תולדות ישראל – כעם, כמדינה, כארץ – לא עניין של דוגמא כי אם מעשה מכריע.

השבוע הועלה זכרון הצהרת בלפור. זו ההצהרה הבריטית מלפני שבעים שנה, שכמותה לא ידעו תולדותנו מאז הכרזת כורש הפרסי לגולי בבל: ירושלים מוחזרת לכם, שובו בנו מקדשכם. ולא נדון כאן במחדל הגדול הראשון, שהרי לא כל הגולה עלתה. וזו ראשית הגלות. וכן אין ענייננו היום אותה לשון תמקנית במקצת בנוסח ההצהרה - לא מדינה במפורש כי אם בית לאומי – טשטוש שלא במעט הוא בא בעקבות ההתנגדות של יהודים לציונות הגלויה והמלאה, וביניהם מונטגיו, שר בממשלה הבריטית (בניגוד לעמדת שר יהודי אחר, הרברט סמואל, שאף הקדים והרחיק לכת בהצעותיו שקדמו לבלפור וויצמן). רובם של השרים – לויד ג'ורג', בלפור וגם צ'רצ'יל ואמרי, שהיו אז בשלטון חזרו והעידו לא פעם שהכוונה היתה מלכתחילה למדינה יהודית.

■■■

ענייננו היום אחר. ההצהרה אמנם חתומה בשניים בנובמבר, וגם נשלחה לרוטשילד על מנת שיעבירה לוויצמן, בשביל ההסתדרות הציונית ומבחינה פוליטית היתה חשיבות רבה בכך שההסתדרות הציונית הוכרה כבאת כוח העם היהודי אשר בשבילו – בשביל העם היהודי - וגם זו הכרה רשמית מדינית ראשונה – הובטח הבית הלאומי.

אולם מטעמים שאינם ידועים לי, פרסומה כפומבי של הצהרת בלפור לא בא אלא ביום תשעה בנובמבר. בו ביום היא פורסמה בעמוד המרכזי של החדשות ב"טיימס" הלונדוני בטור מרכזי בראש העמוד: פלשתינה ליהודים. ואין צריך לאמר שלשום פלשתינאים לא היה זכר. וודאי שהיו ערבים אבל הם זכו בעצם הימים האלה למדינות ולבריתות אחרות לא מעטות. פלשתינה ליהודים...

יש להניח שידיעה זו דייה היתה – והעמדתה בראש עמוד של "טיימס" מעידה – כדי להפתיע רבים, שהרי לא הכל ידעו על המאבק מאחורי הקלעים. אולם המדהים ביותר היא דווקא "שכנתה" של הידיעה על הצהרת בלפור. ממש בטור סמוך (במקרה לשמאלה של ההצהרה המובאת כלשונה) לא פחות ולא יותר אלא: הידיעה מרוסיה על תפישת השלטון ע"י לנין וכינון השלטון הסובייטי, הצלחת המהפכה שפרצה בשבעה בנובמבר וההוגגת (במרכאות או בלי) "עימנו" את שנת השבעים.

צירוף מזעזע לברות מקריותו על פני השטח, כי ישנן מנהרות סמויות מן העין וקשרים גלויים לעין כל בין שתי המהפכות הגדולות האלה, שתיהן מכרות תקדים בהיסטוריה, ומבחינה זו הציונות אף יותר יהודית ויוצאת דופן מהמהפכה הסובייטית. (הדמיון - בייחוד דמיון הזקנקנים - בין ויצמן ולנין, קרוב לוודאי שאיננו מתוכנן...)

■■■

השייכות הגלויה והידועה היא בכך שהציונים וגם אי אלה אנגלים, העלו בין הנימוקים למתן ההצהרה גם את הצורך למנוע מהנוער היהודי במזרח אירופה לתת ידו למהפכות שם על ידי משיכתו להגשמת האידיאל הציוני.

לאנגלים גם היה שיקול נוסף - ואנגליה אותה שעה היא בעלת ברית לרוסיה במלחמה נגד גרמניה - למנוע את הסתלקותה של רוסיה מהמערכה ולנין הטיף להפסקתה, לכריתת שלום נפרד עם גרמניה ועל כן זכה לכינוי וכך גם נזכר באותה ידיעה מרוסיה שב"טיימס" במצפיסט. וזה וודאי היה בו כדי למשוך לב יהודים שרחוקים היו ובצדק, להיות חיילים פטריוטים של הצאר הרוסי ומשטרו.

פרופ' פרידמן, היסטוריון באוניברסיטה העברית, ניתח מעל דפי "הארץ" את ההצהרה גם מבחינה זו ואף העז לשער על סמך החומר הישן והחדש, שאילו הקדימו האנגלים לתת את ההצהרה הציונית, יתכן מאוד שחלק גדול מהסירי הריבולוציה היהודים היו מעדיפים את הפתרון הציוני. ומכיוון שחלקם של היהודים, גם בין הכורות וגם בצמרת היה עצום, הרבה הרבה מעל לאחוזיהם באוכלוסיה (שר הפנים הרוסי אומר להרצל שמחצית האסירים הפוליטיים - הם יהודים...גם בנקאים... גם ראשי מהפכה קומוניסטית), יתכן שהמהפכה של לנין היתה נכשלת. הערת פרופ' פרידמן. ואין צריך לאמר מה הן ההשלכות של אלטרנטיבה זו.

פני העם היהודי, פני ארץ ישראל, בדיעת ישראל היו שונות לחלוטין, כמובן. אלפי ז'בוטינסקים, בן גוריונים וטרומפלדורים בבלעו שם, ואין צריך לאמר פוטנציאל אדיר ומשיכה של עולים. ואם הזכר טרומפלדור, כדאי גם להיזכר שבעצם הימים ההם עושה טרומפלדור ברוסיה להגשמת רעיונו המהפכני: לגייס מאה אלף צעירים יהודים, לציידם בנשק, ולעבור את הקאווקז ולכבוש את הארץ. המהפכה שמה קץ למעשה גואל חד פעמי כזה, שהיה אפילו מייתר את הצהרת בלפור.

אך השייכות – שיכות נוגדת, אף עויינת – של שתי מהפכות אלו היא עמוקה יותר מהצירוף שבלות והאירועות.

המהפכה הרוסית ועמה האידיאולוגיות הסוציאליסטיות והקומוניסטיות משכו את מירב וגם מיטב ומבחינת הנכונות לקורבנות וגם היכולת האינטלקטואלית) הנוער היהודי, שהאמין שבסוציאליזם ובקומוניזם יש גם מרות הנביאים שלחמו לצדק וגם לפתרון של אמת ולאחר הריאקציות גם באירופה המערבית הדמוקרטית) של "הבעיה היהודית".

לו רק חלק מאותה אנרגיה ומאותן יכולויות שהעם היהודי הקריב למען האלים האדומים והאדמוניים והם שהכזיבו כל כך ועלו לנו ביוקר רב שכזה (ולא ניתן במסגרת זו לנתח את הנאציזם ככרוך בקץ, ודמוי במהפכה הציונית, גם שואה לא היתה מתרחשת כפי שהתרחשה והיינו היום בארץ מיליונים רבים נוספים וללא ריסטרוקציות המוזרות.

המהפכה שפורסמה ביום בו פורסמה הצהרת בלפור בלעה עצמה יהודית שאין לה שיעור, אם כלוחמיה במיליונים וטרוצקי זכה לגיחופים אף היום עוד מפי גורבאצ'וב "המתקן") אם כמיליונים כלואיה שנתקו מעמם, מתרבותם, נותקו מציון.

■■■

מי השר ההיסטורי או השר ההיסטורי שירכז שני רעשי אדמה אלה יחדיו שתי דרכי גאולה, גם שני כיווני גאולה. אם למשמעות עולמית אם למשמעות לאומית ולא מן המטבע שגם המהפכה הלאומית שלנו היא בעלת משמעות עולמית, ועל פי רוב תוך מאבק המוות, אידיאי וגם פוליטי ביניהם. השנים פה ושם, בשלוות פה ושם. להחזיר עם מפוזר לארצו, ללשונו, לכלכלתו, לממלכתיותו, לנבואיותו, מרתית זה מהמכבי יותר מהפיכה משטר של עם, של ארץ.

לאחר שבעים שנות מאבק זאת המפגש הזה בטורי החדשות בראש עתון, ובטורי עתון לטורי מעשים, נתגרדו רק נגיעות נתרכבו היחסים, אך השייכות לא פסקה.

ובעצם ימי הרזון אלה – שבעים שנות להישג הציוני הגדול, שלב למדינה, ושבעים שנה להצלחות המהפכה הקומוניסטית - שרציא את התנופה האדומה לוחמי הציונות, גורל ושלום ולנפשיין ומזיזם לגורל, למלחמות, לנצחון - אישי בינתיים, אך עמוקות – יותר מאישי, הדם היהודי לא הוכחש ולא נותק; גם המהפכה האדומה לא יכלה לו.

הכוונות לא, שקליטן נכון, משקלו הנפשי, המוסר – גדול יותר, עמוק יותר, על כן גם נצחונו מובטח.

אם נרצה.

הערות בשוליים

הרב מנחם הכהן

ירידת שר הדולר

מצב לאומי: מסקנות ועדת השופט לנדוי על עבודת השב"כ: לעקור את השקר מהשב"כ, אך לא לשלוח את שירותי הבטחון אל עולם האמת.

★

משפט הקופים: סוף־סוף מבטאים הרדיו והטלוויזיה את הממשלה: לא רואים, לא שומעים, לא אומרים.

★

אין מזל לישראל: "השר יוסקה שפירא מציע 20 אלף דולר, לכל ערבי שיהגר מארץ ישראל".
– מזל של גוי: גם כסף וגם נסיעה לחו"ל.

★

ניכר בכיסאו ובכיסו: נכון, השר יוסקה שפירא הוא שר בלי תיק, אבל יש לו ארנק.

★

ירידת ערכים: עכשיו שהדולר בשפל וערכו יורד, יעשה בוודאי השר חשבון נפש חדש לגבי הסכום המוצע.

★

הוויכוח האידיאולוגי במפד"ל: להיות או לא להיות – להיות כהנא או להיות "התחייה".

★

לשון מתנפל על לשון: השר יוסף שפירא על חבריו למפלגה: "זו עדת קניבלים חנפנים ופורעים".
– החברים על השר: מה בין השר שפירא הראשון (מנהיג המפד"ל משה חיים שפירא ז"ל) לבין השר שפירא השני? – הראשון היה השר שפירא, השני הוא השר יוסקה.

★

נורמליזציה: מפי הגאון רבי אריה בינה, מייסד וראש הישיבה הציונית־דתית "נתיב־מאיר": "צריכים להיות נורמליים, היהדות היא נורמלית ולא דת של קנאים" (מתוך חוברת לציון 35 שנה להקמת הישיבה).

★

חסבר סניף לתייר: "שר התיירות של ספרד מבקר בארץ".
– בקרוב יבוא אלינו לביקור גם שר התיירות של מדינת ישראל.

★

כבתבו וכלשונו: הממשלה: "שכר עיתונאי השידור לא יושווה לזה של העיתונות הכתובה".
– בתולדות עם־ישראל, כבר היו מי שנחלו בשלטון חרוץ כאשר ביקשו להפריד בין שבכתב לבין שבעל־פה.

★

פסוקו של טור: "העיתונות היא כלב השמירה של הדמוקרטיה, בתנאי שאינה כלב שוטה".

דידי מנוסי

מִן הַיָּם הַכְּלָלִי וְטִפָּה מִשֶּׁלִּי

עַל עֶשְׂרִים אֶלֶף הַדּוֹלָר שֶׁל הַשַּׂר יוֹסְקֶה שַׁפִּירָא

עַל הַקִּיר תְּלוּיָה קֻפְּסָה
זוֹ קֻפְּסַת הַתְּכֵלֶת
כָּל פְּרוּטָה שֶׁנִּכְנֶסֶת
אֲדָמָה גּוֹאֶלֶת.

(היוזמן קק"ל)

עַל דו"ח לַנְדוֹי בְּעִנְיַן הַשְּׁקָרִים שֶׁל הַשַּׁבָּ"כ

עַל בַּת חֲמוּדָה
פֹּה הַזֶּמֶר יוּשַׁר
שִׁיר רִיקִיטִי טִיקִיטִי טִין,
עַל בַּת הַמְּחֻמְּדָה
פֹּה הַזֶּמֶר יוּשַׁר
שֶׁאַף אִישׁ קָרוֹב
בְּבֵיתָהּ לֹא נִשְׁאַר,
אֶת כָּל מִשְׁפַּחְתָּהּ
הִיא חִסְּלָה בְּדַם קַר
וּמֵאָז הֵם בְּעֶצֶם מֵתִים.

אַךְ, כְּשֶׁבָּאוּ שׁוֹטְרִים
וְקָרְאוּ לָהּ לָצֵאת
שִׁיר רִיקִיטִי טִיקִיטִי טִין,
כְּשֶׁבָּאוּ שׁוֹטְרִים
וְקָרְאוּ לָהּ לָצֵאת
הִיא סִפְּרָה לַשּׁוֹטְרִים
אֶת כָּל הָאֱמֶת
כִּי זָכְרָה מִיַּלְדוּת
שֶׁהַשֶּׁקֶר הוּא חֵטְא
וּבִכְלָל הִיא שׂוֹנֵאת שַׁקְרָנִים.

(סון לוי)

עַל מַאֲבַק הַמַּנְהִיגוּת בַּהִסְתַּדְּרוּת הַצִּיּוֹנִית

תַּרְנְגוֹל עִם תַּרְנְגֹלֶת
בְּחָצֵר טִיָּלָה,
שָׁם מָצְאוּ גַּרְגַּר שֶׁל סֹלֶת –
הַקְּטָטָה הֵחֵלָּה.

בֵּינְתַיִם מִן הַמַּיִם
הִתְגַּנְּבָה צְפַרְדֵּעַ...
אָז הָלַךְ לוֹ הַגַּרְגַּר
אִישׁ אֵינוֹ יוֹדֵעַ.

(שיר ילדים)

עַל שְׁבִיתַת הַטֶּלֶוִיזְיָה

הָאָדָם נוֹלַד לָמוּת
וְהַפָּרָה לָלֶדֶת,
אִם עָלִית עַל עַמּוּד
תִּצְטָרֵךְ לָרֶדֶת.

(שיר עממי)

עַל מִיפּוּתָיו הָרַבּוֹת שֶׁל הַשַּׂר אַבְרָהָם שָׁרִיר

יִחוּד – מִמְּשֻׁלָּשׁ עֶקֶר
(וְיֵשׁ לִי קַבָּלָה)
וְצֶדֶק מִצְוֹת
וְכַלְכָּלָה כָּלָה.

וּמֵאִידָךְ, שָׁרִיר
וְעִם רִבְקָה הַמְּסוֹרָה
שְׁנִיַּת כְּמוֹ"ל – מִשְׁמַע
הַכֹּל פֹּה מְסוֹרָה.

מָתַי נַתְחִיל לִדְאֹג
שֶׁמָּא שְׁשׁוֹן קָרָה
אִם לֹא יִטֹּם שָׁרִיר
וְרִבְקָה הַיְקָרָה.

חיים חפר

באמצע הויסקי

„בבוקר סגרירי אחד, באמצע הויסקי, בא אלוהים לְמַהֲגוֹנִי"... – ברטולד ברכט

...רַק גָּמַר עִם מַהֲגוֹנִי, וְאֶל הַבּוּרְסָה הוּא בָּא ● „אוֹ, הִנֵּה אֱלֹהִים" – לָחֲשׁוּ הַבְּרוֹקֶרִים בְּחִבָּה ● – „אֱלֹהִים עִמָּנוּ" – נִשְׁלְחָה פַקְסִימִילְיָה מִפְּרַנְקְפוּרְט לְהוֹנְג־קוֹנְג ● וְשָׂמְחוּ יְלִידֵי שְׁנַת הָעַכְבָּר וִילִידֵי שְׁנַת הַדְּרָקוֹן ● "IN GOD WE TRUST" – קָרְאוּ שׁוּב בְּוּוֹל סְטְרִיט אֶת הַכָּתוּב עַל הַשְּׁטָר ● וּבְקְפִיצוֹת עַלִּיזוֹת לֵב יָצְאוּ מִן הַבּוּרְסָה אֶל הַבָּר ● „הַדּוֹלָר אֵינֶנּוּ מֵת" – קָבְעוּ בְּטוֹקְיוֹ – „הוּא חַי וְנוֹשֵׁם" ● וּבְתֵל אָבִיב הוֹפִיעוּ שׁוּב הַסְּטִיקֶרִים „יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּה'" (בַּשֵּׁם) ● „עַכְשָׁו תִּהְיֶה יַצִּיבוּת" – אָמְרוּ בְּלוֹנְדוֹן – „לֹא פְּחוּת וְלֹא יָסוּף" ● וְ„אָכֵן קָשָׁה הָיְתָה בְּלִימַת הַדָּאוּ־גּ'וֹנְס כִּקְרִיעַת יַם סוּף" ● עַל צְגֵי הַמַּחְשְׁבִים הוֹפִיעוּ שׁוּב וְשׁוּב הַבִּקּוּשִׁים הַגְּבוֹהִים ● „כָּכָה זֶה" – קָבְעוּ הַכַּלְכְּלָנִים – „כָּכָה זֶה כְּשֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים" ● וּכְדֵי לְהַמְחִישׁ לְכָל הָעוֹלָם כִּי אָמְנָם הִשְׁתַּנּוּ הַתְּנָאִים ● סִכְּמוּ בַּטֶּלֶקְס, בֵּין כָּל הַבְּרוֹקֶרִים, כִּי יִהְיֶה זֶה גַּם נָכוֹן וְגַם נָעִים ● לַעֲרֹךְ לוֹ, דַּוְקָא בָּאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מְסִבַּת עִתּוֹנָאִים ●●

וּבְכֵן, בְּבֹקֶר סַגְרִירִי אֶחָד, בְּאֶמְצַע הַוִּיסְקִי, עִם הַמַּלְאָכִים אֶל בֵּית סוֹקוֹלוֹב הוּא בָּא ● (פִּרְסוּמַאי מִמֶּמְשָׁלָה אֶחָד הִפְטִיר: „חֲבָל שֶׁאֵין סִבָּה לִמְסִבָּה ● וְאָז הָיוּ רוֹאִים אֶת אֱלֹהִים גַּם בְּקִרְיַת שְׁמוֹנָה [illegible] בְּעָיָה קְטַנָּה: מִי מֵאֲגֻדַּת הָעִתּוֹנָאִים יַצִּיג אוֹתוֹ בִּפְנֵי הַקָּהָל ● וְעוֹרֵךְ „הַצּוֹפֶה" אָמַר: „אֲנִיו" וְהֵבִיא טְעָנוֹת רַבּוֹת מִשְׁקָל) ● אֲבָל אַחֲרֵי שֶׁהַמִּזְנוֹנַאי שָׁאַל אֶת אֱלֹהִים אֵיךְ הוּא אֶת הַוִּיסְקִי שֶׁלּוֹ שׁוֹתֶה ● הִקִּישׁ יו"ר הָאֲגֻדָּה בְּכַפִּית הַמַּתֶּכֶת עַל כּוֹס הַתֵּה ● וּפָסַק: „רַבּוֹתַי, עַכְשָׁו נִתֵּן לֵאלֹהִים לְהִתְבַּטֵּא" ●●

וְכֹה אָמַר ה': „הוֹ גּוֹי חוֹטֵא עַם כֶּבֶד עָוֹן..." ● וְהוֹסִיף, כְּתַנַ"כִית, כַּמָּה מִשְׁפָּטִים עַל הַשְּׁחִיתוּת וְהָרִקָּבוֹן ● וְאֵי אֵלֶּה קְלָלוֹת עֲסִיסִיּוֹת שֶׁלָּקַט מִפָּרָשַׁת הַתּוֹכֵחָה ● וּנְבוּאוֹת אֲחֵרוֹת אֲשֶׁר הִזְכִּירוּ לַנּוֹכְחִים אֶת סֵפֶר אֵיכָה ● בְּקִצּוּר, אַחֲרֵי אֵיזֶה רֶבַע שָׁעָה דִּבּוּרִים, שֶׁבְּשָׁמְעוּ כְּמוֹ נְאוּם ● לָחַשׁ עִתּוֹנַאי מִ„מַּעֲרִיב" לַעֲמִיתוֹ מִ„יְּדִיעוֹת": „לִי, הוּא לֹא חִדֵּשׁ כְּלוּם" ● וּבַעֲלַת טוּר אַחַת, אֶת חֹסֶר סִפּוּקָהּ בְּקוֹל רָם הִבִּיעָה: ● „מִלָּא, אָשַׁמְנוּ, בָּגַדְנוּ, דִּבַּרְנוּ דֹּפִי – אֲבָל בַּמֶּה לְהַשְׁקִיעַ? ● אֶת הַקּוֹרֵא לֹא מְעַנְיְנִים הַיּוֹם 'אֵיפָה וְאֵיפָה וְאֶבֶן וָאָבֶן' ● וְגַם יָתוֹם וְאַלְמָנָה וָגֵר, זֶה בִּשְׁבִילוֹ קַשׁ וּגְבָבָה וָתֶבֶן ● אֲנַחְנוּ חָשַׁבְנוּ שֶׁלְּפָחוֹת עֵצָה קְטַנָּה לָעָם הַזֶּה תִּתֵּן: ● בַּמֶּה לְהַחֲלִיף אֶת הַדּוֹלָר, בְּמַרְק אוֹ בְּיֵן? ● הֲרֵי אַתָּה אֱלֹהִים, וְלֹא סְתָם אֵיזֶה בְּרוֹקֶר קָטָן וְנָחוּת ● אָז מִמְּךָ רוֹצִים לִשְׁמֹעַ בְּרוּרוֹת: יְהְיֶה אוֹ לֹא יִהְיֶה פִּחוּת?!" ●●

„תָּבִיא עוֹד וִיסְקִי. נָקִי." – אָמַר אֱלֹהִים לְמַלְאָךְ גַּבְרִיאֵל ● וְהוֹסִיף: „אֵלֶּה יְהוּדִים אֵלֶּה?" וְ„אֲנִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל?" ● וְחָשַׁב: „אוּלַי בְּכָל זֹאת, וּלְמְרוֹת הַכֹּל, וְאַף עַל פִּי ● אֲנִי מְשַׁלֵּחַ בָּעָם הַמְטֻמְטָם הַזֶּה אֶת חֲרוֹן אַפִּי? ● וְאוּלַי, אֲנִי מְשַׁגֵּעַ אוֹתָם – מַכְנִיס לָהֶם נְבוּאָה, מְשַׁקֵּר, מַעֲרִים ● שֶׁיִּירְאוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, צַל הָרִים כֶּהָרִים ● וּמַרְבִּיץ לָהֶם שׁוּב אִינְפְלַצְיָה עִם נְפִילָה כָּזֹאת שֶׁל שְׁעָרִים ● שֶׁשִּׁבְעָה שָׁנִים לֹא יוּכְלוּ אֶת הַתַּחַת מִן הָרִצְפָּה לְהָרִים?" ● אֲבָל מָה – בְּאֶמְצַע הַוִּיסְקִי, כְּשֶׁהוּא הַיִּי, וְכֹחַ עֲמִידָתוֹ הוֹלֵךְ וְנֶחֱלָשׁ ● הוּא רַק אָמַר: „אַתֶּם [illegible] בֵּית הַמִּקְדָּשׁ ● וּבִכְלָל אֵין לִי הַשְׁפָּעָה, וְהִדַּרְדַּרְתֶּי בְּמִדָּה כָּזֹאת ● שֶׁאֵין לִי כֹּחַ אֲפִלּוּ לְתַקֵּן אֶצְלְכֶם אֶת הַמְּזוּזוֹת..." ● הִתְנַמְנֵם אֱלֹהִים בְּאֶמְצַע הַוִּיסְקִי, נִרְדְּמוּ הַמַּלְאָכִים בְּאֶמְצַע הַבִּירָה ● וְאָז, שׁוּב אוֹתָהּ בַּעֲלַת טוּר בִּדְחִיפָה קַלָּה אוֹתוֹ הֵעִירָה: ● „אוּלַי לְפָחוֹת תַּגִּיד לָנוּ מָה יֵשׁ לְזְבוּלוּן הַמֶּר נֶגֶד יוֹסְקֶה שַׁפִּירָא?" ● הִבִּיט בָּהּ אֱלֹהִים בְּהִשְׁתּוֹמְמוּת, הִבִּיט בָּהּ בְּפָנִים נוֹהִים ● וְאָמַר: „הוֹלְכִים". וְהָלַךְ. בְּאֶמְצַע הַוִּיסְקִי. וְעַכְשָׁו – אֵין אֱלֹהִים ●●

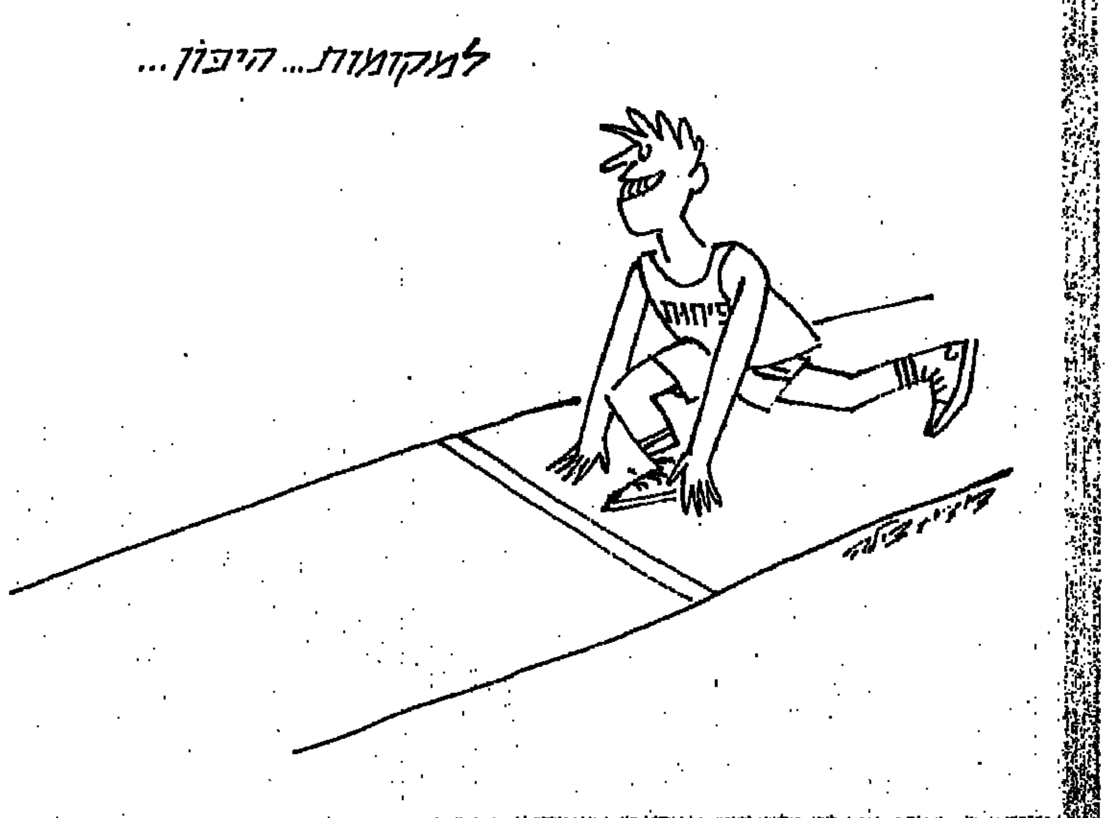

בועז עברון

נסיון לרבע את המעגל

לפני הרבה הרבה שנים, הרבה לפני מלחמת ששת הימים, בזמן פרשה מאוד מלוכלכת שבה היו מעורבים שירותי הבטחון־מודיעין־ביון שלנו, ושגררה התקפות חריפות עליהם בעיתונות, היתה לי שיחת נפש עם אחד מבכירי השירותים האלה, שבה אמר לי בין היתר:

„אתם, האינטלקטואלים האנינים והמוסריים כביכול, אין לכם מושג באיזה עולם אנו נאלצים לפעול. כל קני המידה שלכם חסרים כל משמעות במציאות שלנו. כל המושגים האלה – 'שלטון החוק', 'כבוד האדם', אינם אלא מותרות לגבינו. אצלנו שולטים הפחד, הרצח, העינויים, המירמה. ואי אפשר לפעול אחרת. ורק הודות לעובדה שאנו מתלכלכים בעבודות הביוב האלה אתם יכולים להיות צדיקים כאלה ולרחוץ בנקיון כפיכם".

השבתי לו בערך כך: „אתה יודע מה? אתה צודק, אבל הבעיות הן שלך. תפקידך הוא לשמור על הבטחון. תפקיד אנשים כמוני הוא לפקוח עין עליך, במידה שאנו יכולים, ולהתקיף אותך כשאתה חורג מנורמות של חוק ואנושיות. אסור לנו להתחשב באילוצים שלך, מפני שבכל מצב נתון אפשר למצוא אילוצים המצדיקים התנהגות פסולה. ואם נתחשב בהם, נצטרך לוותר על קני־המידה של חברה תרבותית ואנושית. ואלה חשובים לא רק לנו אלא גם לך – שהרי לא תרצה שהחברה שלנו תיהפך לג'ונגל אלים חסר חוק, ואז גם לא יהיה טעם להגן על קיומה של חברת כזו".

הוא שאל בזעם: „אז תסביר לי [illegible]"

„מובן שזה לא מתיישב", הודיתי, „אבל מי זה אומר שהכל צריך להתיישב זה עם זה? אולי אלוהים, אם הוא קיים, יכול לתת הסבר שלם וכולל המיישב את כל הסתירות. אבל אם נוותר על עקרונותינו ונתחשב באילוציך, שוב לא יהיה עליך שום רסן. אנחנו נמרר את חייך ולא נתחשב בבעיות שיש לך, והתוצאה היא (אני מקווה) שתרגיש תמיד שהצדיקים־בעיני־עצמם המחורבנים האלה מרחרחים אחריך ויורדים לחייך ויירשו להעמידך לדין על כל סטייה שתתגלה להם – ואז תשקול אתה בזהירות כל מעשה, אם כדאי לך להסתבך, ויהיה רסן על מעשיך, ובכך תושג מטרתנו במידת מה. אם 'נבין' אותך ו'נתחשב' באילוציך – אוי ואבוי לנו".

■■■

לכן אני סבור שדו"ח ועדת לנדוי הוא דבר חמור מאוד. כל ההסתייגויות וההודיות שבו, שמקורן בהבנת חבריה את טיבו של חומר הנפץ המסוכן שבידיהם, אינן משנות את „השורה התחתונה", שהיא היא בעלת המשמעות החותכת ביותר: שמותר להשתמש בעינויים בחקירה.

החוק הבריטי, למשל, שהתמודד עם מצבים קולוניאליים רבים לאין שיעור יותר משלנו ובאימפריה עצומה שפקידיה לא פעם חרגו מהמותר בעקת הנסיבות, מעולם לא ויתר ולא התפשר פורמאלית, למיטב ידיעתי, עם נורמות כאלו. המשפטנים הבריטיים ידעו היטב מדוע, והם לא היו מעולם אנשים תמימים ומנותקים מהמציאות.

וזה מפני שכל הסייגים שיוקמו סביב היתר כזה לעינויים „מתונים" ייסחפו ברוח המצויה ביותר של „העובדות בשטח". אם אומנם, כפי שטוענים, חיי אדם יהיו נתונים בסכנה אם לא יושג מידע מסויים במהירות האפשרית, והחוקרים ייתקלו באנשים חזקים ונוקשים ביותר, הרי „לחץ פיזי מתון" לא יועיל. יהיה צורך ב„אמצעים קיצוניים" האסורים לדעת חברי הוועדה – או מה הועילו חכמים בתקנתם?

מה נאמר ומה נדבר – דומה שהצביעות הקודמת, הנסיון להסתיר ולשקר, עדיפה כבר במידה מסוימת על ה„יושר" ו„זקיפות הקומה" שבהם יוכלו התובעים להציג את כתב האישום שלהם ולהודות בפה מלא: נכון, אכן השתמשנו ב„לחץ פיזי", אבל „מתון", להשגת ההוראות. והנאשם יצטרך או להוכיח שהלחץ הפיזי שהופעל עליו לא היה „מתון". השקרים לא ייעלמו אז מבית המשפט, אלא ישנו את פניהם: החוקרים ישקרו רק לגבי מידת „הלחץ הפיזי" שהפעילו, ובתי המשפט ימשיכו להאמין להם כפי שעשו עד כה. והכל ייעשה עכשיו בהתאם להנחיות המלומדות של ועדת לנדוי.

השקר והצביעות יימשכו, אלא שהפעם תוך כדי שבירת אחד המחסומים העיקריים שהקימה תורת־המשפט המודרנית נגד החיה שבאדם הלובש את סמכות החוק: האיסור הלא־יתנאי על השימוש בעינויים.

■■■

מדוע ויתרו כל המערכות המשפטיות המודרניות על החקירה בעינויים?

לא רק בגלל התפשטותם של שיקולים הומאניים בכל העולם המגדיר את עצמו כתרבותי, אלא גם משום שנתברר כי אין העינויים מביאים לגילוי האמת. אדם הנתון ל„לחץ פיזי" מספיק יחיה מוכן, כמעט תמיד, להודות בכל דבר בתנאי שירפו ממנו, אפילו שהוא טס בלילה כשהוא רכוב על מטאטא ומשוחח עם השטן.

צחוק צחוק, אבל מאות אלפי נשים וגברים הועלו על המוקד באירופה לפני 300־400 שנה על יסוד הודאות כאלו שנגבו ב„לחץ פיזי" מתאים, ומי שגבו את ההודאות היו משוכנעים לחלוטין באשמתם של הנאשמים שלפניהם – זה לגבי הנחמה שמתנחמים אצלנו כי אלה הנלחצים באמצעים כאלה אשמים ממילא. כפי שמשוכנעים חוקריהם. הרי כל המנגנון המסובך של בתי־המשפט ודיני הראיות לא הוקם אלא כדי לבדוק אם ודאותו של החוקר איננה אלא אשליה. הרי כל קורא מתחיל של סיפורי בלשים יודע עד כמה מפוקפקת ודאות כזו.

הצרה עם ועדת לנדוי היא, בקיצור, שהיא ניסתה להבין יותר מדי. היא ניסתה ליישב את התביעות הסודיות של החוק וזכויות האדם עם מצב של דיכוי אוכלוסיה מתמרדת והאמצעים הננקטים לשם דיכוי זה (והרי שורש הבעיה הוא פוליטי, לא משפטי). היא ניסתה להבין את הדילמה של החוקר ולהזדהות עם תפקידו להשיג תוצאות מיידיות. היא ניסתה להבין ללבם של ראשי ממשלה העוצמים עין במתכוון כדי שלא לדעת מה קורה על־מנת שיוכלו לרחוץ בנקיון־כפיהם.

כתוצאה מכך נמצאה הוועדה מקדשת את המצב הקיים ואף תורמת להחמרתו על־ידי סילוק הבלמים האחרונים בפני ציניות מוחלטת.

המונח „לחץ פיזי מתון" עתיד תוך שבועות ספורים ליהפך לבדיחה צינית, המלווה בקריצת־עין של יודעי־דבר, ללשון סגי־נהור לכל התעללות. ואתה, לך תוכיח שהלחץ היה „לא מתון". והשימוש בו יעבור במהרה את גבול „הקו הירוק" ויפגע לא רק בחשודים פלסטינאים אלא גם בחשודים ישראלים ויהודים, כמו שהברוטאליות המשטרתית, שפעם לא דובר בה כמעט, חצתה אף היא את ה„קו הירוק".

עצם העובדה ש„כולם" קיבלו את הדו"ח בקורת־רוח כה רבה צריכה היתה לשמש אור־אדום למחבריו, אנשים חכמים ונבונים, שקולים וזהירים, מנוסים ובקיאים כדי־כך שניסו לרבע את המעגל וליישב ניגודים שמעצם טיבם אינם ניתנים ליישוב; ובכך חטאו בגבהות לב, כי לא תחת אלוהים הם.

עמוס קינן

עידן הדיכוי הנאור

הקדמה

וכך, במחי־יד, עברנו מעידן הכיבוש הנאור, אל עידן הדיכוי הנאור. השלב ההגיוני הבא הוא טרנספר נאור, שלאחריו וגם בו־זמנית אתו, יבוא משהו שאסור להזכירו אפילו ברמז, אבל חזקה עליו שיהיה נאור.

הוועדה

ומה היא בעיני לאותה ועדת מומחים אגדית, שהתבקשה להכין תוכנית להנחת צינור־דם בין תל־אביב לחיפה. הוועדה של מומחי מקצוע הגישה תוכנית, ורק שאלה אחת לא טרחה לשאול והיא: לשם מה צינור של דם? דמו של מי יזרום בו?

וכך, משפטנים דגולים ואלוף (מיל.) שהוא אחד האנשים היפים והטובים שהארץ הזאת גידלה, לא טרחו לשאול: לשם מה, בעצם, כיבוש? לשם מה, בעצם, דיכוי?

הם, פשוט, החליטו לסווג, לסייג, למיין ולהסדיר, את המותר ואת האסור באמצעי הדיכוי למיניהם.

המלים „חוק ומשפט" אינן שוות פרוטה, כאשר אין מתלווה אליהן המלה „צדק".

גם בסדום היה חוק. אבל חוקי סדום, לא היו צודקים.

ועדת לנדוי הכניסה למיטת סדום את הצדק האנושי, ומעתה, חוקי מדינת ישראל שוב אינם נמדדים במידת הצדק שלהם, אלא במידת התאמתם אל המסגרת החוקית החדשה.

הוועדה ניקתה שטיח מזוהם, ואת הזוהמה הניחה כתשתית שעליה מונח עכשיו השטיח, מבהיק בנקיונו.

יום אומלל, בחייה של המדינה המתקרבת בסך הכל אל תחילת שנת ה־40 שלה.

הצעה לסיירת חדשה

כשם שעקירת עצי זית מקרקע המולדת מופקדת בידי „סיירת ירוקה", כך מן הדין שכל פעולה שעיקרה יצירת „לחץ פיסי מתון", תיעשה בידי „הסיירת הלבנה".

פלאי הסמנטיקה

לשנם עדיין תמימים המאמינים, שמשטר נבחן במלים שבהן הוא מכתיר מעשים נפשעים. אותם תמימים מאמינים שאם המלה עצמה אינה נפשעת, הרי גם מה שהיא מסתירה מתחתיה, טהור וצח.

משטר נבחן במעשיו. וזהי ההתחלה וזה האמצע וזה גם הסוף של כל קנה מידה נכון לשיפוט. "ויקו למשפט והנה משפח", זעק הנביא. שעל כן, גם „בית המשפחה העליון" אינו אלא הגדרה סמנטית. ובהיותה סמנטית בלבד, אינה נופלת בדקותה ובניחוחותה, מצירוף המלים, "לחץ פיסי מתון".

ההבדל בין שקר לאמת

16 שנים שיקר השב"כ לבתי הדין.

16 שנים ידעו בתי הדין, שמשקרים להם.

16 שנים ידעה הממשלה שכל המערכת הזאת, שיקרית.

מה עשתה הוועדה? ביטלה את הצורך העגום, אך אנושי – בהיותו נובע מבושה מוסרית – לשקר. במקומו, יצרה את החקלה הנעימה, אך בלתי אנושית – ושוב אין צורך לשקר.

משטר צודק וטוב ואנושי הוא משטר שבו עליך לשקר כאשר עברת על חוקי הצדק והמוסר.

משטר על גבול הדמדומים הוא זה שבו אין כבר צורך לשקר.

מדריך ללוחץ המתון

נפל לידינו קטע משוער של החלק החסוי בדו"ח וועדת לנדוי. להלן קטעים נבחרים, משוערים, מאותו צד בהיר של הירח האפל:

נכון שאי אפשר לעשות חביתה מבלי לשבור ביצים, אך חובה להקפיד שלא להניח את כל הביצים בסל אחד.

אין לבשל עציר בחלב אמו.

אין להחדיר מלפפונים בגופו של עציר, בשנת שמיטה.

בשבתות ובחגים ובמועדי ישראל, אין להפעיל מיכשור חשמלי על עצירים.

אין להפעיל על עצירים מתקני הקפאה בחורף, או מתקני חימום בקיץ. רק בסתיו ובאביב, מותר להשתמש בטכניקה מעורבת. לטכניקה המעורבת יינתן שם הצופן, „מעורב ירושלמי".

לפני כל פעולת החדרה, יוקרנו בפני הנחקרים סרטיה של צ'יצ'ולינה.

בכל חקירה, יהיו נוכחים רופא נוסמך ורב צבאי. וזאת, כדי להבטיח את האופי ההיגייני והכושרי של לחץ פיסי מתון.

מלה אחרונה

וכך, במחי־יד, עברנו מעידן הכיבוש הנאור, אל עידן הדיכוי הנאור. השלב ההגיוני הבא הוא טרנספר נאור, שלאחריו וגם בו־זמנית אתו, יבוא משהו שאסור להזכירו אפילו ברמז, אבל חזקה עליו שיהיה נאור.

דוד שחם

כסף קטן

סוד הקסם הבורגני

שר האוצר, משה נסים, נודע בימים האלה, נהנה מפופולריות בלתי־צפויה. „חטרת־תקרים" מותר כהלם לומר. הוא „מוביל" ברשימת הפופולריות את כל שרי הממשלה.

לפי ההסכם הלא־כתוב, שנשמר במשך כל השנים, ראש הממשלה נמצא בדרך כלל בראש הסולם. קרוב מאד אליו (ולפעמים למעלה ממנו) – שר הבטחון, שאצלו הפופולריות היא מן התנאים הנלווים למישרתו. צריך להיות שרון כדי להצליח לרדת בסקר הפופולריות גם כשר־בטחון. שר האוצר תמיד למטה. ובאמת, איך יהיה פופולרי מי שתמיד „לוקח"?

אומרים שהפופולריות הזו של נסים נובעת מכך שהוא אומר לעם את האמת בלי קישוטים. אחרים עשו זאת לפניו ולא אהבו אותם. שהוא מדבר בנימוס. ורבינוביץ' לא דיבר בנימוס? שהוא עומד על שלו ולא מוותר. שאינו מפחד מתקיפים.

כל זה אולי נכון. אבל מניין יודע את הציבור? האם הזכרון הקולקטיבי שלו חזק עד כדי כך, שהוא צובר כו את כל נקודות הזכות של נסים? האם כל אחד מאיתנו מנהל רישום? עוקב בדייקנות אחרי מוצא פיו ומשווה אותו עם קודמיו?

שטויות! זה הכל עניין של תרמית. ומניין אנחנו שואפים את התרמית? מן התקשורת, כמובן. נסים נראה מן ההתחלה כל כך פגיע וזקוק להגנה (בעיקר בהשוואה לקודמו) שהרפלקס המותנה של התקשורת היה מייד לעמוד לצידו. היא יצרה את התרמית. הציבור קיבל ממנה.

רק שלא יגידו לנו שאין לתקשורת שום השפעה.

★

סיכוני לוח־הכפל

סוחרים רבים פשטו את הרגל בגלל לוח הכפל. היה להם חודש מוצלח. בעקבותיו הכפילו את הרווח החודשי בשנים־עשר והתחילו להוציא כספים על פי התוצאה. לאחר מכן באו חודשים פחות מוצלחים, אבל קצב התוצאה נשאר על פי התוצאה של לוח הכפל ופשיטת הרגל לא איחרה לבוא.

השר שפירא, אבי רעיון הטרנספר בתשלום, שכח לגמרי את לוח הכפל.

אמרתי אבי הרעיון, אבל כבר בשנת 1968 ניסה מישהו את שיטת התמריץ הכספי להגירת ערבים. כמה עשרות משפחות לקחו את הכסף ונסעו לדרום־אמריקה. לדבריו של רענן וייץ, שהזכיר נשכחות אלו, כבר חזרו רובן ארצה.

עשרים אלף דולר לכל ערבי שיהגר. אפילו לא אמר לכל משפחה. ונניח שמיליון מתוך שני מיליון יסכימו, כפול 20 אלף, שווה 20 מיליארד: כמעט סך כל התוצר הלאומי הגולמי במשך שנה שלמה. כדי לשלם אותו נצטרך להפסיק לצרוך במשך שנה תמימה. או מה יהיה אם יקבלו כל שני המיליון את ההצעה?

עדיין לא אמרתי כלום על אטימות השכל והרגש, על הניוון המוסרי. אולי גם לא דרוש, שהרי דברים אלה צריכים להיות מובנים מאליהם. אבל אדם צריך גם לעשות קצת חשבון לפני שהוא נותן ללשון ללכת במקומו.

★

מי צריך פיחות?

שוב מתחילים לפמפם על פיחות. קרה דבר נורא. השקל תוסף ביחס לדולר בשלושת־רבעי אחוז בשבוע הזה בלבד. בארבעה אחוזים מאז ינואר. בתיסוף כזה, לוחשים באוזנינו, אי־אפשר לעמוד. מוכרחים לפחת. (מייד)

באותה תקופה חל פיחות בערך השקל ב־20 אחוז לעומת המארק ובכ־25 אחוז לעומת הסטרלינג. בשיעורים דומים לגבי מטבעות אירופיים אחרים בארצות הייצוא העיקריות שלנו. מכאן שהייצוא כבר נעשה יותר כדאי ואין צורך בפיחות ובעליות המחירים שיבואו בעקבותיו.

מישהו מעוניין עכשיו בפיחות מטעמיו שלו. כדאי לבדוק את האינטרסים של מי ישרת עכשיו הפיחות.

השעון הביולוגי של עזר וייצמן

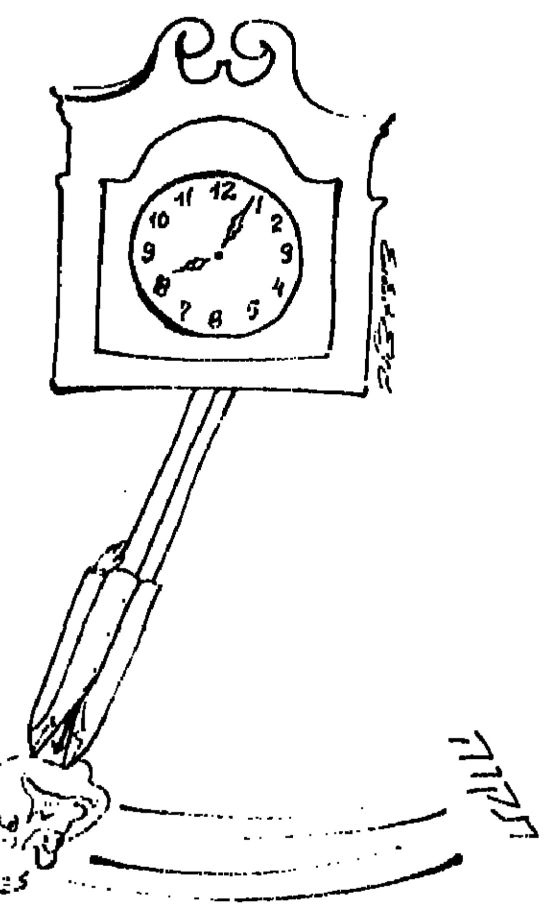

זיוה יריב

שעת הדמדומים

פסעתי באזור הדמדומים, קול צעדי הידהד על הגשר הנטוש. ידי ניקשו בערפל הסמיך, וברקע נשמעה נעימת „האדם השלישי".

פיתאום לפת אותי השופט לנדוי בזרועי, חבר הוועדה יעקב מלץ הניח ידו בכבדה על כתפי, והחבר השלישי, סובב את צווארי ושאג לתוך אוזני: איזור הדמדומים כפוף לחוק. שמעת?

מה עשיתי, שאלתי.

שום דבר, אמר השופט לנדוי. מעכשיו אסור לשקר, שיהיה ברור.

מי ששיקר 16 שנה לא יועבר לדין, אמר החבר מלץ, שיהיה ברור.

דו"ח מצוין, קרא שמיר בעל גג בית עזוב, ויהיה צרור עליו באוויר.

שקר, צרח היועץ המשפטי חריש, זה לא דו"ח מצוין זה פרי הילולים!

כאן אסור לשקר, שיהיה ברור, הזהיר לנדוי.

אבל מותר להפעיל לחץ מתון, צנח מאי עם עב"ם בבגדיו ומשקפיים שחורות והתיישב על נאפסו, כעוד עב"ם שני תולש לו בעדינות ציפורן קטנה.

והזדות, קרא השופט, רק ציפורן אחת בכל פעם!

חצי שעה הפסקה בין ציפורן לציפורן, אמר מלץ.

לפי סעיף 27 ב' לפקודת הלחץ הפיזי המיתון, ציין חבר הוועדה השלישי.

פרי בגדים, צפיחית בדבש, רקד חריש.

תעודת כבוד, תעודת כבוד. פיוס נשיא המדינה בעליצות, עבר לדום ופתח בשירת „התקווה".

כאן פנו אלי שני העב"מים במאור פנים. אחד החזיק צבת והשני שמיכה.

לא לשקר, לא לשקר, צעקו עלי חברי הוועדה.

אל דאגה, רק קצת לחץ מתון, הרגיע אותי הנשיא בקול אבהי.

מזל טוב, אני בן 72, קרא שמיר וקפץ מהגג.

ובעוד העב"מים המחייכים קרבים אלי עם הצבת והשמיכה, וחריש, שמיר, הנשיא, וחברי הוועדה, סוגרים עלי מן העבר השני, התעוררתי שטופת זיעה.

היתה שעת דמדומים.

המצוד

באחת השכונות שלנו מתגוררים רוצח קבע שלושה סוחרי סמים, שתי זונות, שני גנבים, רמאי באמצעות ללא רישיון, ועריקת ובל הנוודות סעם מערכה ופעם מוחר.

בוקר אחד מגיעה מכונית סרנדיט גדולה, ושלושה גברים מגודלים מזנקים ממנה בפריצה פראית.

השכנים הנסקרים מיהרו לפתחי החצרות, והמלמולים הנרגשים עברו מפה לאוזן – הבולשת הגיעה, יש מצוד, תודה לאל, סוף־סוף, יש משטרה, יש עזרה, יש אלוהים.

ואז החל המצוד. שני הגברתנים שעטו כשיגוף יסני רחוב ותפשו עמדות ליד עמוד החשמל, כשהגדול השלישי שוכב בחיפזי ליד שתי הזונות ושני הגנבים. אותה שעה פרץ מהמכונית ענק רביעי, התכופף, הרים כלב פודל גמדי שעמד על המדרכה, והשליך אותו לתוך הארגזים.

ארבעת הענקים ויהיו חזרו למכונית עם פלצורים שלופים, וזו נעלמה כמו כוחרית צמיגים בפעלה הרחוב. המצוד תם.

כל הכבוד, נגנבו לרגע הזונות, הסוחרים, והגנבים, הבולשת שלך שיגעו לנו את השכל.

אחרי חיפושים ממושכים שארכו שבוע, מצאו שכני, ששוד בית המצור בעבודה, את כלבם המסכן ממרכז שיכון ליד ירדיה בגבעון תל־אביב.

על הכלוב היה שלט: שומשות בדואב ירם ביסו.

המנהיגים החשובים נשארים בבית

מלך סעודיה ונשיאי מצרים, עיראק ולוב, לא יגיעו לפיסגת החירום של מדינות ערב, שתיפתח ביום א' ברבת־עמון, ביוזמת חוסיין • קשה להניח שיתקבלו שם החלטות מרחיקות לכת

עוזי מחניימי

במספר יממות טרם כינוסם של עשרות ממנהיגי ערב ברבת־עמון לפיסגת חירום, חש המלך חוסיין כיצד מאמציו לקיים בבירתו פיסגה שתגשר על חילוקי הדעות בעולם הערבי, יורדים לטמיון.

המלך פהד לא יבוא, כך כנראה גם נשיא עיראק, שטרוד במלחמה. את קדאפי לא רצו והוא אכן לא יגיע. את נשיא מצרים רצו, אך בגלל הסורים הוא לא הוזמן. כך, למרות רצונו של המלך, התפנתה הזירה לנשיא סוריה, שנוא־נפשו של הנשיא מובארק.

יהיה זה מוגזם לומר, כי מובארק אינו נרדם בלילות, בגלל הפיסגה הערבית, אולם ללא ספק, היתה שנתו ערבה יותר, לו ידע שכינוס הפיסגה של המדינות הערביות ביום ראשון, יחזיר את מצרים לחיק האומה הערבית.

■■■

בלי מצרים, המנודה לפחות רשמית מאז כרתה שלום עם ישראל, אחדות העולם הערבי אינה אחדות, הסולידריות אינה סולידריות, ותוקפן של החלטות אינו שווה את הנייר עליו הן נחתמות.

כמה יממות לפני פתיחת פסגת החרום, גם האופטימיסטים בקרב המצרים אינם רואים צילה של אפשרות להשתתפות ארצם "ברגע האחרון". הפסימיסטים אינם רואים אפילו אפשרות להעלאת נושא שובה של מצרים לליגה הערבית על סדר יום הפיסגה. לכל היותר, יש מי שמצפה לשינוי באווירה כלפי מצרים בימים אלה, שאיראן נושפת בעורף האומה הערבית ואין מגן.

מובארק בבית ולא ברבת־עמון אינו בגדר הפתעה. מה שהפתיע ואיכזב את מנהיגי העולם הערבי היתה ההודעה, שהמלך פהד ייעדר.

ליבם של פוסטי הרגל שבקרב מדינות ערב החסיר פעימה בסוף השבוע, לאחר שנתבשרו כי ה"קופאי הראשי" של העולם הערבי הודיע ברגע האחרון, כי לא ישתתף בפיסגה הערבית. למארחים הירדנים שהכינו עבורו ארמון מפואר על אחת מגבעות הבירה נגרמה אכזבה.

פיסגה ללא פהד, המסבסד העיקרי של מדינות כמו סוריה ואירגונים כמו אש"ף, עלולה לקלקל מחרתיים את טעמה של ארוחת הבוקר של הנשיא הסורי אסד, של ערפאת, ושל מי לא, בעצם. המלך הסעודי כועס, ואם לא יחול שינוי, הוא יישאר בריאד וישלח לרבת־עמון את יורש העצר.

על מה כועס המלך הסעודי?

בשיחות ההכנה הארוכות שקיים המלך חוסיין לקראת הפיסגה, ביקש ממנו המלך פהד כי על סדר היום, יועלה נושא אחד בלבד והוא – המלחמה במפרץ בין עיראק לאיראן. פהד, מנטרל הסכסוכים באזור, מרגיש מאויים. ההתפרעויות האיראניות של השבועות האחרונים, ובפרט ההתקפה על כווית, לא הוסיפה לשלוות רוחו.

פהד טען בפני חוסיין, כי מאחר והכינוס של מנהיגי ערב הינו כינוס חירום אין חובה לקיים סדרה של דיונים שיגרתיים ומתישים על נושאים סיזיפים כמו המאבק בישראל. יש להתרכז בנושא המפרץ, קבע פהד, להביא להחלטות קשות וסנקציות נגד איראן ואת הנושאים האחרים ובכללם המלחמה בישראל, יש לדחות לפיסגה רגילה של מנהיגי העולם הערבי.

הסעודי מכיר את צאן מרעיתו. האיראנים אומנם מדאיגים את מנהיגי ערב, אולם קופתם המרוקנת מדאיגה אותם הרבה יותר.

המלך פהד הבין כי הפיסגה ברבת־עמון עלולה להפוך לאורגית סחטנות מתמשכת של הקופה הסעודית. פהד נהנה אולי לפעמים לתת, אולם את התמורה הוא משתדל לגבות במקום. הוא חשש, שברבת־עמון יוכל לתת – אך לא לקבל כל תמורה.

■■■

קיימת גם סיבה מאוד פרקטית. בקרוב תפוג תוקפה של ההחלטה בדבר תרומות למדינות ערב הנמצאות בעימות עם ישראל, ובראשן כמובן התרומות הסעודיות, שעליהן הוחלט בפסגת בגדד ב־78'. העילה לקבלת התרומות למדינות העימות עם ישראל הוא כמובן המאבק בישראל. כשנושא כזה עולה על סדר היום, בסיום הדיון, פותחים המנהיגים הערבים את הארנקים, והסעודים חותמים על הצ'קים. הפעם רמז המלך הסעודי שזה לא יילך. לפחות לא בקלות, ועם יורש העצר, שימלא את מקומו, עדיין לא מסכמים דבר.

פהד מלך סעודיה: "הקופאי הראשי" איכזב

מי שהרגיז את המלך הסעודי וסיכל כוונתו לדון רק במלחמת המפרץ הוא דווקא השליט הערבי הזקוק לכסף הסעודי יותר מכל – הנשיא אסד.

התקשורת הסורית הסירה בימים האחרונים כל ספק באשר לכוונת דמשק בפיסגה הערבית: היא לא תיתן לפגוע באיראן ונושא המאבק בישראל יעלה על הפרק. מעניין יהיה לראות איך דרישה זו תסתדר עם שאיפת המארחים הירדנים, סעודיה וכמה מדינות ערביות אחרות, להתרכז בדיוני הפיסגה בנושא האיראני.

כמובן, שאיש אינו יכול להתעלם מהסורים. כשם שהסעודים ישאו בפיסגה את דגל הממון כך ישאו הסורים את דגל המאבק נגד ישראל. ואם בסופו של דבר יחתמו הסעודים על צ'קים בסוף הפיסגה, ניגוד האינטרסים בין השתיים לא ימנע הזרמת כספים גם לסורים העיקשים. הסעודים יודעים, כי סוריה היא המדינה הערבית היחידה שיש לה השפעה ממשית על איראן. הם אינם מוכנים להרגיז את הנשיא אסד אפילו אם הוא משבש להם את סדר היום בפיסגה.

המלך חוסיין יהיה זה שינסה כמארח וכמנהיג הערבי הוותיק ביותר לגשר באופן זה או אחר על חילוקי הדעות. חוסיין נבנה זה כמה שנים על חורבות העולם הערבי. הוא מתרוצץ בין עיראק, סוריה ומצרים, ומנסה להביא להבנה כל שהיא, עד כה במידה מועטת ביותר של הצלחה. הפילוג בעולם הערבי גדול היום אולי מאי פעם. סוריה מול מצרים, עיראק מול סוריה, ולוב נגד כולם. בשעה שהעולם הערבי עומד מול סכנה מוחשית ביותר לקיומו, אפילו אחדות ממדינות המפרץ שישתתפו בפיסגה והמאויימות על ידי איראן חוששות להעלות את נושא המלחמה על סדר היום מחשש האיראנים.

■■■

חילוקי הדעות הערביים הקיימים משך כל השנה מעל ומתחת לפני השטח, יתחדדו דווקא בפיסגה. קשה לצפות לטוב באולם דיונים אחד שבו מתכנסים יריבים מרים כמו הסורים והעיראקים, ערפאת והנשיא אסד, ואפילו חוסיין וערפאת שלא נפגשו זה חודשים ארוכים.

מעל לכל חילוקי הדעות, תרחף כמובן השאלה המצרית. האם יצליח חוסיין וכמה מאורחיו לפייס בין מובארק לסורים, ובעקבות זאת, להחזיר את מצרים לחיק האומה הערבית.

אם הנושא המצרי לא יעלה על סדר היום כלל, דווקא ישראל עשויה להרוויח מהיריבות בעולם הערבי. בשבועות טרם הפיסגה, נשבו לירושלים גלי קור מקפיאים מכיוון מצרים. המימשל המצרי היה במתח האם יוזמן או לא מובארק לירדן. כשזה לא קורה, אפשר בהחלט לחכות בשבוע הבא, במלאות עשר שנים לשלום, ליתר סימפטיה אלינו מהכיוון המצרי.

למה יכול לצפות המארח הירדני מחבורת המנהיגים הערביים הסוררים המתכנסים מחרתיים בבירתו?

החלטות מרחיקות לכת לא יתקבלו. המעט שניתן לצפות לו אחרי טכס הפתיחה וההופעה המצולמת בשידור חי בטלוויזיה הירדנית, הוא אולי ריכוך ההתבטאויות כלפי מצרים, אולי מיני־פיוס בין חוסיין לערפאת, ואם תהיה אווירה טובה, גם כוס קפה משותף לסורים ולעיראקים. כל מה שמעבר לזה יחשב כהפתעה.

פלאזה טבריה
הכוכב החמישי עושה את ההבדל

כשאתה יוצא לחופשה, אתה רוצה את הטוב ביותר, לנו בפלאזה טבריה זה ברור. לכן אצלנו אתה נהנה מחופשה של 5 כוכבים, במלון של 5 כוכבים.
במלון פלאזה טבריה חדרים מפוארים, אירועים עם סגנון, פעילויות בשפע, מסעדות בטוב טעם, שירות מכל הלב ואפשרויות בילוי וטיול באתרי הנופש באיזור.

מבצע: לילה חינם למתארחים בפלאזה טבריה 3 ימים – הלילה הרביעי על חשבוננו
(לינה וארוחת בוקר בתוקף עד 10.12.87)

צלצל עכשיו 06-792233
פלאזה טבריה – חופשה עם סגנון
★ ★ ★ ★ ★

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
שמחה להזמין את הציבור
ליום עיון

יחסי רוב ומיעוט – ישראל 87

שיתקיים בשישי־שבת,
ו'־ז' כסלו תשמ"ח, 27־28 בנובמבר
בבית־שמואל בירושלים

בתכנית:
★ האופסימיסט – הצגת היחיד של מוחמד בכרי. תיאטרון חיפה.
★ ערביי מדינת ישראל – ח"כ מוחמד וותד, מפ"ם.
★ יחסי רוב ומיעוט – מבט לעתיד, מר שמואל טולדנו.
★ יחסי רוב ומיעוט – ניתוח סוציולוגי.
★ קבוצות דיון בהנחיית אנשי ציבור רבני ופעילי התנועה.

פרטים והרשמה: טל' 02-203448 (אסתי)

סוככי – "קרן־אור"
עונת חגים
יצרני סככות איכות
מכל הסוגים מכל הדגמים ובכל הגוונים במחירים סבירים ובתנאים נוחים.
★ ביצוע מעולה עם אחריות מלאה

חנות המפעל: ת"א רח' שינקין 23 טל. 03-287137
המפעל: חדרה – מושב עמיקם
טל. 06-389458 – 06-388697 – 06-389158

רותם דשנים בע"מ
מכרז למכירת כלי רכב 2/87
מציעים למכירה כלי רכב המפורט לחלן:

סובארו 1600
מס' רישוי 83–191–43

את הרכב ניתן לראות במגרש החניה ברח' קלמן מגן 28, בקריה, ת"א החל מיום 8.11.87 בין השעות 10.00–12.00 ועד יום 15.11.87. הצעות יש להגיש במעטפה סגורה בצירוף המחאה בנקאית בגובה 5% מערך ההצעה לפקודת רותם דשנים בע"מ ע"ג טופס נספח למכרז.
הצעה, ללא ערבות בנקאית כנדרש וטופס מכרז חתום וכמאושר כנדרש לא תלקח בחשבון.
רוכש הרכב מתחייב להעביר בעלות מיד עם רכישתו והתשלום התיישום תחולנה על הקונה.
רוכש הרכב מתחייב להוציא את הרכב מהמגרש מיד לאחר רכישתו ולהוכיח העברת בעלות על שמו.
מועד אחרון להגשת הצעות לתיבת המכרזים במזכירות משרדי רותם דשנים – רח' קלמן מגן – ת"א הוא 20.11.87 שעה 12.00.
אין רותם דשנים בע"מ מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

פרשת השבוע
וירא
מאת מנחם בקר

"ואקחה פת־לחם וסעדו לבכם" (י"ח, ה')
"ואל הבקר רץ אברהם.
ויקח בן־בקר רך וטוב..." (י"ח, ז')

מסר זה של פסוקי הפרשה אנו למדים אחת ממידותיו הטובות של אברהם אבינו במצוות הכנסת אורחים; וכך שנינו במסכת בבא מציעא, דף פ"ז: כתיב (= כתוב): "ואקחה פת־לחם" לפי זה מציע אברהם לאורחים סעודה צנועה בלבד; וכתיב: "ואל הבקר רץ אברהם..." (ולמעשה מגיש אברהם לאורחים סעודת "בשר דשנה") – אמר רבי אליעזר: מכאן (שנמצאנו למדים), שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה (= צדיקים מקיימים כלפי הזולת יותר ממה שהבטיחו בפה).

מידה טובה נוספת ראוי ללמוד מדרכו של אברהם כלפי אורחיו: להזדרז ולמהר ככל האפשר בהכנת הסעודה לאורחים, ככתוב: "וימהר אברהם האוהלה אל שרה ויאמר מהרי שלוש סאים קמח סולת" וגו' (י"ח, ו'). אברהם מזרז איפוא את שרה אשתו, שתכין במהירות את המאפה לאורחים; וגם את חלקו שלו הוא עושה בחיפזון ככתוב: "ואל הבקר רץ אברהם" וגו' – אין אברהם מהלך במתינות ובנחת, אלא רץ אל מכלאות הבקר כדי להכין בזמן קצר ככל האפשר את הסעודה הגדולה לשלושת האורחים שלו.

★

לדברי הגאון בעל "חת"ם סופר" (רבי משה סופר מפרשבורג: 1762–1839), רץ אברהם אל מכלאות הבקר כדי להימלט מפיתויי היצר הרע, העלול לשכנע אותו שלא נחוץ כלל להגיש בשר לאורחים. שהרי הבטיח להם סעודה צנועה של פת־לחם בלבד. וראוי לנו ללמוד מאבי־האומה דרך זו של קיום מצוות בזריזות, כדי לדחות מעלינו כל מחשבה והירהור על ביטול המיצווה או צימצומה...

"ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך, ויכרתו שניהם ברית (כ"א, כ"ז)

על פסוק זה אמר פעם האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחה (1767–1827): לכאורה, אין המלה "שניהם" נחוצה כאן; לכאורה: ובכל זאת נכתבה כדי ללמדנו איזוהי דרך ישרה שראוי לכל בן ישראל לילך בה: הנה מספרת לנו התורה, שאברהם העברי כרת ברית עם אבימלך, הנוכרי; אולם היא מציינת במפורש: שגם אחרי כריתת הברית נשארו אברהם ואבימלך בגדר של "שניהם", ללא אחדות פנימית במחשבה ובמעשה. אברהם נשאר אברהם, ואבימלך אבימלך...

ממדרשי חז"ל

"והוא עומד עליהם..." (י"ח, ח')

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובים בבית משתה בנו של רבן גמליאל. והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם. נתן (רבן גמליאל) הכוס לרבי אליעזר, ולא נטלו (= לא לקח אותו, מפני כבוד בעל הבית); נתן (הכוס) לרבי יהושע וקיבלו.

אמר לו רבי אליעזר: מה זה, יהושע, אנו יושבים ורבן גמליאל ברבי (= בן גדולים) עומד ומשקה עלינו?!

אמר לו רבי יהושע: מצינו גדול ממנו ששימש (= שעשה שירות אורחים בביתו). אברהם גדול־הדור היה, וכתוב בו: "והוא עומד עליהם" (= על שלושת האורחים שבאו לביתו), ושמא תאמרו כמלאכי השרת נדמו לו – לא נדמו לו אלא כערביים. ואנו, לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו?!

אמר להם רבי צדוק: עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום (= כבוד ה') ואתם עוסקים בכבוד הבריות? הקדוש־ברוך־הוא משיב רוחות ומעלה נשיאים (= עננים) ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד (= מספק לו כל צרכי מחייתו); ואנו, לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו?!

חסידים מספרים

בשל מה פגעה האש בביתו של הכפרי?

מעשה בכפרי אחד, שבא אצל המגיד רבי ישראל מקוז'ניץ (1737–1814) ותינה בפניו את סאת צרותיו.

רבי קדוש! – קרא האיש בעיניים דומעות – השתדלתי כל הימים לקיים כראוי מצוות הכנסת אורחים. וכל אורח שנזדמן לביתי מצא תמיד אצלי שולחן ערוך במאכל ובמשקה. והנה קרה לי לאחרונה אסון גדול: פרצה בביתי שריפה, שכילתה כל קנייני ורכושי, שצברתי עם בני־ביתי במשך שנים רבות.

התבונן המגיד ומנין בפני הכפרי ואחר־כך אמר לו: הקדמונים דורשים את הכתוב באברהם אבינו: "ויטע אשל בבאר שבע" (כ"א, ל"ג) בדרך של נוטריקון (= ראשי־תיבות): א־כילה, ש־תייה, ל־ינה. וכן דורשים "אשל" אכילה, שתייה, לוויה. אברהם אבינו, עליו השלום, דאג איפוא לא רק למאכל ולמשקה לאורחיו, אלא גם ללינה ראויה; לשינה וגם ציוד אותם בכל טוב בעזבם את ביתו. ואילו אתה קיימת באורחים שנזדמנו לביתך רק אכילה ושתייה, ולא השגחת על מתן לינה ראויה לאורחים ועל הענקת לוויה בצאתם לדרך. יוצא איפוא שהיסרת את הל' מ"אשל" וכך נשארו רק אותיות "אש"!

המעצמות עושות חשבון־נפש

(המשך מעמוד 3)

הגלאסנוסט (פתיחות) והפרסטרויקה (ההיערכות מחדש) – שני עמודי־היסוד בתוכנית הרפורמות שלו.

גורבצ'וב אינו בורר במלים בסיפרו. את ה"פרסטרויקה" הוא מגדיר כמהפיכה, המחייבת החרבת כל המיושן והקופא על שמריו. הוא מאיץ לבצע את המהפיכה הזו במהירות המירבית, גם אם, לטענתו, הריסת הישן גוררת אחריה עימותים חריפים. בעימותים אלה לא מתעופפות פצצות, אך המתנגדים אינם קופאים על שמריהם. וגם אפס־מעשה, אדישות ועצלנות הם, לפי גורבצ'וב, צורה של התנגדות למהפיכה.

מדוע נחוצה בכלל המהפיכה?

כיוון, שבמחצית השנייה של שנות ה־70 החלו להצטבר קשיים ונוצרו הבעיות הבלתי־פתורות. הופעל מנגנון־בלימה של ההתפתחות החברתית והכלכלית. כתוצאה מכך, נוצר פער בין המלים ובין המעשים. על החברה השתלטה רוח התנופה והתשכחות העצמית, ועל השילטון השתלט חוסר ההתחשבות ברעות ובצרכים של העם.

וכיצד מבקש גורבצ'וב לבצע את התפנית?

ראשית, באמצעות הגלאסנוסט: הוא מזמין את המוני העם ואת כלי התקשורת להוקיע מעשי שרירות ושחיתות ולמתוח ביקורת על אלו המבקשים לנהל את המדינה על־פי המנהגים הישנים. דרך שנית לבצוע התפנית: רפורמות כלכליות מעמיקות ויצירת תמריצים למי שעובד טוב.

לכאורה, דברים אמיצים, חד־משמעיים. גורבצ'וב עצמו, בנאומו בקרמלין בחגיגות ה־70 למהפיכה, לא סיפק דוגמא טובה במיוחד של גלאסנוסט. הלמוט זוננפלד, מומחה בכיר לענייני בריה"מ במכון ברוקינג היוקרתי בוושינגטון, טוען, כי בדבריו על סטאלין, ניסה גורבצ'וב לשמור על איזון, אפילו יותר מכרושצ'וב בשנות ה־50: שתי חמישיות מהתייחסויותיו לרודן הרוסי היו אמירות בנוסח "איזה תברמן היה סטאלין" ושלוש החמישיות האחרות – בנוסח "כמה נורא הוא היה".

מיליוני קורבנותיו של סטאלין צומצמו בנאום לכלל "אלפים" ועל טרוצקי נמתחה ביקורת בלא שתוזכר מלה על חלקו באירגון הצבא האדום. ביקורת נמתחה גם על שיטות הקולקטיביזציה שבהן השתמש סטאלין, אך לא על הקולקטיביזציה עצמה.

עם־זאת, אומר זוננפלד, אין לשכוח עובדת־יסוד אחת: הדו"ח הסודי של כרושצ'וב מעולם לא פורסם רשמית בבריה"מ. גורבצ'וב, לעומתו, דיבר בגלוי. אין להתעלם גם מן המועד שנבחר לנאום: ביום השנה ה־70 למהפכה היה קשה לגורבצ'וב – ודאי שלמנהיגות, שאישרה את תוכנו – להעמיק את הפירוד בפלגה.

ומה בדבר הרפורמות, שעליהן מדבר המנהיג הרוסי?

זוננפלד סבור, כי גורבצ'וב של 1987 אינו דומה לגורבצ'וב של 1985. ככל שגדלות הבעיות שעליו לפתור, כן נעשות תוכניותיו שאפתניות ומרחיקות־לכת יותר. ברור, שמגמה זו מגבירה את פגיעותו מכפנים ויש להניח, כי הסיכוי הטוב ביותר להישרדות במצב זה, הוא לא להיכשל אבל גם לא להצליח יותר על המידה. לדברי זוננפלד, יש יסוד לסברה, שגורבצ'וב אינו מעוניין להרחיק־לכת בתהליך הרפורמות, עד כדי אובדן השליטה עליו.

סטיבן סטננוביץ' – בעבר יועץ לענייני בריה"מ בבית הלבן ועתה מנהל החוג ללימודים סובייטיים באוניברסיטת ג'ורג'טאון – סבור, שאם אמנם ייכשל גורבצ'וב, את הסיבה לכך ניתן יהיה לתלות לאו דווקא בהתנגדות הביורוקרטים, אלא בגישתו של הפועל בן השורה.

גורבצ'וב חותר להעלאת שכרם של העובדים הטובים. אך עומד על כך, שלא תחול עלייה במחירים בבריה"מ. פירוש הדבר – להחת, מרוסי אחד ולתת לחברו. הראשון, כמובן, לא יאהב את זה. יתר על כן: כדי לייעל את הכלכלה יהיה צורך לסגור מפעלים בלתי־יעילים או לצמצם את מספר עובדיהם, כלומר ליצור אבטלה. כיוון שבמשטר סוציאליסטי אין להשלים עם אבטלה, ייקראו העובדים המפוטרים לעבור למקום עבודה אחר, שבו יסופקו תעסוקה. זה עלול להיות כרוך בסיכון.

האינטליגנציה – עובדי המקצועות החופשיים, ההווים את מעמד הביניים – מקבלת באהדה את הרפורמות של גורבצ'וב, אולם דווקא הפועלים בני השורה הם אויבי השינויים. בפועלים אלה עלולים הביורוקרטים לעשות שימוש במאבקם נגדו.

אבל, גם זוננפלד וגם סטננוביץ' אינם סבורים, כי צפויה לגורבצ'וב סכנה מיידית. לדבריהם, יש לו מרחב־תימרון רחב למדי, למשל – תמיכה על הסכם להאטת מירוץ החימוש עם רייגן, או עם יורשו, שתהווה תמריץ לרפורמות הכלכליות שלו ותכשיר את הקרקע להצלחתו.

מגן דוד אדום בישראל / MAGEN DAVID ADOM IN ISRAEL

מכרז רכב וציוד
1/87/88

מגן דוד אדום בישראל מציע למכירה את הטובין הבאים, ומבקש הצעות לרכישתם:
א. אמבולנסים, רכב פרטי שיצאו משרות, רכב לאחר תאונה, שברולט ואן, שברולט קוסטום, פורד טרנזיט, פרטי – רנו 12 סטיישן, פיג'ו 404, סובארו סטיישן.
ב. ציוד משומש: צמיגים, סירנות חשמליות, חלקי רכב.
את הרכבים והציוד הנ"ל, ניתן לראות החל מיום א' 8.11.87, במחלקת התחבורה, רחוב השופטים 39, איזור התעשיה, חולון, משעה 09.00 עד שעה 12.00.
את ההצעות יש להגיש בהתאם, ועל גבי טופס התנאים המיוחד להשתתפות במכרז, אשר ניתן לקבלו במחלקת התחבורה, ולהכניסו למעטפה סגורה לתיבת המכרזים בבית מגן דוד אדום, ברח' יגאל אלון 60 תל־אביב.
מועד אחרון להגשת ההצעות 13.11.87, שעה 12.30.
על המציע לצרף המחאה בנקאית לפקודת מגן דוד אדום בישראל, בשעור 10% מערך ההצעה כפקדון אשר המציע לא יהיה רשאי לתבוע החזרתו במקרה ויחזור בו מהצעתו. יתרת התשלום תבוצע תוך 7 ימים מיום קבלת הודעה על הזכיה בהמחאה בנקאית לפקודת מגן דוד אדום בישראל.
העברת בעלות תבוצע על ידי הקונה, ועל חשבונו.
הקונה ישא בדמי העברת בעלות, אגרת רשוי, היטל מוחד לרכב, אגרת שינוי מבנה, בשעור הנקוב בתקנות התעבורה.
אין מגן דוד אדום מקבל על עצמו אחריות כלשהי לתקינות הרכב, ואין הוא מתחייב לקבל ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה אחרת.

שנ"הר אגרוטכנולוגיה בע"מ

ניתנת בזה הודעה כי בהתאם להחלטות שהתקבלו באסיפות בעלי המניות ומחזיקי כתבי האופציה (סדרה א') של החברה הוחלט להקטין באופן זמני את מחיר המימוש של כתבי האופציה (סדרה א'), כך שבתקופת 12 הימים מה־8.11.87 ועד 19.11.87 (כולל) מחיר המימוש של כתבי האופציה (סדרה א') יהיה 1.50 ש"ח (שקל וחצי) במקום 2.00 ש"ח (שני שקל).
לאחר ה־19.11.87 מחיר המימוש יחזור ויעמוד על 2.00 ש"ח לכל כתבי אופציה (סדרה א').
שבא בזה לתשומת לב צבור מחזיקי כתבי האופציה (סדרה א') שאם לאחר המימוש בידי הציבור של כתבי אופציה (סדרה א'), תיוותר בידי הציבור כמות קטנה של כתבי אופציה שלא מומשו, ותגרמנה כתוצאה מכך בעיות סחירות, עשויה הבורסה לניירות ערך לנקוט באמצעים הנהוגים מכך, לרבות העברת כתבי האופציה למסחר ביום ג' או הפסקת המסחר בכתבי האופציה הנ"ל.

קרא היום ב־"על־המקום"
שבועון ידיעות אחרונות באזור השרון
● תברואה: מכת עכברים בהרצליה
● קריירה: מוהל אנגלוסכסון נותן עצות
● אמא רוסיה: עולים חדשים על גורבצ'וב
● פוליטיקה: רפי אדרי, תושב מקומי

להשכרה
בבנין מרכז המקסטיל
שטח של 140 מ"ר נטו, המתאים לחנות, לאולם תצוגה או למשרד. גימור מפואר, קירות מזכוכית, קוי טלפון, טונה ליים
פרטים נוספים
☎ 9–662828 – ציון

ערבות בנקאית לפי חוק מכר דירות לכל דורש

משכנתאות עד 50% מערך הדירה

לתושבי רחובות והסביבה
חברת **נתנאל** מציעה לכם
איכות חיים
בקוטג' פרטי מרווח עם גינה צמודה
במחיר ללא תחרות

לדוגמא:
קוטג' – 160 מ"ר בניה + 200 מ"ר גינה
מחיר – 179,000 ש"ח + מע"מ

טיב בניה ומפרט טכני מהגבוהים בארץ

לפרטים נוספים טלפון:
משרד מכירות – 03-848624 03-5054539

„סיפורים בראש" – מספרים מתחילים 87'

סוף השבוע של איז'ו הוכברג

צפורה דולן

מחר אם לא יהיה חם כל־כך אולי אסע לסאפארי, חשב יצחק הוכברג כשירד מהאוטובוס מיוזע וכעוס, מחיש צעדיו, ממהר להגיע הביתה, להתפשט, להתקלח, שונא את הקיץ הזה ואיתו את העולם כולו, הלח והדביק, חוצה באלכסון את הכביש הסואן בשעה זו של יום ששי בצהריים, מתעלם מחריקת הבלמים ומגידופיה הנרגזים של נהגת אוטוביאנקי צעירונת, חולף בלא להבחין על פני חלונות הזכוכית המאובקים של הסופרמרקט השכונתי, יודע מראש שלא יסע לסאפארי או לכל מקום אחר, אפילו יהיה מחר קריר ונעים, אפילו יהיה לו פנאי עד כדי בחילה, אפילו יעלה בדעתו לתלות עצמו באמבטיה כפי שעשתה דודה ליזה קפליזה בילדותו. איגאנצע משיגענע, אמרה סבתא והורתה באצבע על רקתה ואמא גילגלה עיניים. אבל מה את מדברת, אמא, נאנחה עמוקות, יש אנשים שרק במוות יש להם מנוחה, כְּיִרְנָה לִיזָקָה. מחר אם לא יהיה כל־כך חם אולי אסע לסאפארי, שינן איז'ו הוכברג את המישפט המופרך בעליל ובלבד שלא תעלינה לו באוב שתי המכשפות הזקנות המטרידות את מחשבותיו ללא הרף, רוחות של רפאים מסרבות למות, גם לאחר שסתם עליהן את הגולל וערך אלף שיחות סיכום עם שתיהן כאחת ועם כל אחת מהן.

לא די שקברת אותן, אמר לו ד"ר שָנִי, חברו לכיתה בבית־הספר היסודי, בפגישה מיקרית ב„קיטון" מעל צלוחית שקפה של ליפתן שזיפים, והרכין את ראשו וסובב את פניו על ציר צווארו ולחש לו בחיוך כממתיק סוד, אתה חייב להרוג אותן בתוכך, בפנים. יצחק הוכברג אילץ את שפתיו לחייך. שָנִי, או כפי שנהגו לכנותו בבית הספר, שָנֵי, סיים אז את המאסטר בפסיכולוגיה והיה משוכנע שיש לו הידע והיכולת לתיקון האנושות כולה או לפחות כל אחד מפרטיה. היא היתה אשה יפהפיה, אמא שלך, עד כמה שאני יכול לזכור. כן היא היתה יפהפיה, אני זוכר, אמר שניי והסב פניו אל השולחן הסמוך וחזר וחייך שנית, תמיד נודף ממנה ריח חזק של בושם. ויצחק שתק. לבסוף מותיר אחריו את ליפתן השזיפים קם ואמר שהוא ממהר. שניי קם מייד בעיקבותיו מושיט יד לפרידה, לא אכלת את הליפתן שלך הוכברג, אמר כאילו גם כאן חבוי אות נסתר לבעיה עמוקה וחייך אליו ומייד שלף מכיסו כרטיס ביקור ודחף אותו לידו. תתקשר פעם, אמר. יצחק נעץ עיניו בכרטיס, חנוך (שנייבוך) שני, מ.א. המכון לפסיכותרפיה, וטמן את הכרטיס בכיסו, וכך בעודו מחייך, ידו האחת בלחיצה לשלום, קפץ את אגרופו בתוקה מקמט למוות את כרטיס הביקור וסמוך לארלוזורוב השליך אותו לפח הזבל. לא, הוא לא יסע לסאפארי, ודאי שלא מחר, מוטב להמתין לביקור הדו־חודשי של איילת ואז, כמו שאומרים, יתפוס שתי ציפורים במכה אחת, אולי אפילו שלוש.

> את סוף השבוע הזה הוא ימצה עד תום, דברים רבים תיכנן לעשות ולא עשה. הוא ישלח סוף־סוף את המאמר ולא יקרא בו שנית. אם יקרא יבקש לתקן ולהעיר ולהוסיף ולהשמיט

את סוף השבוע הזה הוא ימצה עד תום, דברים רבים תיכנן לעשות ולא עשה. הוא ישלח סוף־סוף את המאמר, הוא לא יקרא בו שנית, שאם יקרא יבקש לתקן ולהעיר ולהוסיף ולהשמיט, פשוט יכניס את המאמר למעטפה גדולה, ידביק את שוליה וביום ראשון בבוקר ישלח אותה ל־J.C.S או שמא מוטב ל„אכריקה". על כל פנים, עוד היום יכניס את המאמר למעטפה ויחתום אותה. וזהו. וגם התשכונות שעליו לתייק והסיפור שהתכוון להדפיס מחדש. שוב לא ייכנע לדיכדוך המאפֵל את מעיו בכל סוף שבוע, לריפיון הפושט באבריו ברגע שהוא סוגר את הדלת ומסיר מעל פניו את המסכה המאמצת כל שריר וכל תו להבעה מתנשאת, עוטה את פניו שלו, הרפויות, הרופסות כפני תינוק. תמיד דוחה מיום ליום, משבוע לשבוע, כאילו החיים צפויים להתרחש מחר, מחרתיים, בשנה הבאה. לא עוד. מייד כשייכנס הביתה לאחר שיתקלח יכניס את המאמר למעטפה ויישב וידפיס את „סוף השבוע המזויין של שימל'ה" ומחר, השכם בבוקר יתחיל את הסיפור האחר. והרי הכל כבר נכתב בראשו ושוכתב ונמחק ונכתב מחדש, רק לשבת ולהעלות את המלים על הכתב ולקוות ששוב לא תיפחנה את נשמתן ברגע שייגע העט בנייר.

תשעים אחוז זו עבודה שחורה, אמרה אהובה, אפילו טולסטוי לא הסתפק בכישרון בלבד ואתה כידוע לא הוא.

כמה שעות עומדות לרשותו הוא מהרהר, מציץ בשעון היד הישן של אביו, עכשיו אחת וחצי. כל־כך הרבה שנים בארון ורק מילא את השעון ומייד התחיל ללכת, אפילו לא קילקול קטן. ובכן, אחת וחצי, נאמר שתיים, עד מחר בצהריים עשרים וארבע שעות, ועוד עשר, שלושים וארבע, נאמר שבע שעות שינה, ובכן עשרים ושבע שעות נטו. תמיד אותו חשבון שעות, תמיד אותה תוצאה, ובכל־זאת כל פעם מחשב מחדש, כאילו צפוי כאן שינוי. בשבוע הבא אם לא יהיה חם יסע לסאפארי, איילת תצהל משמחה, גם אני עוד עלול להנות, הוא מגחך לעצמו. מאז שמתה סבתא לא ביקר בגן־החיות. גם בשנה שעשה בבוסטון, למרות שכולם אמרו שגן־החיות בבוסטון הוא באמת מיוחד, למרות שתיכנן שוב ושוב, בכל ויקאנד משמים וארור לבקר בו וגם לצלם ולשלוח תמונות לאיילת, תמיד דחה, בחורף לאביב ובאביב לקיץ ולבסוף הסתיימה שנת השבתון והוא חזר.

אלכס אנסקי יקרא את הסיפור בגל"צ

הם עשו יופי של סאפארי ברמת־גן, אמרה ערה לדורוה כשנכנס הבוקר למזכירות, ממש סאפארי אמיתי. הוכברג חיכה בשקט, חסר סבלנות. אפשר לקבל את הטפסים, פנה לבסוף לדורוה שישבה וגבה אל הדלת נשענת על מרפקיה לא מבחינה בו, מקשיבה לערה המתעלפת ממנו במוטפגו. הייתי שם בשבוע שעבר עם הילדים ואיך שום נהגו, במיוחד מהקנגורוס, כאלה חמודים.

תסתמי את הפה, ערה, חשב הוכברג ופנה אל דורוה שאמנם קמה על רגליה אך עדיין לא הסבה את ראשה אליו, ובקול רם, במוגזם, כמעט בצעקה ביקש את הטפסים לחתימה. דורוה הפנתה את ראשה אליו וחייכה, אחר־כך קמה וניגשה אל ארון־המתכת האפור, אני גרה ממש מול הסאפארי ואף פעם עוד לא הייתי שם, אמרה לערה, עומדת על קצות האצבעות מנסה להוציא את הטופס הנכון מהמדף העליון, גופה הדק רכון אל מדפי המתכת מעורר בו מחשבות של זימה, עד שהבחין במבט העויין המזוהה של ערה והשפיל את עיניו מתופף בשתי אצבעות על מישטח הפורמיקה האפור של שולחן המזכירות. אני לא מבינה למה הם לא מרשים להאכיל את החיות, ממשיכה ערה ללהוג, רק בכלוב של הקופים מותר לזרוק בוטנים. תחתום כאן בבקשה, וגם כאן וגם בעמוד האחרון, חייכה אליו דורוה וכשסיים הטתה את ראשה במצודר והרימה את גבותיה שאלה, אתה בא מחר לסאפארי ד"ר הוכברג, אני הולכת, וצחקה. והוא אינו מסוגל כמובן להחליט אם היא לועגת לו, וחושש להענות, ויודע שאלי המכיר הדמעות נפלאה, אמר שלום, שבת שלום דורוה, ויצא מדמה לשמוע אותן צווחות מאחורי הדלת שסגר.

בכל בוקר יפה של שבת היתה סבתא כופה עליו טיול בגן־החיות. ופעם החלו שני באבונים להזדווג ממש לנגד עיניהם וסבתא תפסה בזרועו כבצבת, מושכת אותו מאצל הגדר, חוטש איזה, נו חוטש יוש, מבטיחה צמר־גפן מתוק ואסקימו לימון או סלל ובלבד שהילד, נכדה יחידה, לא יחזה במראה הנורא של שני באבונים מזדווגים קבל עם ועולם. אלא שהוא, הוא זכר זאת היטב, נאחז בכל כוחו בגדר הברזל המפרידה בין אנשים לחיות, סירב לזוז. מסביב הבליעו הכל צחוקים מאופקים והתבוננו כמהופנטים בבאבונים, וכן ילד אחד, ממש כמו בסיפורים, שנראה לאיז'ו הקטן גדול כל־כך, עמד לידו ואמר כמו לעצמו אך בקול ובשמחה גלויה, הם מזיינים. בחיי שהם מזיינים. ולאחר שתם המעשה ובלא שנדברו ביניהם, יצא איז'ו הוכברג וסבתו בשביל המוביל אל השער והחלו צועדים לאורך שלמה המלך, בשתיקה גמורה, כשני יריבים. אבל בבית, כפי שנהגו מדי שבוע לספר לאמא את חוויותיהם ולא להחסיר ולו פרט, לא הוכיח את ענין הבאבונים ויצחק חש שבאיזשהו אופן לא ברור הפכה הירידה לברית סודית ומעתה בכל שבת תיקח אותו סבתא לראות באבונים מזדווגים. עכשיו נדמה לו שהיה זה הביקור המשותף האחרון שלהם בגן־החיות, ואולי הוא טועה, על־כל־פנים אפילו ביקרו שוב לא ראו באבונים מזדווגים. גם לי לא יזיק דיון בסוף־השבוע, חשב יצחק הוכברג, בשבוע שביום ראשון, מייד בבוקר, יתקשר לד"ר מורסון ויקבע עימו פגישה, כי דברים כאלה אסור להזניח והגיל או הזמן לא פועלים כאן בשום אופן לטובתו.

★

(מתוך סיפור שיופיע בקובץ בשם: „מזג־אוויר נפלא צפוי מחר". הקובץ יראה אור בהוצאת „מקור" של אגודת־הסופרים וזמורה־ביתן.)

מיבצע משותף של המוסף לתרבות, ספרות ואמנות – וגלי צה"ל

במגמה לעודד כתיבת סיפורת צעירה, אנו מפרסמים במוסף זה, אחת לחודש, סיפור קצר פרי־עטו של סופר ישראלי בתחילת דרכו. הסיפור משודר בגלי צה"ל והסופר מרואיין באותו שידור. קטע מן הראיון מובא במוסף לצד הסיפור.

הסיפור השני בסידרה מתפרסם כאן. מועד השידור בגלי צה"ל: היום, בשעה חמש אחר־הצהריים. מראיין: רם עברון; קורא: אלכס אנסקי.

רם עברון מראיין את צפורה דולן

גיבורות פולניות

רם עברון (משמאל) וצפורה דולן באולפן גלי צה"ל
צילום: זום 77

● כשאת מסתכלת על החיים, יש בך הרגשת שייכות או אי־שייכות?

שייכת ולא שייכת. גדלנו אומנם בישראל, בחולון, אבל בשכונה שהיתה שכונה של עולים חדשים. כמשלת דיבור פולנית, אם אני לא טועה, במסטרה דיברו הונגרית, ואצל הדיזין כנראה גרמנית; זה היה מזרח־אירופה. הלכתי לבית־ספר מחוץ לשכונה, שם היו ילדי הוותיקים. הלבוש שלי היה אחר, השפה היתה גרועה מאוד. עד היום מדברים פולנית במשפחה.

● גם את?

גם אני ואגב, פולנית גרועה.

● זה כבר לא כל־כך חשוב, מה שחשוב הוא שזאת בעצם השפה הראשונה שלך, שפה מנטלית.

באיזשהו מקום. אבל לא קראתי מעולם פולנית.

● הרקע הפולני הזה די מורגש בכתיבתך, לפחות ברקע.

בסיפור שאתה מתייחס אליו זה נכון, אך אין הדבר כך בסיפורים אחרים.

● הוריך ניצולי שואה.

כן, למעשה בלי לעבור אותה. הם היו פליטים ברוסיה בתקופת השואה.

● בשנים האחרונות מרבים לדבר על כתיבה של ילדי ניצולי־שואה.

אני מניחה שיש בכך ביטוי אך הוא לא חד־משמעי. מאוד יתכן שאני עדיין לא מסוגלת בכלל לגשת לנושא. זה התעכב ויקרה, אם בכלל, מאוחר יותר. אני חושבת שהיה צריך אומץ רב מאוד כדי ללדת ילדים כשנגמרה המלחמה.

● הכותרת של הספר שלך היא „מזג אוויר נפלא צפוי מחר".

כן.

● נפלא זה מחר.

נכון.

● מחר, נדמה לי, חוזר כמוטיב בכל מה שכתבת.

זה נכון ומדוייק.

● והגיבורים מבטיחים את זה לעצמם כשהם מבוגרים.

כן.

● זאת אומרת שבאיזה מקום הדבר הוטבע בך אישית.

אני חוששת שכן.

● הגיבורים שלך כמעט תמיד עומדים ומתכננים, כביכול, לנסוע לאיזה מקום, אם זה סאפארי או אפשרויות אחרות. אבל הם לא נוסעים לעולם. האומנם?

אמת. ברומאן הם כבר נוסעים. כל הזמן נוסעים.

● כלומר?

כיוון שהרומאן הוא בריח הם מנסים לבצע את כל הנסיעות. הבעיה היא שאין לאן לנסוע, ואת אומרת, באחד הקטעים שלי אומרת הגיבורה 'הייתי נוסעת לאיים הקריביים, הצרה היא שאני צריכה לקחת את עצמי איתי, ואני תמיד מקלקלת'. כך שיש השתעשעות בתיקווה שאם היינו במקום אחר, אם היינו בסיטואציה אחרת, הדברים היו יותר פשוטים, יותר קלים, היתה לנו מנוחה.

● אבל אנחנו יודעים מתוכנו שזאת לא האמת.

אנחנו יודעים.

● אולי תגידי משהו על סוף השבוע של איז'ו הוכברג?

הקטע כאן הוא השעה הראשונה מתוך סוף השבוע הארוך והאורר של הגיבור. ההתרחשות היא לרוב פנימית, במוחו של הגיבור. העלילה החיצונית מצומצמת מאוד.

● זו תופעה רווחת אצלך?

כן, המציאות החיצונית היא פיגומים לשאת את מה שקורה בנפשו או במוחו של הגיבור. אולי בגלל שאני כותבת מתחילה אני נזקקת לפיגומים. עלי להקפיד שהגודש של הדברים המבקשים לצאת החוצה ימויין, עלי לסדר אותם. הסיפור מתרחש תמיד בהווה, אלא שהרצף קלוש והבימה שניתנת להווה קטנה. הגיבורים נעים בין זיכרונות על העבר לבין תקוות ופחדים מהעתיד. ההווה לא נחשב, החיים עוד יתרחשו פעם. ההווה הוא רק הכנה.

● דיברנו על אהבה או הפרי־אהבה בסיפורים. לא דיברנו מין ויש מין בסיפורים, אבל אם אני לא טועה ולפי הקריאה, והמובן לא קראתי הכל, רוב ההתייחסויות למין, לפחות בדיבור, היא של גברים, לעולם לא של נשים.

נכון. בגלל שאני ביישנית. אני חושבת שקשה לי להרשות לגיבורה שלי לומר את מה שאיז'ו הוכברג אומר בסיום הקטע.

● את מתכוונת למלים המפורשות?

למחשבות שקשורות. אני חושבת שלנשים, אולי היום כבר לא, קשה לבטא אותן, לפחות בזמן שאני גדלתי. אני נשארתי כזו. קשה לדבר על מין, על צורך במין.

● אף יש מה אחד שהוא העברית מגדרת.

לא. היא לא מגדרת. הדברים הצטברו בדיעבד, הגיבורות שלי לא מרבות על זה. ופתאום שמתי לב שהגיבורים שלי כן מרבים על זה, התחלתי לחשוב למה אני מרשה להם. טוב, הגיבורות שלי פולניות.

● כן, הגיבורות שלך פולניות. אבל הגיבורים שלך הם בכל זאת יצרייריווקים. כלומר יש לך צורך לבטא את הדברים, אך את לא יכולה, וזה הפיתרון?

אני לא חושבת שזה עובד ככה. קודם־כל הדברים יוצאים כמו שהם יוצאים, ואת הדרך היחידה שאני מסוגלת לומר אותם.

● מה עושה לך הכתיבה, שיחרור, מחקר?

הכתיבה מפגישה אותי עם עצמי במקום הכי אמיתי שלי ושל אנשים אחרים. מפגישה אותי עם המציאות במקום הכי חסר־מסיכות. הכתיבה, לפחות במידה מסויימת, קרובה לפסיכואנליזה או לבדיקת חשבונות.

(הראיון ישודר במלואו היום, בשעה 17.00, בגלי צה"ל)

יש לי פחדים שהציונות תגרום למפולת

ראיון עם בנימין תמוז לקראת הופעת ספרו „הזיקית והזמיר"

יונה הדר־דרמן

בנימין תמוז
צילום: צביקה טישלר

תאב־כתיבה ושוקק מלים הוא בנימין תמוז, אך תיכנון, כוונה ואולי אף תיכסוס כשצריך, עומדים לא רק מאחורי כתיבתו ומלותיו, אלא גם מאחורי התאוות והרצונות האחרים שלו, שביניהם „הכישרון למיסחר", כפי שהוא מכנה אותו. אחרי שנים של איסוף ורכישת יצירות אמנות ידע מתי להוציא עצמו לפנסיה מוקדמת על־ידי מכירת מאנה כץ אחד וקיקואן אחד. ועד הפנסיה המוקדמת היה לא רק סופר, אלא גם כתב ספרי ילדים, ערך את הספרים „אמנות ישראל" ו„סיפורה של אמנות ישראל" וכתב להם מבואות, היה עורכו הספרותי של עיתון „הארץ", פַּסָל זמני – פסל הציפור להנצחת הטייסים בגן־העצמאות בתל־אביב הוא מעשה ידיו – וגם יועץ לענייני תרבות בשגרירות ישראל בלונדון.

בהומור של געגועים הוא מתפלא עלי שאינני יודעת רוסית, שפת אימו, ואומר שאינני יודעת מה אני מפסידה. אף־על־פי שהוא „כנעני" מוצהר, הוא מסגיר, מבלי משים, את שרידי „כאב שתי המולדות" שלו.

„הכנעניות" המאומצת שלו, התרכבה בתוכו לא רק כאידיאולוגיה או בעמדה, אלא גם בהתנהגות הפתיחות והתבונה שהוא מגלה כלפי שני בניו החיים בלונדון („אחד מהם יחזור לבטח") וכן גם הצהרה שישראל היא מדינת־הגירה פתוחה ושזכותם של האחרים להגר ממנה ואליה מובנת ומקובלת, ללא התיוג הציוני של „יורד" ו„עולה".

בימים אלה ראה אור בהוצאת „בתר", העומדת להוציא לאור את כל יצירותיו של בנימין תמוז, הכרך הראשון הכולל את קובצי הסיפורים החל מ־1950: „חולות הזהב", „גן נעול", „סיפור אנטון הארמני" „סיפורים שלא כונסו" ו„ריחו המר של הגרניום".

★

● הסופר גראהם גרין בחר ב„מינוטאור" שלך כספר השנה ב„אובזרבר". דיוויד פרייס־ג'ונס, הסופר והעיתונאי, בחר בו ב„סיינגשל טיימס" ב־1983 ובן נבחר הספר על־ידי מועדון הספר החשוב האמריקני. כאן לא זכית בשום פרס.

תמוז: אני מציע לך לעבור על רשימת חלק ממקבלי פרס ברנר וביאליק ותביני מדוע הייתי מסרב לקבל אותם. לקבל נשפנקה של חבורת נמושות? אני מקבל את הפרס עם צאתו לאור של ספר שלי, הרי אני חי היום מקול הקוראים שלי.

● ברוך קורצווייל כתב ב־1950 על קובץ סיפורי „חולות הזהב" שהם „סטיה משמעותית מהתפיסה המקובלת בסיפור הארץ־ישראלי – מן ה„אנחנו", מהמליצה והלאומית, מניסוח גבורות והלוחמות".

גוש גדול של כותבי הספרות העברית ממשיך ב„אנחנו" הזה בספרות, כמו במציאות, ככל שהאידיאולוגיה דורשת יותר מרשאית סיכויי הבישלון שלה גדולים יותר. אך יש תופעות משחררות מה„אנחנו" כמו יהושע קנז, יצחק בן־נר, ישראל המאירי, „בכניסה אחת" של עמליה כהנא־כרמון, „ברקיע המשיי" של רחל איתן.

● מי שהשתחרר איפוא ממה שקורצווייל כינה „בעלי הבית" הבה לכתוב פרוזה טובה?

קשה למצוא באירופה ובאמריקה פרוזה כשלנו בשנים האחרונות. מאז מיני הסקאיין הקולקטיבי יש קמיצה מבוגרת של ספרות בשלה. מי היה מעלה כרעתו בשנות ה־40 אף אפילו ה־60 את „מומנט מוסיקלי" או „התגנבות יחידים" של יהושע קנז.

> אנשים שיקרו יותר מאלפיים שנה כשאמרו: „לשנה הבאה בירושלים" – ועל השקר הזה נשענת הציונות

> הניצחון ב־1967 העביר אותנו על דעתנו. שהרי מגלומניה ונחיתות קשורות זו בזו

> כל ערבי, שידבר עברית ויחיה במדינת ישראל כאזרח, הוא עברי ולא ערבי

> הכתיבה היא התוכן המעשי של חיי, אף על פי שאינני טיפוס נזירי ולא מתבודד

● מה קרה לארץ הפלאות של „חולות הזהב"?

החולות התכסו בבטון, וחלקות האדמה נתחלקו למהגרים ועליהם ניבנו בתים. במקום הישימון הקסבאי של תחילת המאה, יש בית קומות של משפחות מישפחות, שאינן מדברות זו עם זו. אפילו ילדי ניו־יורק יבכו זאת בכוני.

● הרי הציונות באה להקים ארץ פלאות.

אוכלוסיה מודרנית רודפת קיגעון פיתוח באה אל ארץ ריקה, פרימיטיבית ועתיקה. זה מה שהאנגלים הרומאנטיים שנאו בציונות, שמחריבה להם את המידבר. והציונות, בצדק, אמרה לאנגלים הרומאנטיים, שאם רצונם לחיות במידבר שילכו למידבר. כמה התפעלנו מזה שצעבים ביזוק כל פיסת מידבר וכמה היום אנחנו מתגעגעים למידבר ורצים עד תקוע כדי לעבור דרך נחל המדרגות ולנשום מידבר. כמש עלייה לרגל למידבר.

● אולי הסיבה למות המהפכה הציונית היא שהיהודי החילוני מעכן את זהותו הדתית על־ידי עצם התבטלותו בפניה?

אינני מקבל את הניסוח שלך, כי לא היתה מהפכה ציונית. אני קובע את צדקת הריאקציה הכנענית, שהציונות היתה מבוססת בראשיתה על הנחות שיקריות. ההנחה הבסיסית של הציונות, שהכנענים אינטנו אותה כשיקרית, היתה שכאשר ייפתחו השערים, יבואו היהודים בהמוניהם. מ־1948 הוכיחו היהודים, כפי שטען יונתן רטוש בצדק, שהם אינם עם אלא פזורה דתית־עדתית ושהם אינם זקוקים למדינה ולא רוצים בה.

● הביקורת משתבחת בתגלית שיבתך ליהדות ומדגישה שהפסקת, יש אומרים עוד לפני שלושים שנה, להיות „כנעני".

מי אמר שהפסקתי. אך מזה לא משתמע שכל מה שאמר רטוש היה מקובל עלי גם אז. אינני בא לטעון שהנחותי צודקות כהנחותיו. היו מבינינו שסירבו לקבל את הנחתו שהרזרבות להקמת מדינה,

> הייתי מסרב לקבל את פרס ברנר או ביאליק, לקבל נשפנקה של חבורת נמושות!

שבוודאי לא תבואנה מהעם היהודי, תבואנה מסביבה קרובה מיעוטים מרוכזים באזורנו, ומלחמת לבנון באכזרית שצדקנו בעניין זה ושהוא טעה.

● איפה נמצא הוויכוח?

אין לי פיתרונות, יש לי רק פחדים שהציונות ששיקרה תגרום למפולת. אני מקווה שה„יש" חוק בסופיק, שהרף ה„ירידה" יופיעו אותם „גורמים בלתי צפויים", שהם המגלגלים בעצם את גלגל ההיסטוריה, והם יעקבו את שלהם.

● קורצווייל, מנקודת־ראות שונה במובן, הבין כבר בשנות ה־50 שה„כנעניות" אינה תנועה אלא „הסימפטום הנבוכי והבולט ביותר לתוהו הדור הצעיר ברובו המנוצע ליהדות, לציונות, לעבר היהודי, לערכי הדת היהודית, לגלות".

„כישלון" החינוך כרוך כפי שאמר קורצווייל, כי החינוך לא יכול להלעיט בני נוער בדברים שלא התעניינו בהם. אנשים היו יחד, והוויית החיים הזאת כשבעיה עליהם את החותם. כל חינוך שהתכוון להרחיקם מהוויה זאת – ייכשל. על כן, התפיסה ה„כנענית" היתה הריאקציה היחידה הלא שיקרית של המציאות הישראלית.

● והתראשית?

הדברים לא התפתחו כפי שהכנענים חזו אותם.

● וזו הסיבה שאתה מסיים את ספרך „המרדף" במישפט: „עד שיבוא פותר החידות ויפתור גם חידה זו בקץ הימים"?

אינני רוצה להתנבא ולהיות חרש, שוטה וקטן.

● במאמרה „לא לבעל ולא בשכמתו" מציינת המשוררת ש. שפרה כי הגיבור העברי החדש שבראת ב„המרדף" הוא לא רק חכם ובעל תושיה, אלא גם „ערמה כמעשה של אבירויות קרקעיות". באמצע הוא שב יום אחד משליחות מעבר לגבול וקורע באזני אימו־אחותו־אהובתו עגילים שנתלשו מאוזניה של ערבייה בעזר תבוך אותנה של זו בדרך בטני.

אנחנו השתלנו פה, או הורכבנו פה הותני משפט. עדיין דם יהודי זורם בנו. עדיין לא עברי אך כבר לא ערבי. הבן של לונה, שעושה את מעשי האכזריות הללו, הוא עדיין חסר שם, אך יש בו כבר כל הזנטונים. הוא יהיה העברי, או הערבי, תושב הארץ בעוד שמונים שנה. הוי סהם, ראשוני, מסוכך, וזקוק לתכונות האלה כדי להתקיים. וכי יהושע כרתון נוגג אחרוז במתו של דבר נהיה עם עברי דובר עברית, אם נהיה. יש לרכיה שבנו של אנטון שכאם יתחתן עם יהודיה ובן שלי יתחתן עם בתו.

● אתה מבדיל בין הכיבוש של ראשית המדינה לכיבוש של 1967?

גם אז הזקנו את רגלינו מבלי לדעת. מתוך תמימות של אנשים שמאמינים במעשיהם, כמתה תמימות של הכמרים שהלכו עם הספרדים מכבשי אמריקה הלטינית. הם נרמו שאם האינדיאנים הם בני אדם וחווה, הם שותפים לחטא הקדמון וצריך לכפר עליו על־ידי העינויים; ואם אינם בני־אדם הרי הם מחוקת בהמה ותהמיות רשדוה. התולה של התאולוגיה כזאת, שהיא מוצר מובהק של כיבוש, תמצאי כבר בסיפורי על גנון על „וזרח הרבלוית".

● מה על הלוסות הכנעניות?

לא רק שרצונות הפניה הערכים הם פסולים כשכל ערבי מוכן, גם משיקלי פרנסה, להיקרא עיבי ועוזר, אלא שכל בלהבה אבו

> יש אידיאל ומטרה נכספים ויש צעדים להגשמתם. כיבוש אינו צעד להגשמת האידיאל

קלוקים מאות ניבים ערביים להישות ונתאגבת, והם את התפיסה הקומרת מאחריה.

● מה יש בזה חזר קווי ראשית האנשים?

הרי כאן באתכו יוצאי ערות המוות, שהם 60־70 אחוז מן האוכלוסיה, כבר והחיו לנו שכאר ומשבון ילכו לעתאלל כדי לעזור מקום לומרי הקסמות. מכפסים טליסים והשיקולי בחדרות לא מעוזים הגבורים לענות שבאר ובמהוד שלום במאסו על מוכרית הפסטות של התוענה המהודרת.

● אולי זה הוריו האמינו וחיון של הקורים בשאלות ...

לפני כשלושים שנה מכתבי עבודתו לואר ערבי בעיתון צברי. ביום העצמאות הלכתי בירוגן ומבגיאיוי אותו יושב ב„כתיס" על כף דמעות. תעייפותי לידו וכך לבבך אבנר לית „האם יבוא יום שאני ערבי־ישראלי אוכל להניב יחד איתכם, ולהקשר יחד איתכם ולשמוח בכנות יחד איתכם ביום־העצמאות של „מדינתנו" הוא קירה שאולי הדברים יתיישרו. לא עברו שנים רבות והוא יודע ומתקלל ביום־העצמאות ובגורם, כי העצמאות הוגנו הפבת לאבסן לו לפריטטינו.

● אתה חושב שב־1949 החמצנו בשלא הצענו לערבים שיוויון מלא?

אולי ב־1949 היה מוקדם מדי. אבל ב־1967 עשינו כהם שנות. הם היו לגמרי תשופים. יכולנו להגיע לכל מיקום שרצינו. היינו צריכים לומר להם: „קח וזכל בחורה ונעשה שלום". בתוך ההלם שהיו נתונים בו אז, היה סיכוי שיהיו נישפעים מן הניתוח, לשלום לא עוגת מאשר מן המפלה.

● בניגוד ל„כנעניים" אתה רוצה בחלוקת הארץ, ושוב תהיה כאן מדינה יהודית ומדינה ערבית, או פלשתינאית.

יש אידיאל ומטרה נכספים ויש צעדים להגשמתם. כיבוש אינו צעד להגשמת האידיאל. ויתור הוא צעד. ויכול להיות שאילו היו

> אף אל פי שאין לזלזל בתלמוד, הוא עשה את שלו כשהחזיק את היהודים כיהודה דתית

נוצרות שתי מדינות עצמאיות, שהיו חיות בשלום כמה עשרות בשנים, אולי היו גם שואפות ליצור קונפדרציה, ומשם הדרך סלולה לשיתופים נוספים.

● יתכן שגם ב־1967 הגמיאה לשלום שלנו היתה מקיקבת מדי.

לא היינו כונצחים נורמאליים. מנצח שבאחוריו מסורת של ניצחונות יודע שעליו לגלות רוחב־לב ונדיבות. אך מאחרינו היו רק סיפורים על פוגרומים, שחיטות ואונס. והניצחון העביר אותנו על דעתנו. שהרי המגלומניה והנחיתות קשורות זו בזו. הנאציזם פרח על יסוד תחושות הקיפוח של הגרמנים ועל הרגשת הנחיתות שלהם בפני עמי אירופה. אני יודע שההשוואה אינה אהודה, אך כאן נהגנו עקרונית על פי אותו דפוס.

● אתה מיתשפש בצגדר הכלים „עם יהודי" ויהודים להתי את עצמך ואומר „פזורה דתית".

כי היהודים אינם עם, אנחנו מתחילים להיות עם בארץ.

● לא רק היהודי בשורה הי „בעשתי מולדות" אלא גם הערבי בארץ.

אליבא דכנעניות, כל ערבי שידבר עברית ויחיה במדינת ישראל כאזרח, היא עברי, אינגו ערבי. דתו – המוסלמית, הנוצרית או האחרת – היא עניינו בלבד. אך אם הוא בוחר לקרוא לעצמו ערבי זו בעייה. היכה שיקראלים הבקשים איחיה בריטית, הנשאלו מה יעשו אם תהיה מלחמה בין בריטניה לבין ישראל, השיבו: אני בניה בעצת עיירתית, שיתאבדו, או שלא יישתתפו בה. שמי ביבאל צורך בהוא

(המשך בעמוד 25)

אברהם הוס

יִשְׁרוּן

אֲנִי מְבִינָה לְהָבִין, מֵיטִיבָה הֵיטֵב לְהָבִין
אֶת חִבָּתוֹ שֶׁל אִישִׁי אֵלָיו, וְיוֹדַעַת גַּם כֵּן
שֶׁיֵּשׁ בְּפַשְׁטוּת שֶׁלּוֹ הַצְּמוּדָה אֶל הַחֹסֶן
כְּדֵי לְעוֹרֵר אַהֲדָה. כַּאֲשֶׁר בְּנוֹסָף
קוֹרֵן טוּב־הַלֵּב מִפָּנָיו, וְאִם אֵין לְהַכְחִישׁ
שֶׁמְּהִיר חֵמָה הוּא, הֲרֵי כַּעְסוֹ הַגּוֹאֶה
דּוֹעֵךְ בְּהֶרֶף־עַיִן, כַּיָּדוּעַ.

אִישִׁי
אֲשֶׁר עִוְּרוֹנוֹ חִדֵּד אֶת שְׁאָר כָּל חוּשָׁיו,
מַגִּיד אֵפוֹא כָּרָאוּי אֶת קֶצֶב מַעֲלוֹתָיו
אֶל חֶלְקַת אֲחֻזָּתוֹ, הַשּׁוֹכֵן אֹהָלִים
מִשּׁוּם שֶׁיָּרֵא הוּא אֶת הַמֶּרְחָב.

כֹּה מוּזָר
עַד כַּמָּה שׁוֹנִים הֵם בַּהֲוָיָתָם, לַמְרוֹת שֶׁגָּחוּ
כְּפֶטֶר־רַחְמִי שֶׁלִּי בָּזֶה אַחַר זֶה. וְיַד
הַשֵּׁנִי לוֹפֶתֶת בְּכֹחַ אֶת הֶעָקֵב שֶׁל קוֹדְמוֹ.

אֲנִי הֲדוּרָה לוֹ כָּל־כָּךְ, לַקָּטָן. נָבוֹן הוּא מְאֹד.
וְאַף עַל פִּי כֵן מִסְתַּבֵּךְ לוֹ תָּמִיד בְּמַלְכֹּדוֹת תְּבוּנָתוֹ,
כְּמַחְשֵׁב חֶשְׁבּוֹנוֹת עֲרוּכִים, וְנוֹתָר מִתַּחְבּוּלוֹתָיו
רַמַּאי מְרֻכָּה. וְרַק מִשּׁוּם כָּךְ אֲנִי מְנַסָּה קְצָת
לִקְנוֹת בִּתְמוּרַת־הַבְּרָכָה אֶת הַבְּכוֹר אֲשֶׁר
אוּלַי יְיַשֵּׁר פִּתּוּלֵי צְחִירוֹ. בִּזְכוּת הַבְּרָכָה
מִפִּיו שֶׁל עִוֵּר הָרוֹצֶה לְבָרֵךְ אֶת אָחִיו
שֶׁאֵינֶנּוּ זָקוּק לִבְרָכָה. כִּי תָקְפָּהּ שֶׁל בְּרָכָה
מְנֻתָּק כַּיָּדוּעַ מִכָּל כַּוָּנָה מְכֻוֶּנֶת, וְהִיא
נִצְמֶדֶת לְרֹאשׁ מְקַבְּלָהּ לְלֹא הִתְחַשְּׁבוּת
בִּרְצוֹנָם הַמּוּדָע שֶׁל נוֹתֵן וְשֶׁל מְקַבֵּל.

וְהִנֵּה
הַתַּבְשִׁיל כְּבָר מוּכָן, מְתֻבָּל כָּרָאוּי, וְטָעִים
יִהְיֶה מְאֹד לְחִכּוֹ שֶׁל אִישִׁי. הִלְבַּשְׁתִּי אֶת בְּנִי,
אֶת זֶה הַקָּטָן, בְּבִגְדָיו שֶׁל בְּנִי הַגָּדוֹל.
בְּתוֹשִׁיָּה שֶׁל סְלִידָה. נִשְׁבַּעַת אֲנִי, שֶׁכָּל זֶה
אֵינֶנּוּ לְפִי רוּחִי. אֵינֶנִּי אוֹהֶבֶת אֶת הָעִקּוּב.

כַּאֲשֶׁר נוֹלַד, וְכַאֲשֶׁר רֹאשׁוֹ נִשְׁעַן עַל שָׁדַי
לְצַד רֹאשׁוֹ שֶׁל אָחִיו, רָאִיתִי כָּל־קַו לְכַנּוֹתוֹ

בִּשְׁמוֹ: יְשֻׁרוּן.

אורי סלע

סיפורת

התרסה והמוות

על קברים וגיבורים / ארנסטו סבטו / תירגם מספרדית והוסיף אחרית־דבר והערות: פרץ ויינשטיין / עם עובד – ספריה לעם / 400 עמודים.

מוזר, שאחרית־הדבר שצירף המתרגם, וכה מידע רב על הסופר ויצירתו החשובה, אינה מציינת את העובדה שהספר מבוסס על מעשה שהיה ו„הידיעה המקדימה" שבראש הספר אינה ברייה ספרותית אלא קטע עיתון אמיתי, המספר על פרנאנדו וידאל אולמוס, פאראגאויד וסאדיסט, שנרצח בידי בתו אלחנדרה ב־24 ביוני 1955. היא התאבדה אחר־כך על־ידי הצתת הבית. מידיעה זו רקם סבטו את הסיפור, מעין הסבר אפשרי של האירועים שהובילו למות הכפול, אך זה אולי גם הספר המוזר שסיים האב קודם מותו וגם זו עובדהו ושמו „דו"ח על העיוורים". ברונו, מספר הסיפור, מאזין בו לסיפורו של מרטין קסטילו הצעיר על אהבתו המתוסכלת לאלחנדרה והוא נעצא לבסוף ניחומים באהבתה של הורטנסיה, אשה פשוטה ממעמד נמוך. מן הסיפור עולה, שבין אלחנדרה לאביה היו יחסי גילוי־עריות והנערה היתה רדופת רגשי־אשמה וחרפה שהובילו למה שאירע. הסיפור מתרחש בבת־אחת על המישור האישי והסמלי. מהמיתקם המורכב של הומור שחור ואבסורד אפשר להירמז, כי במוות הכפול היטהרו ארגנטינה ובואנוס איירס ונפתחה בפניהן הזדמנות חדשה להיפטר מן המנוון והריקוב.

קובי ורוני

שמיניות בהיכלי מלך / טלי גבע / ספרית פועלים / 277 עמודים.

כל ניסיון לתמצת את עלילת הסיפור יחטיא במיקרה זה את המטרה, שכן יש פה עלילה, אך עיקרו של הספר הוא האווירה. אווירה של סמליות מיסטית, שכרוכים בה חזיונות־עתיד סתומים ותחושת שליחות מגבוה וגזירות גורל בכרות, מהמין החולש על הטראגדיות היווניות. במרכזו הסיפור עומדים בני הזוג קובי ורוני ואמותיהם – דליה אמו של קובי־עקיבא, שיש לה תיקשורת ישירה עם ריבונו־של־עולם, וארוה, אמה של רוני, מנהלת בית־הספר ובת אגרסיבית למסורת הציונית־חלוצית. המתח שבין שתי האמהות הללו הוא אולי שורש הסינתיזה בחיי הזוג עצמו. קובי נושא תחילה לאשה את לאה, מוציא את פרנסתו מעבודה במיפעל אלקטרוניקה ומבקש לכתוב ספר שיתאר את סדר היקום. אלא שסוף הגורל להפגיש אותו עם רוני ולהצמיח ביניהם אהבה שהיא כמו חלק מאותו סדר קוסמי הכרחי.

העיר המקוללת

ניסוי דוסארי / פרנק הרברט / עברית: גבי פלג / כתר / 244 עמודים.

כמו הגולם מפראג, קם על יוצרו, קרה לגואצ'ין בניסוי דוסארי: הם הקימו על גבי כוכב רעיל עיר ענקית, מבודדת, וכה כתשעים מיליון אנשים בשטח של 800 קילומטרים רבועים. הניסוי הוליד מיפלצות, מורעבות תמיד, כסופות בתאוות נקם כנגד יוצריהן ומחפשות דרך לפרוץ את ההסגר שהושם עליהן. במטרה לפתור את בעיית דוסארי איכשהו, מגייסים לעניין זה פרקליט ממולח וסמו מקי והוא יגיע לדוסארי וינסה לרדת לעומק התעלומה. לעברית תורגמו כבר כמה וכמה מספריו של פרנק הרברט ובראשם סידרת „חולית" המהוללת) והוא קנה לו אצלנו קהל חסידים.

שתי תעלומות

שני ספרי מתח של פ.ד. ג'ימס בהוצאת זמורה־ביתן: הגולגולת שמתחת לעור / מאנגלית: יורם שדה / 336 עמודים ● כסו את פניה / מאנגלית: דפנה לוי / 181 עמודים.

פיליס ד. ג'יימס היא אולי האגאתה כריסטי של ספרות־המתח האנגלית העכשווית. היא גימלאית של משרד־הפנים וספריה חביבים ביותר על מפיקי טלוויזיה, שהפכו כמה מהם – לרבות „מות הזמיר" ו„המגדל השחור" אשר הוצגו גם בארץ – לסדרות טלוויזיה. עכשיו יכולים לטעום את טעמם גם חובבי־המתח העבריים. ב„הגולגולת שמתחת לעור" מככבת בלשית, קורדליה גריי, המתבקשת ללוות שחקנית נודעת לתיאטרון הממוקם על אי קטן לחופי אנגליה, מביוון שלכתובתה של השחקנית הגיעו מפעם לפעם פתקי־איום נושאי ציטטות קודרות ממחזות נודעים ומקושטים בציור של ארון מתים. בספר „כסו את פניה", הבלש מוכר וחביב בציבור הישראלי: זהו אדם דלגליש, החוקר מעשה רצח של אם לארנשואה באחוזה כפרית בריטית. בשני המיקרים לא ניכנס, כמובן, לסיפור העלילה, אך כשניהם המיסגרת של מותחן כתוב במיומנות אינה מפריעה לכותבת לעצב טיפוסים ויחסים בדקות ובמורכבות.

החיים כגולת זכוכית

גולת המאנגולה / סטריק וייט / מאנגלית: ג. אריוך / זמורה ביתן / 295 עמודים.

המאנגולה היא מה שהילדים בארץ קראו בדרך־כלל „ג'ולה" או „בלורה", היינו גולה צבעונית של זכוכית המשמשת למישחק. היפות בגולות אלה היו השקופות למחצה, שבתוכן התאבכו צבעים ססגוניים. אם תרצו, המאנגולה היא גם „סמל של כוליות... משכנו של האל... רגם של סדר מוטבע על גבי התוהו שבנפש". פטריק וייט האוסטרלי, זוכה פרס נובל לספרות (1973), מספר פה את סיפורם של שני תאומים זקנים, וולדו וארתור, בנים למשפחה אנגלית שהיגרה לאוסטרליה וידעה תלאות רבות. חייהם, כל אחד לפי דרכו ולפי אופיו, הם מערכת של החמצות ותיסכולים, לרבות אהבה נכזבת לנערה אחת, בת למשפחה יהודית אמידה. קורותיהם נפרשים כאן הן מנקודת מבטו של ארתור, הן מנקודות מבטו של וולדו והן מנקודת מבט של שכנה וחיקה, גברת פולטר. חיים אלה מתגלגלים, כאותה גולת זכוכית שבה משחק ארתור בחדר בית־הספר, ומסמלת את המורכבות והעושר של הסיפור העשיר.

סידרת מותחנים

שני ספרים ראשונים בסדרת ספרי פנאי בהוצאת עם עובד: איש הסגריר / אמנון ז'אקונט / 208 עמודים ● ריקמת כרכום / בבין לאיול / תרגם מאנגלית: עמנואל לוטם / 250 עמודים.

גם קודם־לכן לא מסכה עם עובד את ידה ממותחנים, אבל עכשיו מיסדה סוג ספרותי זה בספרייה מיוחדת ויפה שאפשר היה לפתוח אותה בספר מקורי, ספרו השני של אמנון ז'אקונט. עניינו הוא סוכן חשאי ישראלי שסיים את שירותו אבל אינו מטלים עם כך. התוצאה של אי־השלמה זו היא יציאה עצמאית להרפתקה מסובכת ומסוכנת, שלא תפורט כאן. נקודת הפתיחה של הספר השני, המתורגם, היא לכאורה מזימת התנקשות של הק.ג.ב. בנשיא ארצות־הברית. החקירה מגלה שאין הדברים כפשוטם, וגם כאן כמובן שלא נפרט.

מחקרים

גילגולו של יודל

מעשה ר' יודל חסיד מראשיתו כנסים ונפלאות עד הכנסת כלה מאת ש"י עגנון / אברהם הולץ / בית המדרש לרבנים באמריקה / 120 עמודים.

פרופ' הולץ הוא מטובי חוקריו של עגנון ובספר קטן זה הוא נדרש לגילגולי אחת מדמויותיו הנודעות ביותר, ר' יודל חסיד מ„הכנסת כלה". סיפור זה ראשיתו בקובץ ידיי ושמו „נסים ונפלאות" והובאו בו מעשיות ומופתים של האדמו"ר יהושע השל מאפטא. הלוסה הראשון של עגנון ניטל כמעט כלשונו, בתרגום לעברית, ממקור זה ורק בשתי הגירסות הבאות הרחיבו עגנון ועשאו ליצירה חדשה. החוקר משווה במפורט את הגירסות השונות עם המקור וסוקר גם את תולדות מחקרו של הסיפור. חומר מאלף למי שמבקש להעמיק חקר בעגנון.

מאב עד תשרי

אוצר לשון תלמוד ירושלמי – אוצר השמות / משה כרכי חיים יהושע וצ"ל קוסובסקי / האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ובית המדרש לרבנים באמריקה / י"א + 708 עמודים.

מיפעלה המופלא של מישפחת קוסובסקי, האב ובניו, בהכנת קונקורדנציות למישנה, לתלמודים, לאונקלוס ולמידרשי ההלכה, כבר תואר יותר מפעם אחת ועדיין הוא מעורר השתאות: ללא מחשב, ללא עוזרי מחקר, בדירה ירושלמית דחוקה, עלה כידי קוסובסקי האב לבצע מיפעל מדעי שכמותו מתקשים לבצע צוותים שלמים של חוקרים במיטב הציוד החדיש, וגם לבניו אחריו היקנה את חוכמתו ומיומנותו והם המשיכו ועדיין ממשיכים במיפעלו. הכרך שלפנינו נועד להשלים את הקונקורדנציה לתלמוד הירושלמי והוא כולל את השמות הפרטיים הנזכרים בו. ההדפסה המסכנית והנייר הדק איפשרו לכלול את כל החומר בכרך אחד, שהוא מעתה כן־לווייתו הנאמן של כל המבקש ללמוד בתלמוד הירושלמי ועליו.

תיעוד

בין שלום לבנימין

ולטר בנימין – סיפורה של ידידות / גרשם שלום / תירגם מגרמנית עדי נחמני / ספריית אפקים, עם עובד / 239 עמודים + 8 עמודי תמונות.

ולטר בנימין (1892 עד 1940), יליד ברלין, הצטרף בנעוריו לתנועתו של גוסטב וינקן, שהטיף למהפכה חינוכית, אך נטש תנועה זו כאשר נמנעה מלהסתייג ממלחמת העולם הראשונה. בנימין למד פילוסופיה בפרייבורג, ברלין, מינכן וברן וכשוכו לגרמניה ב־1920 כתב מחקר על מקורות הדראמה הגרמנית שנדחה על־ידי אוניברסיטת פרנקפורט. כיום הוא נחשב לאחד הפירושים הפילוסופיים החשובים ביותר של הספרות הגרמנית. הוא חי את יהדותו באינטנסיביות רבה וגם רצה לעלות לארץ. עם עליית הנאצים ברח לאיים הבליאריים ואחר־כך לפאריס. ב־1939 ניסה לחצות את הגבול לספרד וכשנתפס ועמד להישלח בחזרה שלח יד בנפשו. לאחר מלחמת העולם השנייה גברה מאוד ההכרה בחשיבותו כהוגה, כמבקר וכאסתטיקן. הידידות בין שלום לבנימין החלה בברלין ב־1915 והיא נתהדקה בשנים הבאות ונמשכה לאורך כל שארית חייו של בנימין, גם לאחר ששלום עלה לארץ לעבוד בבית־הספרים הלאומי, כשבאה על ביטויה בחליפת מיכתבים. שלום מתאר כאן את עולמו הממשי והרוחני של ולטר בנימין באמפתיה המקנה לספר עושר וחמימות.

הדרמות שמאחורי הקלעים

היום תפרוץ מלחמה, זכרונותיו של תת־אלוף ישראל ליאור המזכיר הצבאי של ראשי הממשלה לוי אשכול וגולדה מאיר / עידנים, ידיעות־אחרונות / 355 עמודים.

סיפור שנות השישים, ימי ממשלת לוי אשכול, מתואר בספר זה אולי לראשונה מנקודת תצפית ושמיעה שאין דומה לה: המזכיר הצבאי, האיש הקרוב ביותר אל ראש־הממשלה. חשיפה מרתקת של הסיפורים הקטנים והגדולים בימים שקדמו למלחמת ששת הימים, המלחמה

שער: היום תפרוץ מלחמה
עיצוב העטיפה: גילה פנמיל

עצמה וימי האופוריה שלאחריה. הפרק הראשון מתאר במפורט את הימים שקדמו למלחמת ששת הימים. ישראל ליאור ז"ל, באמצעות עטו של איתן הבר, מחזיר אותנו אל הדראמות שמאחורי הקלעים, אל תהליך קבלת ההחלטות והסיפורים האישיים והאנושיים של קברניטי מדינת־ישראל הנחשפים ברגעיהם היפים והפחות יפים. הספר שופע גילויים רבים שמתפרסמים בראשונה. משעות המצוקה של גולדה מאיר בימכה שקדמה למלחמת יום־הכיפורים ועד להצעתו של מנחם בגין מיד אחרי מלחמת ששת הימים להציב משמרות־כבוד של צה"ל ליד המקומות הקרושים לנצרות ולאיסלאם ולהחליף אותם מדי שעה בטקס חגיגי.

כתב־עת

סביב סביב

סביבות – 19 / עורכים: עורא אוריון, איתן צדנוב, דני רבינוביץ' / מדרשת שדה בוקר, מכון ואן ליר, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים / 150 עמודים.

כתב־העת, העוסק בענייני האקולוגיה והאקוספירה במשמעות הרחבה והכוללת ביותר, הרחיב בגיליון זה את מעגל ספרוניו ואת חוג עורכיו. מן התומר העשיר, נציין את השיחה עם עמוס עוז שכותרתה „האם יתכן הומאניזם על כוכב זוהי", את הרב־שיח על השאלה „האם הכל היא אלומות תהליכימו", את הרב־שיח הנוסף הדן בהקמת תחנת המימסר של „קול אמריקה" בערבה ואת השיחה עם ד"ר אורי גלברס, פיסיקאי, בנושא „תפישת הסובב כשלם מול תפישתו כריבוי".

גמריהו היה כאן

מדע – כרך ל' 5־6 / עורך ראשי: קפאי פינס / מכון ויצמן לפרסומים / עמודים 223 עד 314.

תמצא כאן, בין היתר, מאמרים על טיבה של ההנדסה הגנטית (אבינועו לבנון ועמוס אופנהיים), על חופי הים התיכון שלנו (יעקב נירו), על עיקבות ביקורו של גמריהו בן שפן הסופר בעיר דוד (דליה שחורי), על צילוי החלבונים מעורי הצמיחה והתפתחות התאים שזיכה את ריטה לוי־מונטלציני ואת סטנלי כהן בפרס נובל 1988 (ישראל ולודיבסקי), על הדגיון של שפת המחשב פרולוג (רן שרון) והרבה מאמרים נוספים, מדורים ושפע ידיעות מאירות עיניים על חידושי מדע.

ספרות מחיפה

גלים – 1 / עורכים: עדה אהרוני, מרדכי שטיינברג / אגודת שוחרי הספרות חיפה והצפון / 84 עמודים.

האם יש לחיפה יחוד ספרותי משלהז שאלה זו אינה מעסיקה את אגודת השוחרים, שניגשה להוציא בחיפה כתב־עת ספרותי משלה. בגיליון הראשון ניתן מקום מרכזי לביקורו של סול בלו בחיפה. נדפסים דברי הברכה של שמעון פרס, ראיון עם בלו (לילה גולדמן ועדה אהרוני) ומאמר על אמנות הסיפורת שלו. מדור כולט נוסף עוסק ב„דיאלוג בעיר הדו־קיום" (היהודי־ערבי) ובאים בו דברים ושירים של א.ב. יהושע, אנטון שמאס, ש. שלום, מוחמד עבאסי, אמנון שמוש, סופי עבדאללה ועוד. כמו־כן מובאים כתוברת מחזה קצר של יוסף אורן והרבה סיפורים, שירים, רשימות, דברי ביקורת ועוד.

עזר

לשיפור התוצאות

HIGH Q – הכנה לבחינות הפסיכומטריות / שם לוי / 548 עמודים.

זו מהדורה שלישית, מעודכנת, של הספר המקיף והיסודי ביותר להכנה לבחינות פסיכומטריות, שנועד לשפר את ציוניו ואת סיכוייו של הנבחן להתקבל למוסד להשכלה גבוהה. תמצא כאן שפע בלתי־נדלה של חידוני אינטליגנציה: סדרות צורות, יחסי צורות, מטריצות, פירמידות, שאלות לוגיקה, אנלוגיות, הבנת הנקרא, הקשרים, מתמטיקה לענפיה, ידע כללי, מדור לאנגלית ולבסוף ששה מבחנים מגוונים, שהם הדמייה של המבחן האמיתי. למען האמת, גם מי שאינו מתכונן לבחינה יכול למצוא בספר שעשוע רב, אם הוא אוהב לפתור חידות מתוחכמות.

בישול

תהיו בריאים

שלושה ספרי בישול לשוחרי בריאות: דל כולסטרול בבישול רגיל ובמיקרוגל / טובה ארן / מורן / 215 עמודים ● צמחונות בהנאה / דליה שרון / זמורה ביתן / 246 עמודים ● הבישול הטבעי / מרן בוקסטורף־הירש, קרין זיגל / תרגום: רוני הופשטיין / מסדה / 131 עמודים.

שלושת ספרי הבישול הללו מובאים כאן בכפיפה אחת לא רק משום סמיכות מועד צאתם, אלא גם מפני שיש להם מכנה משותף: כולם מבקשים לשלב את הנאת הסעודה בבריאות הגוף, וככך הם מצטרפים לזרם הגדול של תורעת בריאות הגוף הלקים גדולים מן העולם (ולא את אלה ששורר בהם רעב, כמובן). הראשון הוא סדרה של טובה ארן, שנערך בעצה אחת עם הדיאטנית אולגה רז ומיועד לחוששים ממחלות־לב וכלי־הדם למיניהו ואף־על־פי־כן אינם רוצים לוותר על הנאות החיך. כשבילם ימצאו כאן מאכלי־דגים, מרקים, תבשילי עוף והודו, סלטים ותוספות, ירקות ופשטידות, קינוחים ודברי מאפה, אבל לא מאכלי בשר בקר ובוודאי לא חלקי־פנים, כי אלה נודעים בשיפעת הכולסטרול שבהם. התמונות הצבעוניות בספר מעוררות תאבון כאילו לא תסר בהן כלום. היפה בשלושת הספרים החדשים הוא „צמחונות בהנאה". ואם אמרנו יפה, אין בזה כדי לרמוז על פיחות בתוכן. המחברת מספרת במבוא כיצד ניירו אותה שתי בנותיה לצמחונות ואיך מתוך שלא לשמה באה לשמה ופיתחה את המיטבח הצמחוני היצירתי שלה, שפירותיו כלולים בספר. תמצא כאן מבוא מקיף על תורת התזונה הצמחונית ואחריו מתכוני סלטים, מנות ראשונות, חטיפים, מטבלים, מרקים, מנות עיקריות, ירקות, תוספות, קישים, פאים, פיצות, לחם, עוגות ועוגיות, מנות אחרונות ורטבים. תמצא גם מדור המרכיב בשבילך תפריטים צמחוניים והרבה הרבה תמונות יפות. השלישי ברשימה מתורגם מגרמנית וגם הוא מבוסס על ניסיון אישי של המחברות. בצמחונות שלהן ניכרת קצת המסורת האירופית, הכוללת למשל מיזלי או שיבולת־שועל. התמונות הצבעוניות אינן רבות כמו בספרים הישראליים המקוריים, אבל מצד המתכונים יש כאן מיגוון עשיר בכל המדורים.

לנוער

דיקנס עוסף

ישועה על הגרדום סודו הנורא של ברנבי רדג' / צ'רלס דיקנס / תרגמה ועיבדה: כרמלה דואק / ציורים: פ. ברנרד / ספריית לחרי, כתר / 508 עמודים.

תרגום ראשון של ספר של דיקנס לעברית הוא אירוע, זה גם שמדובר בספר שלא דהה מאז פירסומו הראשון ב־1841. במרכזו עומדת ההרצאה להורג של ברנבי רדג', צעיר תמהוני הנסחף שלא בטובתו אל מהומות הדמים שפרצו בלונדון ב־1780 על רקע דתי, ורק ברגע האחרון ממש הוא ניצל משנפתרת התסבוכת ותעלומה ותלויה מעליו לאורך הסיפור כולו, שכן מנסה „מורי הרדל" הקאתולי, לפתור את חידת רצח אחיו. במובן מסויים, זה גם ספר מתח ולכן לא נפרט את העלילה יותר מכך, כיוו העיקרי של הסיפור. המרתק הוא בתיאור החיי של המהומות ובהעקעה נמרצת של עונשי־המוות ובדרכו של דיקנס, הוא מעצב גלריה ססגונית של טיפוסים ובונה מעשה אמן את הקונפליקטים ביניהם.

תת־אלוף נחמיה דגן: ספרים לחיילי צה"ל

קצין חינוך ראשי, תת־אלוף נחמיה דגן, על הדרכים השונות שבהן מנסה צה"ל להגביר את הקשר שבין החיילים לספרים, בעיקבות שיפורים ושיכלולים בספריית „תרמיל"

ימים אלה ממש החלה ספריית „תרמיל" להוציא לאור ספרים בכריכה קשה. מדוע?

כלווו שלדעתנו, ספרים בכריכה קשה נקנים יותר, והמטרה שלנו, בסופו של דבר, היא שיקראו את ספרי „תרמיל". לא הוצאנו את כל הספרים בכריכה קשה, אלא חלק קטן מהם. לפני שבוע בערך פנה אלי העורך של הוצאת משרד הביטחון, ואמר לי שלדעתו כדאי להוציא את כל הספרים בכריכה קשה. הסיבה שהוא מעוניין בכך מתקשרת לדבר הרבה יותר מסובך, והוא ויסלה של „תרמיל" לשווק את הספרים. הוא סבור, שספרים בכריכה קשה ישווקו את עצמם יותר, וכרגע העניין בבדיקה. ההחלטה הקיימת היא שהלק ישא בכריכה קשה והיתר בכריכה רכה, שהיא הרבה יותר זולה.

גם המודעאו של הספר גדל. האם יש טעם להמשיך ולקרוא לספריה „תרמיל"?

האמת היא שספריית „תרמיל" עברה שינוי משמעותי מאז שהיא קמה. גם, בעצם, הבעיה שלי. בעבר היא הדפיסה ספרים במתכונת כזאת שהם נכנסו לכיס המכנסיים. זה היה דבר מקובל. הגודל של הכיסים במכנסיים החדשים הוא כזה שגם הפורמאט החדש של „תרמיל" נכנס לתוכם. [illegible]

[illegible]

ענת לויט

על תרגומים ומתרגמים

„דברי ימי תועבת העולם", ספרו הראשון של חורחה לואיס בורחס, קראה אור לראשונה ב־1935 ושאת סיפוריו כתב בכנות העקרים להיין, תורגם על־ידי רנה ליטוין ויראה אור בקרוב ב„עם עובד" בסדרה „פרוזה אחרת", בעריכתה של אילנה המרמן. לדברי ליטוין, ספר זה הוא „ציון דרך בספרות הלטינו־אמריקנית, ספר מאוד משעשע, כתוב בתערובת של סיגנונות ויש בו מן המקורות היפאניים, הסיניים והפרסיים". הספר מרתק במיוחד למי שמבקש לעקוב אחר הדרך שבורחס גיבש את הפואטיקה שלו, את השקפת־העולם שבה דרים יחד נבל עם צדיק, ואת האופן שבו פיתח את נוסא היחקה בין הסופר לסיפור, שהיה מרכו יצירתו המאוחרת. למרות שהספר צנום, נדרשה ליטוין להתגבר על קשיים רבים שהציבה בפניה מלאכת התרגום, כמו מציאת מקבילות לשוניות בעברית לחיתוך הדיבור הספרדי המייחד את גיבוריו של בורחס ולעומס הרמיזות הסינונגמיות. ספר מתורגם חשוב אחר ייצא לאור בזמורה־ביתן – „זכרונות אדריאנוס" של מרגרט יורסנר, מחשובי הסופרים הצרפתיים של היום. יורסנר, ילידת 1903, היא האשה הראשונה שצורפה כחברה מן המנין לאקדמיה הצרפתית. המתרגמת אירית עקרבי מציינת כי גם ספר זה, כבספריה האחרים של יורסנר, הוא „רומאן היסטורי עם משמעויות מודרניות, שבו מציגה הסופרת את רמות אדריאנוס קיסר כנציג אחרון בעולם הומאניסטי שוקע". עלילת הרומאן ניתארת גם אהבה גדולה, הומוסקסואלית, שאינה חריגה אצל יורסנר, המרבה לתאר בספריה מערכות יחסים הנוגדות עדיין בסטייה, כמו גילוי עריות. ואם בספרות צרפתית מדובר, אביטל ענבר, נתרגם „המאהב" של מרגרט דיראס, הוזמן לשהות של שבועיים בעיר ארל, שלפני שנים אחדות הוכרזה על־ידי הנשיא מיטראן כ„בירת התרגום הצרפתית". הוקמה בה אכסניה המארחת בכל שנה בין כתליה מתרגמים מכל העולם. שדנים בנושא התיבור בתרגום ונפגשים עם סופר. במקום מצוי גם אולם מהסבים וספריות עשירות. למיקרה שהאורחים יתקשו להיפרד משולחן העבודה. אביטל יודע לספר כי נ־בין 30 המתרגמים שתירגמו את „המאהב" הוזמנו השנה שניים־עשר. עשר נשים ושני גברים, להיפגש עם הסופרת ולדון בנושא „בגידותיו של המאהב", ובנושאים אחרות: איך אפשר או אי־אפשר לתרגם יצירה משפה לשפה וגם להישאר נאמן לרוח המקור.

דימונה חוגגת לרוני סומק

מסיבה לספרו של המשורר רוני סומק, „שבע שורות על פלא הירקון", התקיימה במוצאי השבת שעברה בספריה העירונית של דימונה, המתפקדת בספריה המרכזית של אזור הדרום. „אמנות לעם" הפיקה את הארוע במיסגרת פעילותו של המשורר במיסגרתה. באולם מלא עד אפס מקום הופיעו, לצד הזוג השמחה, הזמרים מיקי גבריאלוב והנן יובל, שעימם קשור סומק בקשר מוסיקאלי־מילולי הדוק, וכן המשורר אשר רייך שקרא משיריו. סומק ליווה קריאת שירים משלו בסיפור אנקדוטות על גיבורי שיריו, שאותם הוא שואב מן המציאות הארץ־ישראלית ובעיקר מן התל־אביבית. מישל אפטובסקי, שהפיק את הספר, המשלב גם תצלומים של מיכאל דורבינר ברוח השירים, שיכם בערב זה בתפקיד בנהה. נכח גם חבר־הכנסת מדימונה, ואל אבירה, שרעייתו אורית אמור היא מנהלת הספריה.

שלישיה ישראלית באיובה

המשורר אשר רייך שב לפני ימים ספורים מביקור בנידיורק, שבמהלכו „קפץ" לחמישה ימים לאיובה סיטי. שם חגגו 20 שנה לפרוייקט הבינלאומי של ארוח סופרים, המבוזום על־ידי קרן פולבריי ומבשלת ארצות־הברית, ואשר במיסגרתו מתארחים בכל שנה סופרים מכל העולם לפעל כבה חודשי התפנות ליצירה. באיובה נפגש רייך עם המשורר משה דור, הבנתה סרנת יצירה באוניברסיטת ויסקונסון, ועם הסופר רן צלקה השוהה באיובה כאורח הפרוייקט השנה. השלישיה הישראלית נכללה חלק בערב קריאת שירים, שבו השתתפו משוררים מכל העולם וגם משוררים פלסתינאים, בהם מאור תליפה המתגוררת ברמלה. השלושה פגשו גם בגאוג שיאן ליאנג, מחבר „עץ הפיקי", שהופיע ב„עם עובד" בתרגומו של חנוך ברטוב, אשר התוודע אל הסופר הסיני במהלך שהותם כאיובה לפני שנה.

„מתיא איברהים" בארה"ב

תרגום אנגלי לספר השירים „דרך ביתלחם", שהופיע ב־1980 בספריית־פועלים תחת ססקפס, סלימים ותגבור כבוד, גורתי מתיא איברהים, ראה אור כימים אלה במסגון בהוצאת „פריקה פאנליקיור", תחת סם המשורר שהגה את איברהים, הלא הוא ישראל אליה. זה ספר שיריו הראשון של אליה המתורגם לאנגלית, וכמה שירים ממנו התפרסמו בשנה התולפת בכתבי־עת ספרותיים ברחבי ארה"ב. תירגמה את הספר וצירפה לו מבוא, פואמה ה. בגש, פרופסור לספרות ולתיאטרון באוניברסיטת וירג'ניה, וירג'יניה. אליה, החוגג בימים אלה גם את הופעת ספר שיריו „טיול", ייצא בסוף החודש להבכורה, להיות נוכח בתהילת ואורות על השערה „הנך" מאת יוסף אל, שאת הליברית שלה כתב אליה.

פתיתים... פתיתים

● מסיבה לרגל הופעת „אברהים 20" ו„כתרי" ו„משיר בשביל מיהתה" („ספריות פועלים"), שני מיבחרי שירה של דוד אבידן, תתקיים באולם הגדול של „צוותא" בתל־אביב, ביום שני (9.1) בשעה 21.00. בבמלוי רענן ישוויוז המשורר על שיריו המוקדמים והמאוחרים, ויקיים ויוין עם הקהל.
● בגיליון החדש של „עתון 77" נפתח מדור חדש ועתוב בנושא חינוך, והוא עוסק בחינוך הגבוה ומגויס פרופסורים ומתהמנים לרב־שיח, אולי תצלת ישועה למשבר ההשכלה המתעשי הרוקא מדבר הסטרפה (אולי „מאתרים" יצא כימים אלה בתאגרת במולת, שבה בין השאר סיפורים ושירים מן המקור וכן התרגום ונוסף מיוחד להדר של הסתוחד דן פגיס, הכוללה היצאת הדרוכ שירה מוקדש הפעם לשירה של אויגון מונטר „אברהם אבינו שכמו מיסור לנוח".
● הסופרת מארים עקביא זכתה בפרס אונסקו של המכון האירופאי לתרבות על סמריה „בעורים בעולם" וספרי שלה הופכים לראות אור בשולח.

יואל ניר

יתושים בביצת החוק

מעל לחוק, משבר שלטון החוק בישראל, מאת משה נגבי, הוצאת עם עובד, 461 עמ'.

לכאורה זה ספר ראשון על פרשת השב"כ, זו שזיעזעה השבוע (ואשתקד) את הארץ לרבע שעה, אלא שאין בספר גילויים מסעירים־סיעה, או תיאורי ביחסים בלוכלכים מאחורי הקלעים של הסידורים החשאיים. זהו למעשה סיכום, נוטה למדי ונכתב מאוד, של התנהגות המערכת הפוליטית בישראל בפרשה, כפי שהיא נראית במישקפי משפטן, סיכום המשמש לו רקע לבחינת משבר „שלטון החוק" בישראל.

בבחינה זו הספר אקטואלי מאוד. מצד אחד פרשת השב"כ. שעוררה את החשש כי דמותה של החברה כמדינת חוק נשחתת ללא תקנה. מצד שני, הקריאות לחוקה ותחושת האנרכיה שפשתה בחברה הישראלית, בעיקר בתחום העבריינות הפוליטית או האידיאולוגית. מיצה נגבי, עיתונאי ומשפטן, מייחד את עיקר דבריו לאנרכיה וליתושים העולים בביצתה, אנשי המימסד הפוליטי. לדבריו מחובר ב„מימסד פוליטי התוטא באטימות כמעט מוחלטת לעקרונות בסיסיים" וב„בצמרת שלטונית ששולחת כל רסן".

כך קרה, לדעתו, בפרשת השב"כ, כאשר המימשלה תתרה להציב את עצמה ואת שליחיה, אנשי השב"כ, מעל לחוק ובניגוד לעקרון השוויון לפני החוק. נגבי יוצא חוצץ נגד אי־העמדתם לדין של אנשי השב"כ. כדיון כפי שקובעי השבוע ועדת לנדאו, אלא שאינו נוקט את הגישה הפראגמטית שלה. בפרק אחד שכותרתו „נוכח בליבונה כסכנה לדמוקרטיה", עומד המחבר אחר הפיתול הפוליטי של המחתרת בעת הנעוצות, דהיק קיומן הזכויות האזרח ואף נהצעת לנתון חוקה. אחרי ניתוח ההיסטוריה הארוכה של ההצעות בנושא זה הוא כולע למסקנה האירונית, כי לא הדתיים מנעו עד כה את קבלת החוקה, אלא נציגי החילוניים.

„לית דיון", אומר נגבי ומייחס את העמדה להליץ הכפי של הפסיקה „לית דיין". את ההחריות להופעה זו היא בביל, למיגבה הרבתעה, על בית־המישפט העליון. נגבי הסיבון עולה האשפה הבורה כלפי בית־המישפט זה, גם אם ניכר בו דניכית המאבק שניים המחבר לצנון את הלהט העיתונאי שלו. וכך הוא אומר: „בזה המשפט בג"ץ צימצם את סמכותו ותפיכתו אין מנוס מלראות בשופטים אלה אוראים ליצירנים צנויה של ישראל כמדינת חוק" ועוד (פו, המיבה, לדעת המחבר, היא בה שבית לבנות „פיחות אנושי" בהרכב בית־המישפט העליון. ואשירי המישיבים הם לדבריו „אקטיביסטים" שראו חובה לעצמם „לתוקף" שירה ארוכה של פסק־דין חקיקיים, כעין תהליך לחיקה והוא אף מוצא את בג"ץ היא בהנעיה „אביו־מיולדה של הדמוקרטיה בישראל". לעומת זאת, בשופטים של השנים האחרונות הוא רואה „פורמאליסטים" ה„מהבלים קבית בהרות בג"ץ ירושייקטיביזם". כל זאת כשים שנפלו עליהם „הגבלות עצמיות", ובהן הנגלת „אי־שפיטות" הנבכת „זכות העמידה".

אני מייסבם יראי שאסתייר על קודרות בה גם שרימיקים שבגבא נגבי, בנד וגוד ה„פורמליזם", ששכנעים באותה מידה. עם זאת ראוי לציין, כי נגבי עצמו ניוק גישה „פורמליסטית" בדרוח הקצר שהוא ביחוד לסוגיית „גבול הצעות".

כך גם הנקרו הזה „שילטון החוק", האהב כלוכר על רבים־שבבעים. יש בו צליל ארוחולאי, שחדי שילטון יוחק בעלים לא ילכו יחדיו גם אם נועדו, זה גם ס„שילטון החוק" אינו שונה משילטון הפילוסופים האפלטוני נראה כי גם אבל המשפטנים הלוקים הדועה, כך, לכשל, דו"ה ועדת לנדאו משתמש בשני הביטויים, „שלטון החוק" ו„בדרגת חוק" – בריגה הטולת על פי הדעה, אבל נגבי, לפישתו, בגיע לאבסורד, בהישגם הבולבם לכאורה הפותח את הספר הנוחה „על פי העיעד המפשי למדינה־ישראל התבודה מבקלתה, לראשונה, נגר שילטון החוק", בלומר, שלטון אחר, מנבגד בחוק, ונגד בשילטון אחד, „שילטון החוק".

„ילדי הצל"

שורשי הפוליטיקה, מאת זאב צחור, הוצאת הקיבוץ המאוחד ואוניברסיטת בן־גוריון, 124 עמ'.

מדובר בספר השייך לתחום מחקר חדש יחסית, אשר מתנוסי הסוציוהיסטוריה או ההיסטוריוסופיה, שניתן לכנותו „פליטוגרפיה" או „פוליטוסופיה". עוסקים בכך עיתונאים קוראי ספרי היסטוריה שאינם מסתפקים בנתוני הפוליטיקה העכשווית, אלא מבקשים למצוא לה עומק כלשהו, היסטורי או אידיאולוגי. עוסקים בכך גם היסטוריונים קוראי עיתונים המבקשים אחר היסטוריה של ההווה, שתעמד על רצף אחד עם ההיסטוריה של העבר, כלומר הפרשתים – הכל כשינוי אבל שום דבר אינו שונה.

גם הספר הנוכחי מנסה להעניק המסכות, או רצף היסטורי לפוליטיקה של ימינו, עליפי התנורה המקובלת, כי שורשי הפוליטיקה הישראלית בצוויים בקונגרסים הציוניים, בכהפכה הבולשביקית או בתולדות היישוב בארץ־ישראל. אומר המחבר: „במשך השנים חלו בארץ שינויים מהפכניים, אולם המיפלגות והארגונים הקיימים שכיום על רצף כופלא למן הקמתן ועד להפגע ב־1917". באילו המיפלגות והארגונים הם אי של קוח בים סוער של שינויים מהפכניים. אלא ס„תרות" של שמיר אינה ה„חרות" של בגין ועתוהו אינה הבדה.

עם זאת ראוי לומר, כי ה„פוליטוגרפיה" היא רק מסגרת הספר. בתוכניתו הוא עוסק בפוליטיקה בשעתה בתקופה היסטורית נתונה בתולדות היישוב בארץ – הקסת הביש העליות העולית ובעיקר הנאור שבעקבותיה, העליה השניה. עיקר של המחבר היא שאלת הבפתח בתולדות היישוב: כיצד הצליחו הגרעין הקשה של העלייה השנייה – 1100 צעירים תרגים, סוציאליסטים ציונים מהדור־אבותיהם – להשתלט במרוצת העליות השונות על מאות אלפי עולים, שונים ורחוקים מהם באידיאולוגיה ובכבליכם. לשם כך חוקר צחור את המציאולוגיה של העליות השונות, את המקור הביאגרפי והרקע הפוליטי של אנשיהן ואת ה... [illegible]

[illegible]

עצוב וקסום

דליה יאירי

■ מיכאל הולר, מות הסוסים, הוצאת מודן, תל־אביב, 109 עמ'.

"מעט מאוד אנשים פוחדים מהצהריים. אני פוחד מאוד מהצהריים. כבר כשהייתי ילד פחדתי מהצהריים. לא צהריים של גשם וסערה, של עננים שחורים רצים בשמיים ועצי ברוש ואורן מתכופפים בכבדות ורשרוש זועם מפני הרוח. פחדתי מצהריים של דממה. צהריים לבנים. שטופי שמש. צהריים שבהם אין הבדל בין לבן לבין צהוב. צהריים בהם מגיפה כל המושבה את התריסים מפני האור והחום הלבן. צהריים שבהם רוח קלה מאוד מעמידה בפאתי השדות עמוד אבק, הנראה כאילו עולה הוא אל עבר אלוהים".

זוהי פתיחת הספר, שבו הפחד משורטט בחירות, בצבעים לא מקובלים, לבן וצהוב. המלים פשוטות, הדמויות ברורות. כלבים מגירים ריר לבן. אשה מורה, פרנג'יה שמה, לבושה בלבן בוהק, והיא "הכוהנת הגדולה של האור והשרב". וכלב מת, שחור ככתם כהה, בא להבליט את הניגודים, להאדיר את עוצמת הצל.

"מות הסוסים" הוא ספר של אור וצל. רק ילד שהגיע מארץ רחוקה, מפראג היפהפיה, האריסטוקרטית, המוצֶלת, מכתיה המסוגננים אל פאתי המושבה פתח־תקווה, אל האור העז, יללת התנים ופיכפוך בארות המים – רק הוא יכול לחוש פחד כזה מפני האור.

מיכאל הולר

לכל מי שנולד וגדל כאן האור והחום ורוח הקיץ היו מקור לביטחון, לגאווה, לסיגנון המכנסיים הקצרים, הסנדלים, הים, התופש הגדול. למיכאל הולר, הילד העשיר והמפונק, שהובא לכאן מיהיה האומנות והמשרתות, היה האור זרקור ענק שהאיר מציאות אחרת: קוצים יבשים, ריקנות, נופים זרים, אנשים מיוזעים, ילדים מגלגלים.

הולר כותב בשילוב נדיר של דימיון ומציאות. הוא משתמש באור העז כדי להגביר את עוצמת הצללים, ומדי פעם הוא מכוון את אלומת האור אל קטעי שיגרה של יומיום, אל מצבים שאין בהם פחד או דראמה, סתם ימים של חול בפתח־תקווה. אבל בתאורה המיוחדת הזאת, מאחורי תריסים מוגפים או באור הבוהק, מתגנב הפחד גם אל השיגרה. כמו משפט כזה: "ירח הקמאלית מתגנדרת לצד גופו כידו של מת".

פתח־תקווה של "מות הסוסים" בעיניו של הילד, גיבור הספר, היא מקום של עוני, צביעות והתנשאות. פתח־תקווה שלו היא עיר קשה, שלא קידמה בברכה את תושביה העולים החדשים, פליטי השואה. פרדסנים ונהגי אוטובוסים, שילדיהם ניגנו על פסנתר ולמדו באלט, היו מתרחקים בגלידה בין הילד ותחיליתנו. גם את הדימוי שלו לא הבינו.

"מות הסוסים" הוא ספר אוטוביוגראפי. הפרקים גירוייקים, אך הסיגנון מרוחק מרחק רב מסיגנון עיתונאי, אפילו מסיגנונו העיתונאי של הולר, הידוע בגוונאותיו. בסיגנונו של "מות הסוסים" יש נופך של מיסתורין, שעם העובדות האמיתיות בענין לסיפור ניבר של קסם. אשליה שאפשר לגעת בדברים, בדמויות, בסוסים החולים שמתו, בתנים.

"ילדות מאושרת־עצובה", כך מגדיר הולר את ילדותו בפתח־תקווה. "זה הלך אצלי יחד. נעקתי מתר מאור פתח־תקואי, אבל לא מלאבסי אמית, לא מלאבסי טיפוסי, קימן כזה, מנואק. הדימוי שלי עזר לי להתגבר על הסיים".

הילד־הנער, גיבור "מות הסוסים", לוקח חלק במלחמת השיחרור. שם כבר היה חלק מכלל הגדול הזה, לגוש האקין, נושא נשק. גם לשם לקח עימו את דימוייו והפחדים מפתח־תקווה. "אנשים מתו אפופי ריחם הנפלא של הפרחים הארגמנים, הצהובים והכחלחלים מסוגי הכמש".

"יצאתי שלם מהמלחמה", אומר דנער "...היינו הייתי לדון בדברים ביני לבין עצמי. הבנתי שאולי הזמן הוא לולאה, ונדמה שלא היתה לי תקומה, והתכבשו הדברים בראשי".

ספר קשה, עצוב, פסיכי, ועם זאת קסום כאורה. כתיבתו ארכה עשר שנים. הסיפור "מות הסוסים", שהפך בסיס לספר, פורסם לראשונה במוסף זה.

שקיעות של שום־מקום

עוזי ברושי

■ גבי קלומר, גלריה בגרשוב, בגרשוב 60, ת"א.

מי שרואה לראשונה את עבודותיו של גבי קלומר חווה את הניכור המופגן שבהן. יצירה מודעת לעצמה המדברת בשפה פרטית שלגביה הצופה הוא ספיח אקראי. הניכור נמצא בצבעי הסופרלק התעשייתי החסרים יומרה כלשהי ל"טבעיות" (כמו צבעי מים או טמפרה) והשקיעות הסתמיות של שום־מקום, שאינן אלא משיכות מיברשת אופקיות עם מעברי גוונים על בסיס צהוב או אדום. "שקיעות הסופרלק" כמוטיב חוזר שהפך לסימן היכר, מתקשרות לשקיעות של אד רושה האמריקני או תומס רופיה הגרמני, אולם בהקשר הישראלי יש לשקיעות הללו תנופה רעיונית חזקה הרבה יותר. השקיעות של קלומר עוסקות ברעיון המקום. ציור השקיעה הוא ציור נוף וציור נוף הוא ציור של מקום. "המקום" כשם צופן לבעייה בסיסית בתודעה של החברה הישראלית חפש את מקומו היחסי גם באמנות. כשגבי קלומר מצייר היום "שקיעות" (נופים) שאינן שייכות לשום מקום הוא מצייר את הבעייה הישראלית (כולל שטחים, כולל ירידה). כצייר נוף הוא מתכתב עם ציורי הנוף של רובין, תג'ר, אופקים חדשים או קבוצת אקלים (נגה). אולם בניגוד למפשיטי הנוף של שנות הארבעים ואילך ההפשטה שלו את הנוף היא הפשטה של בעיית הקיום בארץ. לא הפשטה של צבע.

הנושא המרכזי בתערוכה הנוכחית הוא המישחק בין המלה הכתובה והציור. בדי הקנווס הם עתה מלבנים צרים ומאורכים המונחים על תומכים כמשוכות. כל מלבן הוא מלה על רקע ציור. המלים כתובות באותיות לטיניות כגון: ZIPOR, STIRA ומעוררות תהליך השחייה תפיסתי שבמהלכו משחזר הצופה את העברית מן הלועזית, את המוכר מתוך הזר. מישהו ודאי יכתוב פעם עבודה סמינריונית על צורה זו של כתיבת עברית באותיות לועזיות באמנות הישראלית. תופעה המופיעה בין השאר בעבודות של תומרקין (MITA MESHUNA), לאה ניקל ומיכל נאמן. אצל קלומר כאמור, זוהי התימה המרכזית בתערוכה. עברית כתובה לועזית פירושה סבך האמנות־תרבות הישראלית. ציור נוף ארץ־ישראלי בסיגנון שמקורו גרמני או צרפתי.

וכן שיחזור המלה PITARON מקביל כניסל לוגן שיחזור גנות תל־אביב מציור של הפשטה לירית. כתיבת המלים LEBEN ("חיים" בגרמנית) או RADIO מעלה את מישחק הלשון לדרגה גבוהה יותר של תיחכום שבה פירוש המלה בעברית (או בכל שפה אחרת) הוא סובייקטיבי לחלוטין. הישראלי קורא אותו בעברית. הגרמני בגרמנית וכיו"ב. המלה היא חלק בלתי־נפרד מן הנוף והשקיעה כפי שמסתבר מעבודות אלה. היא נובעת מן הרקע על־ידי הסטית המיברשת ללא תוספת צבע מרגיש. הזהות הנוף וזהות המלה מתלכדים למיקשה אחת כמיצב פיסולי שהצופה פוסע בתוכו.

קלומר מנתב בעבודות החדשות על הגבול הדק שבין ציור פיגורטיבי למופשט, ציור מול פיסול ואמנות מושגית מול ציור מסורתי. יכולתו לנעת נכון בכל־כך הרבה נקודות של אקטואליה ולשלבן באובייקטים מרתקים מבחינה חזותית, תשאיר את חותמה על השנים הבאות באמנות.

הנושא המרכזי בתערוכה הנוכחית הוא המישחק בין המלה והציור

צילום שמדבר ישראלית

■ בעקו טל, צילום, מוזיאון ישראל, ירושלים.

תצלומי השחור־לבן הענקיים מציגים כבחלון ראווה את הצלם, אישתו, הילדים ומיספר חברים בעירום חלקי ומלא בביתם. לא צילומי קצרים אלא סצינות מבויימות, חלקן על־פי ציורי רנסאנס מפורסמים האמורים כאלגוריות ומכלים על מבנים חברתיים־תרבותיים.

צריך להיזהר שלא להיסחף לקלישאות המתבקשות ממבט ראשון. ביקורת על המציאות, פולחן היומי הנורמטיבי וחלוקת התפקידים בין גבר לאישה. אומנם יש בתצלומים משהו מסוג זה של ביקורת, אולם לשונם זה אינו הנושא העיקרי. העירום במישפחה של מישפחת הצלם וידידיו היא כבר תופעה מעניינת יותר. הקשר המיידי הוא עם נגאל ספר ריוקן, אבן פינתו לגבי שהקים את כל כיבום סצינות סטודיו אלגוריה משלמה עם עירום מישפחתי. תקסים מסמי הוא יאיר גרטן, המשלב צילומי מישפחה בעבודות הקולאז' שלו. המישחק הוא בשאלה המודרנית שבין אמנות לחיים, פרט של פיסול בחומרים אמיתיים, מן הנגן, ללא יומרנות, משמר כמו הקולנה של פאוזומי של בעיקולות. אולם אהי גם הולכנו שלבול בבירה ממיינת. העירום מבוע על גבי צילום ותלוי בתשובה, זה לא הדיים זה היאסורין.

בעקו טל הוא אחד הזרים והורי־סמניינים שעשה־ושב בתחום הצילום בארץ, אולם את הסיבות לכך לא מצאתי מפורשות בורך ההסבר לתערוכה או במיקרים לקטלוג. הצילום שלו מדוש בעיקר בניסיון להגדיר מצב תודעתי־יקוזי ישראלי כאשר בראילנג מוזר עם פלוות הערוכה והרכבית האמנות הפכנות שקורחומת מעבר לים. המינגש בין רויית הקיזמה, כן המישפחה הישראלית המיגוונת, לכך שנינה "הדישו מגרעין" עליהי ביזור של מואבית מתחושת בצילומים של הצלם ואשתו כאוהם הזהוי. בצילום זה שוסנות הגת הסגנה של גופו הקודעות עם הלב צבעו בתנועות הגיזוש של המלאך הלובליץ של האבלוזם ויש הסולעק על סיר לילה. הסימור המקיראל והתאמנות ששוכר פנ־לנמלגין והביעם כמתמו קלאסי כאמנות הזוק אל הסולון של המישפחה.

הבינזרכיה של המתום "תרבות" כתפיסי הישראלי, מסיע מעשים כמו המלוגייה, צירים על הקריות, קישוטם של הבנזולכר הפוזן מאלצית, עבודה ארמנה, ספר של הבלנות סיוני שיכון על כותנים, הסגרים ביזקע או צילום עסוזה של אמן הנוף הגרמני אושלוף רייגר, כוונת העגן מסגרויה ואת הפיזוש השניים בכח שיגלה.

בעקו של גביע אמסורות לצילום מכרים עם מסר תהנני מורכב וכות, הוזן צילום שמדבר ישראלית מבלי להזקי על איכויות אמנותיות ממעינות לשואן כמאי ריוקנגן של גבר האקמה יוסמנים בפרוכבת.

יש לי פחדים שהציונות תגרום למפולת

(2)

ענה לאונין קבאס במאריו "ערבסקת הציונות" שהעדנים היים בעת ובעונה אחת בשתי מילדות. הילדות הישראלית הקיימת והמילדות הפלסטינית האבודה. העקביה להיום לתחייה".

● אתה מבכה אלפיים שנות היסטוריה של העם היהודי.

אנשים יקירו יותר באלפיים שנה כשאמרו "לשנה הבאה בירושלים" - ועל הקשר הזה עומדת הציונות: העם מתגעגע לציון בתנאי שלא יילך לשם.

● אתה גם מבכה את הציונות.

הציונות, בלי ספק, הקימה את "היש" שעליו ניתן לבנות עם עברי, אלא, כפי שאמרתי, הקימה אותו על הנחות לא נכונות ועל תקוות־שווא.

● הנהגה ניתן לתקן ותקוות אפשר להדחיק בהתגייה.

שמעתי פעם סיפור מאיטליה וזקן בפאלרמו. הוא סיפר על אציל זקן, שכל ימיו קיווה לעלות לרגל לכנסיות ולקדושים בירושלים, וכשמלאו לו שנים שנה ציווה על שמשו לארוז חפצים ולצאת לדרך. השמש עשה כמצוות האדון, והלך להלך בחדרי הארמון הלוך וחזור, עד שהזקן הבריא "הגענו לירושלים". התייסבו, אבלו וקיזו והאציל ציווה לארוז שוב את החפצים ולחזור לפאלרמו. ואז קם השמש ואמר: "לא אדוני, אתה תשוב, אני נשאר כאן".

● אם כך, הם שעלו לארץ.

במזרח אירופה היתה שיכבה דקה של עסקני עיירות סוציאליסטיים בהנהגי "פועלי ציון" כמו דוד בן־גוריון, יעקב זרובבל, ברל רצביר, שנפשט יצאה להנהיג פועלים. הם חיכו להמונים שיבואו כדי שיוכלו להנהיג אותם. אך ב־1949 הכל נגמר. במקומם באו תימנים, מרוקאים, אלג'יראים, אנשים שהאשכנזים לא ידעו איך "לאכול" אותם. וכן היה לה עדיין שיכבה דקה בנכונות להנהיג המונים שאינם באים, וההמונים שבאו, ושאינם מוכנים לקבל את ההנהגה האשכנזית. מוציאים מתוכם לאט לאט את ההנהגה שהם ראויים לה.

● האם ספרך "היקיאם לנעמקי אינו חותנה בביטוייתה של היהדות הישראלית הנסיגית?

היעדרה של תגליה זו שאני מדבר עליה בספר, המקשרת בין הבתים והזרים, המזינת לצמיחתה של תרבות, אינה התגליה שאת או הבכספים מתכוונים לה. היעדרה נמשך אלפיים שנה. העבר שלנו ניתק בכשך אלפיים שנה. היהודי לא מתרבב בסביבה הזאת, כי התגלגם הם אדרים. והקפיצה על פני אלפיים שנה צריכה להיעשות בזירדו.

● לרוב "מקפריצי" אותנו אל נשים, קיצות, ריזות וצבעים.

גם זו קפיצה. אך צריך להגזר, למשל, לעולם הספרות והשירה הפרה־סיקראי והקדם. לא ניתקנו בספק בין העבר היהודי. אף על פי שאין לזלזל בתלמוד, הוא עשה את שלו כשהחזיק את היהודים כיהודים חיים. אך צריך גם לראגו למזון הבנתיז לנו כאן.

● אם כן, מעגת סמקרים שאתה שב להתהר היהודית, אין לה על מה "להתפנק"?

הרי כתזהזה כאן זהות עברית. הכל כל כך תוסס פה בספרות, בשירה, בציור. מה שמפריע לה לזהות זאת הן העליות הבלתי פוסקות. הפאראדוקס הוא שאנו זקוקים לעלייה, אך העלייה בסכנה אחרונית את הגיבוש שנוצר. זהו תהליך של כור־ההיתוך. בכלל, בכל מקום שאנשים חיים ביחד זמן רב בטריטוריה אחת, ויש להם שפה ואינטרסים כלכליים משותפים, נוצרים עמים.

● אתה מוכן נבי שאני עוסקת בביריקה אידיאולוגית של יצירותיך, שאינן אלא חלק אינטגראלי, לדעתך, מהקולקטיביות של מישכנית קוסמות בספרות העברית. אך האם "הפרדס" או אפילו "הסיפורים" של יצחקי אינם מזמינים ביקורת כזאת?

"הפרדס" באמת מזמין שאלה כזאת. אבל אילו הפן האידיאולוגי היה הפן העיקרי של "הפרדס", אזי ל"הפרדס" אין תוקף ספרותי. בכלל, הביקורת האידיאולוגית היא המבנה של בין העמים והבלתי־שסקים של הספרות, של והנותכבות שלה ושל הבכיאות עצמה... בספרי הגיבות "הדיקות הממר" ניסיתי בעזר זמן קצר בהתהבות "כתרות שיקשתי את הבגדים האידיאולוגיים בתוך מסגרת גבוהה, שהיתה הבלה של מואגיה טהזה ושל פרוע, אם בוחר לי להתמקד פנים ולהתבגזע כך. המבה הוא אוטוביוגראפיה מספרת באופן מוסאלי. אין ב"הדיקות המגיד" אף פרט סודי, תמן זה הוא נותן ביטוי לדמיונותי בעולם מרגע את הסיבות וזרו התרגם המספר של ידי אף על פי שאגני מישונג ואדי הוא מגובהו.

● האם אושר כותבים כגרי את המאמר הבא?

אני תמיד מסתבד עם מיתוקיו כבים.

ארועים והודעות

פרס ברנר ליורם קניוק

טקס הענקת פרס ברנר לסופר יורם קניוק על מיפעל יצירתו יתקיים ביום ראשון (מחרתיים, 8.11) בשעה 20.30 בבית הסופר בתל־אביב. במהלכו ינאמו נציגי הסופרים: היו"ר חיים ינון ... הסופר קניוק על יצירתו של קניוק.

"ספרים, רבותי, ספרים"

במגזין הרדיפה־ אפשרים, "רבותי, ספרים" (גלי צה"ל, שבת, 8 אחה"צ) ... על ספרו ... של "הבינעינים" ... הקצרים.

התחרות לפרס ע"ש הצייר נחום גוטמן ז"ל

העמותה והקרן ע"ש נחום גוטמן ז"ל

מכריזות על תחרות להענקת פרס לספר עברי מאוייר איור אמנותי. סכום הפרס השנה - 8000 ש"ח.

סופרים ומאיירים יגישו את מועמדותם לתחרות על הפרס בליווי חמשה עותקים מספריהם, עד התאריך כ"ד כסלו תשמ"ח (15.12.87) למזכירות העמותה־הקרן, גב' רינה לוי, בית "מעריב", תל־אביב.

טקס חלוקת הפרסים ייערך בסוף חודש דצמבר ש.ז.

בתחרות ישתתפו רק ספרים מאויירים שנדפסו והוצאו בשנתיים האחרונות ושלא זכו עד עתה בשום פרס אחר.

כל מתחרה רשאי להגיש לא יותר משניים מחיבוריו המאויירים.

מוסד הרב קוק

ת.ד. 642, ירושלים, טל. 526231

סיני

ירחון לתורה ולמדעי יהדות בעריכת ד"ר יצחק רפאל ובהשתתפות חכמי ישראל

עם הופעת כרך המאה של "סיני" מתחדשת ההחתמה לסידרה החדשה

מנוי לשנה: -.25 ש"ח

מנויים חדשים זכאים לקבל את שני הכרכים הגדולים "יובל סיני" (כולל מפתח מפורט ל־100 הכרכים)

תמורת -.30 ש"ח (במקום 50 ש"ח)

יצא לאור — ספר שהוא מסמך

קללת הכלים השבורים

עמנואל ולד

דו"ח ולד

הופיעה מהדורה שנייה

אל"מ עמנואל ולד היה ראש המחלקה לתכנון ארוך־טווח במטכ"ל. הוא נתבקש על־ידי הרמטכ"ל משה לוי, לכתוב דו"ח על בניין צה"ל לאור הניסיון של שלוש המלחמות האחרונות.

בדו"ח הוא חושף ליקויים חמורים בצה"ל ומראה כיצד לא הפיק הצבא לקחים ממלחמה למלחמה וכיצד הולך כוחו המקצועי ופוחת עד כדי סיכון יכולתו לעמוד מול אתגרים אפשריים בעתיד.

עמנואל ולד מציג בספרו כיצד מתקבלות החלטות בדרג המדיני, שעליו מוטל לקבוע את המדיניות האסטרטגית של הביטחון הלאומי; מהם מחדלי דרג זה הנדרש לשאת באחריות לרמתו היורדת של צה"ל.

כאשר נודע בצה"ל שהדו"ח הוא ביקורתי ביותר, ניסה הרמטכ"ל למנוע את הדיון בו במטכ"ל. כתוצאה מכך התפטר אל"מ ולד מצה"ל, והנושא הגיע לועדת חוץ וביטחון של הכנסת ועורר סערה ציבורית.

מן העיתונות:

"רבין הורה למטכ"ל לדון בדו"ח ולד" (הארץ 19.5.86)

רבין: "בדו"ח של ולד יש נתונים מעניין וגם עובדות מדאיגות על צה"ל" (מעריב 19.5.86)

הרמטכ"ל: "דיברו עלי כעל טומטום שקרא את דו"ח ולד והשליכו לפח" (על המשמר 11.6.86)

רפול: "ולד הוא אקדמאי שלא יודע לזחול בשדה קוצים תחת אש" (מעריב)

מוטה גור: "כתוב מצויין, עם תבונה, לא אתי לא מוסרי" (חדשות 23.5.86)

"תביעת ולד לחקירה היא חומר נפץ פוליטי" (אבא אבן, ועדת חוץ וביטחון)

"דרוש דיון ציבורי על צה"ל" (זאב שיף, הארץ)

ש

הוצאת שוקן / ירושלים ותל־אביב

הופיע!!

חשיפה מרתקת מאחורי הקלעים של מנהיגי ישראל במלחמות וביניהן

המחיר -.30 ש"ח

ספרי עידנים — ידיעות אחרונות

ניתן להשיג בחנויות הספרים ובאמצעות תלוש זה

אל ידיעות אחרונות מחלקת הספרים, ת.ד. 37744 תל־אביב 61376
נא לשלוח אלי את "היום תפרוץ מלחמה"

מצורפת המחאה/המחאת־דואר בסך -.30 ש"ח

השם: ....

הכתובת: .... מיקוד ....

לטם

המרכז לטיפול טבעי מונע

בהנהלת יעל בטקו וארנון ברנדס: בפיקוח רפואי

תל־אביב. רחוב שלום עליכם 30 (ליד בית "אל־על")

טלפונים: 03-288646, 03-295318

חיפה: 04-288363

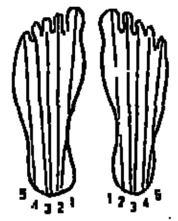

שיכוך והקלה של כאבים ומתחים

■ רפלקסולוגיה ■ ביואנרגיה ■ הילינג ■ אקופונקטורה ■

■ ציוד ומכשירי־בריאות רפואיים ■

טיפולים טבעיים:
- טיפולים טבעיים, בתחום הביו־הוליסטי, להקלה של: מיגרנות, כאבי־גב, קשיי־נשימה, בעיות אורטופדיות וריאומטיות, קשיי־עיכול, בעיות הנובעות ממחזור־הדם ועוד...
- שחרור ממתחים ואי־שקט
- טיפולים מסייעים: • להרזייה • לגמילה מעישון • להגברת הריכוז

הכשרה והדרכה:
- הכשרה מקצועית, הדרכה, סדנאות וקורסים מרוכזים ברמה מקצועית גבוהה — בתל־אביב בירושלים ובחיפה
- קורסים מקיפים: • רפלקסולוגיה • ביואנרגיה • הילינג
- סדנאות לתרגול: • הורדת לחץ דם • תיטוב וחיזוק שרירי הפנים הצוואר והחזה
- הדרכה: • תזונה נכונה • ויטמינים • צמחי מרפא

ציוד ומכשירי בריאות רפואיים:
- שיווק הפצה ואספקה של ציוד ומכשירי בריאות
- הדרכה לשימוש יעיל במכשירי בריאות רפואיים

מכף רגל ועד ראש...

לחברת בניה רצינית
דרושים מגרשים
באיזור המרכז ■ קניה או קומבינציה
ת.ד. 47154 ת"א

מושב שיתופי שורש מעונין לקלוט:

למשפחות
בגילאים 35 — 25
(עדיפות תינתן לחקלאים)

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות־חיים — ליועדת קליטה:
מושב שורש, ד.נ. הרי יהודה 90860

מודעות לימודים והכשרה מקצועית
ראה במוסף 7 ימים שער אחורי פנימי

קונים ספרים
טריונפו TRIONFO
טל' 03-226561, 03-269328

הלוח הכללי
של ידיעות אחרונות
הלוח הכללי

עכשיו ! לפני החורף !
מיטות שיזוף של "קטלר" במחיר חסר תקדים

2000 ש"ח x 3 תשלומים (לא כולל מע"מ) באספקה מיידית !

"גיל־כאל" יבואנים ומפיצים בלעדיים של מיטות שיזוף "קטלר" בישראל
☎ 03-814110, 249141 לבקש את שוקי

האוניברסיטה הפתוחה
היחידה ללימודי חוץ

מודיעה על פתיחת הרשמה לקורסים:
- הרומן הישראלי בשנות ה־80
- מבוא לפילוסופיה
- מבוטיצ'לי עד ראושנברג: מסע מודרך בתולדות האמנות
- אמנות ישראלית — (באנגלית) הרצאות וסיורים
- סדנת סופרים — כתיבה מונחית
- מבוא לדרמה השייקספירית

הקורסים מבוססים על חומר כתוב שפותח באוניברסיטה הפתוחה וינוחו על־ידי אמנים, יוצרים ואנשי אקדמיה. הקורסים מיועדים למעוניינים להעשיר ידיעותיהם באמנות ובאסתטיקה.
הקורסים אינם מקנים נקודות זכות.

המפגשים יתקיימו אחת לשבוע בשעות הבוקר והערב במשך 12 שבועות.
פרטים ניתן לקבל בטלפון 03-422636 בימים א־ה בין השעות 09.00-14.00.

להשכרה
220 מ"ר
למשרדים/חנות
קומת קרקע ■ חזית לכביש הרצליה
☎ 03-492121 ע"י כיתן

חנות דגים וציפורים
רח' רבי עקיבא 36, רסקו ב' חולון
(מאחורי ריכוז לוי) טל' 801881
הפתיחה בשבת 7.11.87 משעה 10.00 - 20.00

המטרה: אוניברסיטה

מתמטיקה 4-5 יחידות

פיזיקה 3-4-5 יחידות

קורסי הכנה לבחינה פסיכומטרית

אתה יכול לשפר את סיכוייך להתקבל ללימודים אקדמאיים. קח חלק, עוד היום, בקורסים הרציניים של רשת תיכון רון. הקורסים למתמטיקה ולפיסיקה מתאימים לבעלי רקע של 3 יחידות ולתלמידי תיכון במגמה ריאלית.
פעמיים בשבוע אתה לומד מתמטיקה בשיטה הבלעדית של עמוס ערד וקולט את רזי הפיסיקה לקראת מועד קיץ 1988.

זוהי אולי הדרך הארוכה אבל הבטוחה.

הכן את עצמך לבחינות פסיכומטריות

המורים שחיברו את הספר המומלץ ביותר להכנה לבחינות פסיכומטריות (קידום 81), יעניקו לך מיומנות וביטחון ויספקו לך את הטכניקה למיצוי מיטב יכולתך בשעת הבחינה.

תחילת הלימודים ב-23.11.87 ההרשמה נמשכת.

תל-אביב רח' תל-חי 5 (ע"י ככר דיזנגוף) טל. 03-288121
הרצליה רח' העצמאות 59 טל. 052-541262
רחובות רח' הרשינזון 25 טל. 08-451787

המסגרת הבטוחה ביותר לבגרות

תיכון רון

נוסד 1956 · רשת בתי הספר הפרטיים הגדולה בישראל בפיקוח משרד החינוך

הפתיחה בדצמבר

עכשיו הזמן ללמוד מקצוע תכליתי

קורס ליחסי ציבור ולפרסום כולל שיווק ויחסי אנוש מחזור חורף 88

- הרצאות
- סדנאות
- ייעוץ מקצועי

פרטים והרשמה:
בשעות 13—8 לפנה"צ
16.30—20.30 אחה"צ

לעומדים בבחינות תוענק תעודת גמר

מישלב

המרכז הישראלי להשכלה

מרכז מישלב: רח' ויצמן 53 תל-אביב טל. 263185-9

המרכז
לחינוך טכנולוגי חולון

היחידה להשתלמויות ולימודי חוץ

בחודשים הקרובים יתקיימו:

קורסים טכנולוגיים

- ★ מיקרופרוססורים בסיסי מורחב
- ★ מיקרופרוססור 16 סיביות 8086
- ★ מיקרובקר 8051
- ★ אלקטרוניקה תעשייתית ומיקרו מחשבים
- ★ בקרים מתוכנתים בסיסי PLC
- ★ בקרים מתוכנתים מתקדם
- ★ מבוא להכרת המחשב
- ★ רובוטיקה בסיסית
- ★ עיבוד תמונות דיגיטלי
- ★ גרפיקה במחשב (לתכנותים)
- ★ מבוא לבינה מלאכותית - יומיים
- ★ מיחשוב בתעשייה, בקרת תהליכים
- ★ טכנולוגיות ומקאמנת - יומיים
- ★ טכנולוגיות לרשתות תקשורת המונים

קורסים בעיצוב

- ★ הכנה ללימודי עיצוב
- ★ הכרת העיצוב
- ★ תקשורת המונים - MEDIA
- ★ צילום למתחילים ומתקדמים
- ★ הדפס רשת
- ★ מחשב "המקינטוש" ושימושיו הגרפיים

פרטים והרשמה: מהנדס נתן אלירן או גב' דליה זהבי טל' (03)5051181 (03)5051408 (קו פנימי 14)

רח' גולומב 52 חולון טל. (03)5051181-4
ת.ד. 305 חולון 58102

המכללה למינהל • עירית גבעתיים

מודיעה על פתיחת קורס להכשרת

מזכירות משפטיות

מיועד: למזכירות העובדות במשרדי עו"ד והמעוניינות לרכוש ידע עדכני בנושאי תפעול משרד ממוחשב של עו"ד.
או: למזכירות המעוניינות לעסוק במזכירות במשרד עו"ד

הקורס יפתח במחצית נובמבר ויערך בימים א' ג'
בין השעות 17:00-20:30

לפרטים והרשמה יש לפנות למכללה למינהל-שלוחת גבעתיים
רח' משמר הירדן 10 גבעתיים,
טלפונים 5743842 03-775344

המכללה למינהל
נתיב פתוח-לעתיד בטוח

שיטת סילבה

זכרון ★ ריכוז והורדת מתחים

בירושלים 18.11.87
בתל-אביב מרוכז 20.11.87
לפרטים ☎ 03-201240 03-299040

למכירה

★ מכבש אקסצנטרי 225 טון תוצרת Raskin

★ מכונות לנגרות

☎ 03-478126 לבנימין בין השעות 8.00—15.00

חשבונאות ומינהל

גינת

בית-ספר ציבורי עם מיטב המרצים והמורים ועם ציוני מגן.

הנהלת חשבונות
בפיקוח משרד העבודה

	הנהח"ש סוג 1+2	הנהח"ש סוג 3
מסלול לימודים רגיל	23.11.87	30.11.87
מסלול לימודים מהיר	15.11.87	
מסלול בוקר	19.11.87	

הנהח"ש מדופלמים
9.11.87
* הנה"ח * מיסים * חשובים מסחריים * תמחיר * תורת המשק * דיני עסקים

הנהח"ש ממוחשבת
(חשבשבת)
ערב 7.12.87 בוקר 14.12.87

עבוד תמלילים
WORDMILL
ערב 24.11.87 בוקר 19.11.87
+ מכינה בכתבות בוקר 22.11.87

מסלול מהיר - 3 פעמים בשבוע בוקר, ערב
מסלול רגיל - 2 פעמים בשבוע בוקר, ערב

חיילים! 8 שעות לימוד לנסיון, הסדר מיוחד לאחר תקופת מילואים או היעדרות ממושכת

תל-אביב, רח' בן זכאי 6, (פינת אחד העם 35) 03-295977, 290775

המכללה למינהל
נתיב פתוח-לעתיד בטוח

האוניברסיטה הפתוחה

היחידה ללימודי חוץ

נפתח קורס

יסודות המוסיקה

הקורס מיועד לאוהבי מוסיקה
אשר אין להם ידע ביסודות המוסיקה

הקורס משלב:
- האזנה מודרכת למוסיקה
- הקניית מושגים מוסיקליים בסיסיים
- הקניית יסודות ראשונים של נגינה
- לימוד חומר עיוני על תרבות המוסיקה

הקורס כולל:
- 10 פגישות של 3 שעות אחת לשבוע. סה"כ 30 שעות לימוד
- ספרי לימוד
- קלטות
- לימוד בכיתת מקלדת (Piano lab) של האוניברסיטה הפתוחה

שכר לימוד לקורס: —.450 ש"ח
ניתן לשלם שכר לימוד ב-3 תשלומים באמצעות כרטיס אשראי

פתיחת הלימודים:
בשבוע המתחיל ב-6 בדצמבר 1987 באוניברסיטה הפתוחה רמת-אביב תיפתחנה קבוצות בוקר וקבוצות אחר-הצהריים

מועדי הרשמה:
מה-8 בנובמבר 1987 עד 13 בנובמבר 1987
בימים א', ב', ג', ה' בין השעות 09.00—14.00
ביום ד' בין השעות 09.00—18.00
ביום ו' בין השעות 09.00—11.30
במחלקה למידע למירשם ולמעקב, רח' קלאוזנר 16, רמת-אביב חדר 371

לקבלת מידע נוסף על הקורס ותוכנו בלבד ניתן להתקשר לטלפון 03-422623 בימים א'—ה' בין השעות 10.00—13.00

הזמנה

בוגרי בית הספר מרים מוזמנים לצפות בסרטי תצוגות האופנה מאירופה וארה"ב.
הקרנות יערכו בירושלים ובתל אביב.
הכניסה רק לפי הזמנה
פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפון.

מדרים

- תכנון וציור אופנה
- תדמיתנות קונפקציה
- תופרת דוגמאות (מודליסטית)
- גזרן חולצות-מכנסי גברים

תעודת הסמכה

ירושלים המבצלות 18 ☎ 02-242512, 02-242513
תל אביב אלנבי 18 ☎ 03-658408, 03-657548
8.00-9.00, 12.30-14.00, 18.30

עשי בעצמך

בשיטה קלה ומודרנית

קורס תפירה למתחילות

בקרו אצלנו ותצליחו

לחברה ציבורית גדולה

דרוש

מבנה / מחסן

1000 — 1500 מ"ר

עדיף בקומת קרקע בגוש דן והסביבה
בפרטים מלאים נא לפנות למנהל הכספים
ת.ד. 2383, בני-ברק

הכנה ל...

TOEFL

SET services 03-474977

אריזות פו.וי.סי שקוף ומודפס
למכירה פ.ו.ס בגלילים ובגליונות
"סהר" הסדנא 19 א.ת. חולון, טל' 03-5593011-2

דרוש אולם תעשייתי באיזור ת"א / גוש דן

בשטח של 400 מ"ר
עם גישה לפריקה וטעינה

לפנות לת.ד. 36913 ת"א 61369
עבור: אולם תעשייתי

האוניברסיטה הפתוחה

נסגרת ההרשמה ללימודים
לסמסטר אביב תשמ"ח (24) פברואר-יוני 1988

לתואר בוגר B.A.

בגלל הזמן הקצר שנותר עד סגירת ההרשמה מומלץ לפנות לקבלת מידע וחומר הרשמה במרכזי המידע כמפורט להלן (במרכזי המידע ניתן לקבל הבהרות ולעיין בחומר הלימוד)

תל-אביב - האוניברסיטה הפתוחה, המחלקה למידע למירשם ולמעקב, רח' קלאוזנר 16, רמת-אביב. בימים א,ב,ג,ה, בשעות 08.30-15.30, בימי ד בשעות 08.30-18.00, בימי ו' בשעות 08.30-12.00.

ירושלים - המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין, רח' הרצל 89 (הכניסה מרח' המעגל) בית הכרם. הפעילות בימי ד בשעות 18.00-21.00.

מכללת עמק הירדן - המכללה האזורית צמח. הפעילות בימים א-ה בשעות 08.00-13.00 ו-15.00-17.00.

קצרין - המועצה המקומית קצרין, המחלקה לחינוך. הפעילות בימים א-ה בשעות 09.00-15.00 ובימי ו עד השעה 13.00.

צפת - המרכזיה הפדגוגית, רח' נחריה 8, קרית שמואל (מאחורי מלון הסטודיה). הפעילות בימי ד בשעות 16.00-19.00.

נהריה - עירית נהריה, המחלקה לחינוך. הפעילות בימי א בשעות 16.30-18.00.

מכללת הגליל המערבי - מזכירות המכללה. הפעילות בימים א-ו בשעות 08.00-13.00 ובימים א-ה גם בשעות 15.30-20.00.

[illegible] - מועצת ראמה, המחלקה לחינוך. הפעילות בימי ה בשעות 09.00-13.00.

שפרעם - עירית שפרעם, הספריה הציבורית. הפעילות בימי ג בשעות 09.00-13.00.

מגדל-העמק - הספריה הציבורית, רח' בגד עור. הפעילות בימים א-ה בשעות 15.00-18.00.

חיפה - בית הספר להנדסאים וטכנאים מיסודו של בסמ"ח ליד הטכניון, סמכן טכנולוגי לישראל, רח' בלפור; הפעילות בימים ב ו-ד בשעות 16.00-18.00 ובימי ו בשעות 09.00-11.00.

נתניה - הספריה העירונית, רח' שמואל הנציב 30 (ליד משרד קצין העיר). הפעילות בימי א בשעות 16.00-18.00.

טייבה - עירית טייבה, מחלקת החינוך. הפעילות בימי שבת בשעות 09.00-12.00.

רמלה - מרכז תקוותנו, רח' נורדאו 5. הפעילות בימים א-ה בשעות 16.00-19.00.

אשדוד - במזכירות בי"ס תיכון מקיף א', רח' מורדי הגיטאות, רובע ב'. בימי ה' בשעות 9.00-13.00 ובימים א' וג' בשעות 17.00-21.00.

מכללת "אחווה" - מועצה אזורית באר-טוביה. בימים א-ו בשעות 09.00-13.00, בימי ד בשעות 10.00-13.00 ובימי ב גם בשעות 16.00-18.00.

באר-שבע - בי"ס תיכון עירוני מקיף א', שכון ג', רח' חשלום 17. הפעילות בימי ד בשעות 17.00-21.00.

אילת - מכללת אילת, דרך התמרים פינת שדרות התמרים. הפעילות בימים א-ה בשעות 9.00-12.00 ו-17.00-19.00.

מרכזי לימוד ומקומות בהם ניתן לקבל חומר הרשמה בלבד:

תל-חי (מרכז לימוד) - המכללה האזורית תל-חי בימים א,ב,ה, בשעות 09.00-14.00.

מכללת עמק-יזרעאל (מרכז לימוד) - אהל-שרה. בימים א-ה בשעות 08.00-12.00 ובימים א,ג,ה גם בשעות 15.00-17.30.

מכללת מנשה (מרכז לימוד) - חדרה, במזכירות המכללה, רח' הנשיא 73. בימים א-ו בשעות 09.00-12.00 ובימים א-ה גם בשעות 16.00-18.00.

מכללת רמת הנגב (מרכז לימוד) - ירוחם, במזכירות המכללה, רח' אליהו הנביא. בימים א-ה בשעות 09.00-15.00.

פתח-תקוה - עירית פתח-תקוה, אגף החינוך, חדר 407. בימים א-ו בשעות 08.00-13.00 ובימי ג גם בשעות 16.00-18.30.

גבעתיים - עירית גבעתיים, מינהל החינוך, רח' שינקין 2. בימים ב ו-ד בשעות 08.00-13.00 ובימי ב גם בשעות 16.00-18.00.

בת-ים (מרכז לימוד) - במזכירות בי"ס תיכון ע"ש שז"ר, רח' מוכרי הסיגריות 4, רמת הנשיא בימים א-ה בשעות 09.00-12.00.

רחובות (מרכז לימוד) - בספריה ובמזכירות בית-הספר התיכון ע"ש דה-שליט; רח' מנוחה ונחלה 58, בימים א-ה בשעות 09.00-13.00.

האוניברסיטה הפתוחה מציעה מסגרות לימוד נוספות:

- * מסלולים ותכניות מיוחדות להשלמת השכלה תיכונית; לימודי שפות.
- * בית הספר לטכנולוגיה - לימודים לקראת תואר: הנדסאי, טכנאי, אלקטרוטאי, תכניתן סוג 2 במגמות: אלקטרוניקה ומחשבים - תוכנה.

ההרשמה תיסגר ב-15 בנובמבר 1987

בלשכת ההוצאה לפועל בהרצליה תיק הוצל"פ 601/87

בענין: עקיבא לומניץ, אדריכל
ע"י ב"כ עוה"ד בנחס מרינטי — הזוכה

נגד

מלונות ביבלוס (1983) בע"מ
החייב

הודעה

[illegible]

אברהם אברמוב, עו"ד
[illegible]

עלית

מכוניות למכירה

- ★ **פיג'ו 104** שנת 1982.
- ★ **אופל אסקונה** 5 דלתות. מיטלית. שנת 1983.
- ★ **פיאט אונו** שנת 1984.
- ★ **טנדר סובארו 1600** שנת 1979.
- ★ **טנדרים סימקה** שנות 83—1982.

נא לפנות טלפונית 03-731111 למוסך, מיום א' 8.11.87

מושב לימן

מציע בזאת למכירה

את זכויותיו בחניון אכזיב

אין המושב מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הנבוכה ביותר
המושב שומר גם את הזכות לבטל את המכרז.

את ההצעות יש להגיש במעטפה סגורה עד תאריך 30.11.87 שעה 12.00

במזכירות לימן לא יתקבלו מעטפות אחרי התאריך הנ"ל.

המכרז יחולק עבור המכרז על החניון, על בגות רכוש והובלות שונות.

ביום 10.11.87 בין השעות 12.00 - 8.00
ביום 12.11.87 בין השעות 11.00 - 8.00

aic-ip
ירושלים

מכרז מס. 2/87/31

מכירת רכב

האגודה מציעה בזאת למכירה:

1. **מכונית פרטית פיג'ו 504, אוטומטית**, מס' רישוי 82-140 ,96 1800 סמ"ק, 1982, עם מזגן ורדיו, 135,000 ק"מ
2. **מכונית סובארו טנדר**, מס' רישוי 82-697 ,99 1600 סמ"ק, 1982, עם רדיו. 135,000 ק"מ
3. **מכונית פולקסוואגן מסחרית אחיד**, מס' רישוי 81-608 ,68 1970 סמ"ק, 1981, עם רדיו, 100,500 ק"מ

את ההצעות יש להכניס במעטפה סגורה לתיבת המכרזים במשרדי האגודה חדר 221 עד יום א' 15.11.87, שעה 12.00, בצרוף המחאה של 10% מערך ההצעה.
את הרכבים ניתן לראות בבנין המשרדים רחוב ההגנה 19, גבעת שפירא ירושלים, טל. 02-818094, בימים א'-ה', בין השעות 08.00 16.00
אין האגודה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה אחרת כל שהיא

מחלקת המשק

מחשבים משקיע

בשטח האלקטרוניקה -- מחשבים
בסכום של
400,000 דולר

סיום הפיתוח לקראת ייצור.
נא לפנות בכתב ת.ד. 52959 ירושלים.

לועדי בתים
[illegible]
להזמנות
052-910467, 444437

אנחנו קולטים

משפחות עד גיל 35

שיכולות לתרום ולהשתלב בחיים הקיבוציים בעלי השכלה ומקצוע בתחומי תעשיה מתוחכמת, חקלאות, הוראה וחינוך.

מוזמנים לפנות **לקיבוץ גת**

חבל לכיש

בטלפונים: 051-871147 ,051-871350
ביום שישי 6.11.87, משעה 16.00 עד 22.00
ובשבת 7.11.87 משעה 10.00 עד 22.00
וביתר ימות השבוע במחלקת הקליטה של הקיבוץ הארצי, רח' לאונרדו דה-וינצ'י 13, תל-אביב,
בטלפונים: 03-435249 ,03-261521

כור אגרו - מזון

מיכרז למכירת רכבים 2/87

מס. המכונית	סוג	שנת ייצור	נפח מנוע
82-689-82	סיזר 303	1982	1300
95-818-82	קורטינה סטיישן	1982	1600 + מזגן
77-320-83	פיז'ו 305 סטיישן	1983	1300 + מזגן
37-728-54	טרנזיט	1984	דיזל

[illegible]

קופולק דרום (1979)

למכירה
דוד קיטור

יצרן — יורק שופלי ארה"ב
שנת ייצור — 1978 • תפוקה — 3 טון/שעה
הדוד במצב מעולה. (לאחר שפוץ כללי).
נא לפנות לת.ד. 400 באר-שבע או טל. 057-37991

בוגרי המפעל להבשרת ילדי ישראל

לרגל יובל 45 שנה למפעל

אנו מבקשים לעדכן את רשימות בוגרי המפעל בכל שנות קיומו, מאז היווסדו בתש"ג (1943) ע"י הנב' רחה פריאר ז"ל.
כל בוגר של המפעל בבתי ילדים, קיבוצים, מעונות שונים, או כפר ילדים, מתבקש לפנות לטלפון 02-663181/2 אל בלהה או יוסי או בכתב אל ת.ד. 8880 ירושלים מיקוד 93108 למסירת פרטים, על מנת שנוכל לכלול אותו ברשימת הבוגרים ולהזמינו לאירועים.

משרד האוצר / אגף החשב הכללי
ליחידת דיור ואחזקה מחוז הצפון

דרוש בשכירות

בלתי מוגנת

מבנה בודד בעיר עכו

(רצוי) בן שלושה חדרים ויותר על שטח כ-150-200 מ"ר עם חצר במרכז העיר או כזה שיש אליו גישה נוחה בתחבורה ציבורית.
המעוניינים ללא תשלום דמי תיווך מתבקשים לשלוח הצעותיהם למשרד האוצר, ת.ד. 4393 חיפה 31043 או להתקשר לטלפון 04-642686.

ORS
שרותי כח אדם

"שיר בע"מ" - שרותי הבטוח של או.אר.אס
מעוניינים לרכוש תיקי ביטוח אלמנטרי
נא לפנות בכתב
או.אר.אס כיכר אתרים 480 תל-אביב עבור "שיר" - ביטוח

קרית נטפים

ישוב קהילתי דתי בשומרון

קולט משפחות

לפרטים להתקשר:
בבוקר-משרד: 03-9366026/5
בערב: 03-9366884

שמץ ביתך
[illegible]
03-9341770

הלוח הכללי
של **ידיעות אחרונות**
כמה לכתוב עניין / פרסם - וסגור עניין
הלוח הכללי
הטלפון לא מפסיק לצלצל

לתעשיה הצבאית
באזור המרכז
דרושים/ות

01/62 **עובדי ייצור** בלתי מקצועיים
לעבודה במשמרות:

דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות
2) לאחר שירות צבאי
3) בריאות תקינה (פרופיל 72 ומעלה).

01/62 **עובדות ייצור**

דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות
2) בריאות תקינה

מועמדים העונים לדרישות המשרה מתבקשים לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, רחוב הארבעה 16 תל־אביב בימים א׳–ה׳ בשעה 8.00 בבוקר. נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודת שבוי/או תעודת פטור.

על כל עובד/ת יהיה להצטייד במועד מאוחר יותר בטופס שליחות של שירות התעסוקה במקום מגוריו. (הסעות למפעל והזרה מבנימינה בצפון עד אשדוד בדרום).

התעשיה הצבאית

אוניברסיטת תל־אביב

ליחידה ללימודי חוץ
דרושה פקידה
לעבודה בשעות אחה״צ (15–19)
כולל הדפסה

העסקה היא על חשבון תקציב חיצוני. המעוניינות יפנו ליחידה ללימודי חוץ, קרית האוניברסיטה, רמת אביב (ליד בניין וולפסון), טל. 425452, 420388.

ארדט
חברה לביטוח בע״מ
דרוש/ים
מנהלי חשבונות
סוג 3–2,
בעלי נסיון של שנתיים לפחות.
לפנות לגב׳ רחל לוי טל׳ 03-610800

לחברה חדשה בתחום מוצרי בריאות וטבע
ד ר ו ש
איש/ת שווק מעולה
לארגון שווק ישיר בכל הארץ
אם יש לך: נסיון רב בנושא, הרבה זמן ואנרגיה, יכולת ארגון וניהול של אנשי מכירות, זוהי ההזדמנות שלך.
תנאים מעולים למתאימים.
לפנות בכתב בצרוף פרטים מלאים לת.ד. 46106 עבור שיווק.
סודיות מובטחת.

לחברה קבלנית ואינסטלציה
מבנה תמ״מ בע״מ
דרושים:
* **ראשי קבוצות**
* **שרברבים מנוסים**

טלפונים: 362068, 03-358774

לחברה לבנין
דרושה
מזכירה מנוסה
לעבודות משרד כולל הדפסה ומרכזיה
5 ימי עבודה 08.00־17.00
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 514 תל־אביב 61004 עבור "מזכירה"

לחברת אלקטרוניקה בתל־אביב
דרושים

מבקר/ת זווד מכני
לבדיקת מוצרים מכניים, לביקורת קבלה ובדיקות חומרים.
נדרש טכנאי מכונות בעל נסיון של 3 שנים בבקורת.
כן נדרש ידע בקריאת שרטוטים ובהפעלת ציוד מדידה.
ניתן להתקשר טלפונית, למר קרן או בהעדרו למר שרם, 03-333241

קניין רכיבים אלקטרוניים
לרכש ציוד ורכיבים אלקטרוניים בשוק המקומי.
נדרש קניין בעל נסיון של 3 שנים לפחות, בקיא בהליכי מו״מ לשם רכש.

פקידה למחלקת מכירות
למתן שרותי משרד המחלקת המכירות.
נדרש ידיעת השפה האנגלית על בוריה, וכן ידע בהפעלת מעבד תמלילים.

מועמדים יפנו בכתב תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 9045 תל־אביב, 61090, בפרוט המשרה המבוקשת. סודיות מובטחת.

לחברת בניה
דרוש
מנהל מכירות
מהנדס או אדריכל
10 שנות נסיון, גיל 30־40
נא לצרף קורות חיים בכתב־יד ת.ד. 145, רעננה, 43101

מפעלי ניר אמריקאיים ישראליים בע״מ.

ליחידת המחשב לפיתוח מערכות מידע חדשניות
דרושים:

1. ראש צוות מערכות ייצור
השכלה אקדמאית במדעי מחשב או תעשיה וניהול או הנדסה כימית.
נסיון מעשי: 7 שנים ומעלה במערכות מידע, 3 שנים ומעלה בנהול פרוייקטים בתעשיה. הכרות מעמיקה עם שניים לפחות מהנושאים הבאים:
ריצפת ייצור, תעשיה תהליכית, מערכות MRP ואחזקה

2. ראש צוות מערכות שווק
השכלה אקדמאית במדעי המחשב או בשיווק.
נסיון מעשי: 7 שנים ומעלה במערכות מידע, 3 שנים ומעלה בנהול פרוייקטים בתחום שווק.

3.מנתח מערכות
השכלה אקדמאית, נסיון מעשי של 5 שנים ומעלה בנתוח מערכות (שווק או ייצור)

4. תכניתן ראשי
השכלה אקדמאית, נסיון מעשי של 5 שנים ומעלה בתכנות, ידע טכני מעמיק בבסיסי נתונים, תקשורת נתונים, מתודולוגיות פיתוח.

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון, ת.ד. 142 חדרה, 68125 סודיות מובטחת

אדורם מעליות בע״מ
דרושים
* **מרכיבי מעליות**
* **חשמלאיים מוסמכים/עוזרים**
להכשרה כמרכיבי מעליות
* **פקידה/כתבנית** – למשרדנו בבני ברק
* **קמבצ״ית – לניהול מערך שרות בבני ברק**

טלפון 03-5742866

דרוש
סוכן אופנת נשים
להפעלת סוכנות אופנה סיטונאית באולם תצוגות
ברח׳ מהוליבר ת״א
03-5411733 (בערב)

אגש הובלה בינלאומית בע״מ
דרוש
מנהל מח׳ יצוא
בעל נסיון בניהול מחלקה דומה וכושר ניהול מו״מ עם לקוחות.
נא לפנות טל. 03-5371282, לבני אבירם.

למוסד ממלכתי
דרושים
אקדמאים
לעבודה בלתי שגרתית

אנו מציעים לך:
* עבודה בעלת עניין ואתגר, הכרוכה בניידות רבה.
* לימוד השפה הערבית.
* תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
* עבודה קבועה.
* מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ״י כישוריך.

אם גילך בין 24–31, סיימת שירות מלא בצה״ל ובריאותך תקינה – פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת״א (מיקוד 61331) עבור כ״א, בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים (כולל מספר ת.ז. ומספר טלפון להתקשרות).

פונים מתאימים יענו

למפעל של
התעשיה הצבאית
באזור תל־אביב
דרוש/ה
מהנדס/ת מטלורגיה
בעל נסיון של 5 שנים ביציקות מדויקות
(LOST WAX PROCESS/INVESTMENT CASTING)
לתפקיד טכנולוג ומטרולוג ראשי למחלקה ליציקות מדויקות

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית בימים א׳–ה׳ בשעות העבודה לטלפון 03-479211 שלוחה 53, או בכתב, ליחידת התעסוקה ת.ד. 1044 רמת השרון, מיקוד 47100 (נא לציין מספר תעודת זהות).

התעשיה הצבאית

למפעל לייצור כימיקלים רעילים בקרית־אריה פתח־תקוה
דרוש מנהל עבודה
* עם נסיון * עד גיל 35
טל׳ 03-9223785
מיום ראשון, משעה 08:00–15:00

ארגון לגננות ולנוף בישראל חוות הגנו ע״י מדרשת רופין טל: 053-688103
דרוש **גנן**
עם ידע במיכון.

למפעל באזור ת״א דרוש
מנה״ח ראשי
בעל נסיון במערכת ממוחשבת המפעלה צוות עובדים
לפנות בכתב לת.ד. 36045 תל־אביב מיקוד 61360

בית מרקחת "חנשיא" רחובות
דרוש/ה
רוקח/ת
טל׳: 08-461342
08-460435

למשרד פרסום
דרושים
* **תקציבאי/ת**
שנתיים נסיון לפחות
* **מנהל/ת הפקה – טרפיק**
בעל/ת נסיון בהפקות דפוס
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-226611

לעסק מסחרי
דרוש לחנות
עובד
לאחר שרות צבאי
* רשיון סוג ב׳,
* רשיון לטוסטוס
נא לפנות לש.ט.ר.– יהודה, בוגרשוב 54, ת״א

לחברת בר״ג – נציגות של חברה אמריקאית ידועה
דרוש
טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה
למכירות ותחזוקה של ציוד מתוחכם.
נסיון מוכח של 5 שנים
(רצוי חיל אויר).
בעל רכב.
נא לפנות בדחיפות בכתב בלבד לת.ד. 1858 הרצליה.
סודיות מובטחת

חוק ההזדמנות שווה בתעסוקה התשמ״א 1981
לפי חוק זה אסור למרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

קופת חולים מכבי
דרושים

בירושלים

1) אח/ות מוסמך/ת
לבריאות הציבור למרפאת טיפת חלב בירושלים.
רצוי נסיון קודם בשטח.
המשרה מלאה או חלקית.
בהצעות נא לפנות לפי טלפון: 02-224471 לד״ר ירום.

בתל־אביב והסביבה

2) אחים/יות
מוסמכים/ות במשרות מלאות או חלקיות למרפאות כלליות ומקצועיות.

3) פיזיותרפיסטים/יות
למרפאת התפתחות הילד בתל־אביב, במשרה מלאה או חלקית. נסיון קודם בתחום זה הכרחי.
בהצעות נא לפנות טלפונית: 03-292911 לגב׳ מדלן קידר או שרה קניגסברג.

קשת
האגודה למען הקשיש בתל־אביב־יפו
ת.ד. 16475 תל־אביב־יפו 61163, טל. 227814, 03-438302

דרוש מנהל
למרכז גריאטרי
צהלון – יפו
(מחלקת אשפוז, סיעודיים, תשושים ומרכזי יום)

תאור התפקיד:
אחריות לניהול המוסד בתחום הטיפולי, מינהלי, חברתי, תקציבי וכספי.
דרישות התפקיד:
1. נסיון של 3 שנים לפחות בניהול מוסד סיעודי או מעון או נסיון בניהול מערכות בריאות ורווחה.
2. תואר אקדמאי במדעי החברה, או בעבודה סוציאלית, או בניהול או במדעי ההתנהגות או בתחום הבריאות.
3. ידיעה מושלמת בעברית. רצוי ידע בשפות זרות.
4. ידיעה בניהול משא ומתן בכתב ובע״פ.

– תנאי העסקה לפי חוזה מיוחד.
– תנאי השכר בהתאם לכישורי המועמד.

על המועמדים להגיש קורות חיים עד 13.11.87 בצרוף המלצות ומסמכים המעידים על השכלתם, לאגודת קש״ת – ת.ד. 16475, תל־אביב 61163.

דרוש
מנהל ביצוע
להקמת מבני תעשיה בצפון הארץ

הכישורים הדרושים:
1. נסיון של 5 שנים לפחות בהקמת מבנים טרומיים.
2. שליטה בתחומים הטכניים: חישובי כמויות, לוחות זמנים, הכנת מכרזים, ניתוח עלויות וכד׳.
3. יכולת ניהול עצמאי של אתר בניה.
* פרוט קורות חיים ונסיון קודם.

לשלוח בכתב־יד בלבד לת.ד. 1127 רמה״ש. לויריב.

לחברת תמרוקים דרושות
יועצות יופי
למשרה מלאה

הכישורים הדרושים:
* נסיון במכירת תמרוקי יוקרה.
* מעל גיל 30.
* אזור מגורים – גוש דן, ראשל״צ, חולון, בת־ים.
המעוניינות יפנו בכתב, בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם לת.ד. 4327 תל־אביב 61081 עבור "יועצות יופי".

לצה״ל דרושים

לאזור המרכז:
מהנדסי מכונות
מוכשרים ונמרצים לאחר סיום הלימודים,
או בעלי נסיון של עד 5 שנים בתחום של תכנון מכני מדויק.

כרסמים/חרטים
בעלי נסיון של 5 שנים בעבוד שבבי,
יתרון למתכנתי/מפעלי CNC
המעונינים יפנו בצרוף קורות חיים לד.צ. 2470 – מנהל כוח אדם.

מועמדים לשרות קבע – בתחום חקירות פליליות
על המועמדים לענות לתנאים הבאים:
★ בוגרי 12 שנות לימוד
★ גילאים 21 עד 28
★ מסיימי שרות צבאי סדיר
★ סוג בריאות 65 ומעלה
עדיפות תנתן למועמדים בעלי נסיון קודם בחקירות ו/או אנשי משטרת ישראל לשעבר.
על המעוניינים לפנות תוך ציון קורות חיים לד.צ. 02607 צה״ל/או לטל׳: 03-616986

תעשיות אלקטרוכימיות (פרוטארום) בע״מ
אזור התעשיה הדרומי, עכו ת.ד. 2357
דרושים

● מכשירן
– בוגר בי״ס טכני/מקצועי במכשור ובקרה תעשייתית
-- עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה

● שסתומאי
– מסגר מכני בעל נסיון בשיפוץ שסתומים לסוגיהם
– בוגר בי״ס מקצועי עם נסיון של 3 שנים
המעונינים יפנו לשוש מאחזקה טלפון 04-912231־6 או בכתב בין השעות 08.30–14.30.

אורט ישראל המערכת ללימודי מבוגרים
דרושים

★ **מורים מנוסים**
במקצועות: הנה״ח 3, 2, 1, עבוד תמלילים, גרפיקה ואנגלית. העבודה בשעות הערב בהרצליה.

★ **מורים מנוסים**
במקצועות: אנגלית, תנ״ך, ידע עם ומדינה – הכנה לבגרות, פסיכולוגיה. העבודה בשעות הערב ברמת־גן.
לפרטים נא לפנות לטל׳: 03-657065 03-660086.

★ **עוזר/ת אדמיניסטרטיבי/ת לירושלים**
★ רקע ונסיון באדמיני׳ ★ יוזמה ומרץ ★ השכלה אקדמאית / בגרות ★ רצוי בעל/ת רכב. העבודה מגוונת ובעלת אתגר רב!!
לפרטים נא לפנות לטל׳: 02-222033 02-221979 רח׳ דורות ראשונים 8 ים.

★ **מזכירה למחלקה הפדגוגית**
★ בעלת נסיון בזכות ארגון.
★ רצוי אקדמאית.
לפרטים נא לפנות לדורית טל׳: 301033/6

למשרד עו״ד בת״א
דרוש
עורך־דין צעיר
המתמחה בתחום אזרחי־במהרי
טל׳ 03-434734/5

למשרד אדריכלים
שרטט/ת הנדסאי/ת
נסיון הכרחי
לפנות הערקה: 12.00 עד 8.00

עורך דין
מבקש הצעות עבודה.
ת.ד. 2107
תל־אביב

למוסד ציבורי ברמת אביב
דרוש גרפיקאי/שרטט לעבודות ביצוע
בהרצאה מסרים.
שעות עבודה גמישות – תשלום לפי שעה.
נא לפנות בין השעות 8.00–12.00 לטלפון 03-410461.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה התשמ״א 1981
לפי חוק זה אסור למרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

הכנסת
דרושים מועמדים למשמר הכנסת

בעלי הכישורים הבאים:
1. השכלה יסודית
2. כושר גופני מעולה.
3. גובה מינימאלי של 175 ס״מ
4. ותק בטחוני, שירות בצה״ל
5. עבר ללא הרשעות פליליות.
6. מקום מגורים בירושלים, או התחייבות לעבור לגור בה תוך ששה חודשים
7. עדיפות תינתן למשוחררי צה״ל מיחידות קרביות.

★ **בקשות יש להפנות בכתב יד לפי הכתובת: משמר הכנסת, הכנסת ירושלים.**

לחברת יונייטד טורס
דרושים:
TOUR OPERATOR
דובר/ת צרפתית
לעבודה בלווי קבוצות תפעול ועבודה משרדית
יועדפו בעלי נסיון קודם.
נא להתקשר: 03-291010; 03-7543410/1

לתעשיה הצבאית באזור המרכז
למפעל בתחום המתכת הכבדה

דרושים:
רתכים
בוגרי בי״ס מקצועי ו/או קורסים מוכרים, בעלי ידע בקריאת שרטוט טכני ונסיון של 3 שנים לפחות. עדיפות לרתכי שירון.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות ליחידת תעסוקה של התעשיה הצבאית רח׳ הארבעה 16, תל־אביב, ביום ראשון – 8.11.87 בשעה 8.00 בבוקר. נא להביא פנקס מילואים, שבוי ותעודת זהות.
ניתן לפנות בכתב לת״ד 1044 רמה״ש מיקוד 47100. נא לציין מספר משרה ותעודת זהות.

התעשיה הצבאית

לחברת ביטוח בתל־אביב
דרוש
איש רכישה בכיר בענף ביטוח אלמנטרי

הכישורים הדרושים:
* השכלה כללית וביטוחית מתאימות.
* נסיון מוכח בתפקידי רכישה שוטף בחברת ביטוח.

לפרטים נא לפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 14287 תל־אביב – סודיות מובטחת –

אורט ישראל המערכת ללימודי מבוגרים
דרושים – ת״א

★ **איש אחזקה ושרותים**
שעות העבודה: 8.00 – 11.00
הכישורים: ידע באחזקת בנין

★★ **פקידה**
לשעות אחה״צ לקבלת קהל
שעות העבודה: 15.00 – 19.00
הכישורים: 12 שנות לימוד, ידע בהדפסה

★★ **מקיד/מקידה**
לשעות הערב.
שעות העבודה: 19.00 – 21.00
★★ מתאים לסטודנט/ית.
לפרטים נא לפנות לטל׳: 03-5000 לגב׳ נחשון פאר

הלוח הכללי | הלוח הנפוץ ביותר | הלוח הגדול ביותר

ארומור תעשיות כימיות
קיבוץ גבעת עוז
במפעל המתפתח במהירות
דרוש/ת
לבורנט/ית
B.B.C. בכימיה
או
הנדסאי/ת בכימיה
עם ניסיון בסינטזות אורגניות
לעבודת מחקר במעבדה/מתקן חלוץ
נא להתקשר בכתב ל:
ארומור קיבוץ גבעת עוז 19225

למפעל קיבוצי
באזור חדרה
דרושים:
1. מדפיס למכונה פלקסוגרפית
2. עובדים בענף הפלסטיק.
(עבודה במשמרות)
להתקשר לקביעת ראיונות
06-379641 ,06-378585 ,06-372612

למיפרומאל תעשיות ירושלים בע"מ
MIFROMAL מיפרומאל
גבעת שאול ב'
דרוש
חשמלאי ראשי
בעל רקע ונסיון במערכת תעשייתית
להתקשר 522201

למוסד ציבורי דרוש
טכנאי קירור ומיזוג אויר
בוגר בי"ס מקצועי
עם נסיון מעשי של 3 שנים לפחות.
יועדף בעל נסיון במערכות פיקוד ובקרה.
השכר בהתאם לכישורים
להתקשר לטל. 02-584483.

בית זקוק אשדוד
דרושים מכונאים
בעלי ידע ונסיון לפחות של שותים בנושא משאבות, מדחסים טורבינות או מנועי דיזל.
בעלי נסיון בתעשיה פטרוכימית, קציני מכונה ימיים ו/או בוגרי בתי־ספר מקצועיים, יועדפו.
חובת מגורים בעיר אשדוד.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף תעודות והמלצות ולפרט קורות חיים ונסיון לת.ד. 342 אשדוד מיקוד 77102 בית זקוק אשדוד, עבור המנהל.
בדבר פרטים נוספים ניתן לפנות טלפונית 08-531224

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

מרכז רפואי שערי צדק
מכריז על משרה פנויה של
מנהל מחלקת נשים ויולדות
על המועמד להיות בעל 3 שנות ותק לפחות כרופא מומחה במקצוע זה ובעל נסיון ישראלי לעסוק ברפואה ואו אפשרות להשגת רשיון כזה עם כניסתו לעבודה במוסד.
על המועמדים להגיש למנהל בית החולים ת.ד. 3235 ירושלים 91031, תוך 30 יום מפרסום מכרז זה:
א. קורות חיים
ב. רשימת פרסומים עדכנית
ג. מכתבי המלצה
ד. העתק תעודת מומחה במקצוע
רצוי שהמועמדים יהיו בעלי שמירת המצוות
ע"י ועדת מטעם בית החולים

דרוש/ה
עורך(ת) דין
למחלקה המשפטית
בבנק בתל־אביב
הכישורים הדרושים: רקע והתמחות במשפט האזרחי־מסחרי ושליטה טובה בשפה האנגלית.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1017 תל־אביב, 61009 ולציין פרטים אודות: עיסוקים קודמים, נושאי התמחות, נסיון ולצרף שמות ממליצים.

למפעל מזון
באזור רחובות
דרוש
מנהל ייצור
★ נסיון של 3 שנים לפחות בענף המזון
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 16373 ת"א עבור: „מנהל ייצור – מזון".
סודיות מובטחת.

עיריית ירושלים
המחלקה לנוער ספורט וחברה
לאגף הספורט בעיריית ירושלים
דרושים
בוגרי קורס מאמנים/ות
בהתעמלות מכשירים
ומאמנות התעמלות אמנותית.
בדבר פרטים נא לפנות לאגף הספורט, רח' יפו 19, קומה ג', טל. 02-228171 שלוחה 226, לאבי ורון.

לעתון יומי דרוש/ה
פקיד/ה למח' מודעות
במשרה מלאה. השכלה תיכונית, כתב יד ברור והדפסה עברית – חובה, הופעה נאה
לפנות טל' 281860 מיום ראשון
בשעות 10.00–13.00 בלבד

לחברת שיווק בענף
חומרי ניקוי וקוסמטיקה
דרוש
סוכן מכירות
נא לפנות להדס, בטלפון 03-237429
בין השעות 9.00–13.00

למפעל גדול באזור נתניה דרוש
מכונאי אחזקה
בוגר בי"ס מקצועי לעבודה במשמרות, נסיון בעבודה, ידע בפנאומטיקה ובאוטומציה הכרחי
לפנות בכתב לת.ד. 231 חדרה

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת"ד 92 י-ם 91920
משרה מס' ח'/221/87
בכפר הנוער חופים (ליד עכו)
טלפון 04-912244 – דרוש/ה
מדריך/ה חינוכי/ת
לאחר שירות צבאי בוגר/ת תיכון
להדרכת נוער עולה מאתיופיה.
עדיפות לבוגר/ת תנועת נוער דתית
מגורים במקום חובה.

לחברה המוציאה לאור עיתונים
דרושים
נציגי/ות מכירות
נציג מכירות דרך טלפון
נציגי בלעדי לאיזורים צפון/דרום
12 שנות לימוד
נסיון במכירות חובה
תנאים טובים
בסיס + עמלות 5 ימי עבודה בשבוע
מיום ראשון טל: 03-6225867

לסוכנות תיירות ונופש בת"א
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
במשרה מלאה
לפנות בכתב יד לת.ד. 14255 ת"א 61140 בצרוף פרטים, המלצות ותנאים מבוקשים.

לעתון יומי דרוש
טכנאי חשמל
מוסמך עם נסיון בתעשיה. להתקשרות על בסיס מתן שרות יום ולילה.
לקביעת ראיון עם מנהל כח־אדם להתקשר טלפונית למס' טל' 286141

למפעל תעשייתי
באזור תל־אביב
דרוש/ה
שרטט/ת טכני מנוסה
נסיון הכרחי גם באיזומטריה.
יפנו רק בעלי נסיון מוכח.
נא לטלפן: 03-482216.

בחור/ה צעיר/ה
אחרי צבא
אחראי ומסור למפעל אלקטרוטקסטיל באזור התעשיה חולון, עדיפות ניסיון פיקודי למטרת קידום שעות עבודה 7–15.30 802143

למפעל קוסמטיקה דרוש/ה
כימאי/ת
נסיון הכרחי
תנאים טובים למתאימים
לקביעת ראיון להתקשר 03-777047
סודיות מובטחת

דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
בעל/ת נסיון
נא לפנות לבית־חולים ליקטנשטרנר למחלות ברוניות שד' החי"ל 4, יד־אליהו, ת"א
טל: 03-331414

למפעל סריגמיש
דרושים
★ **אחראי למחלקת אריזה**
★ **עובד לחדר גזירה**
★ **עובד לא מקצועי לנוחסן בדים**
לפנות לעודיד
רחוב ראם 4 פינת בן־אביגדור תל־אביב
טלפון 332214

FIAT
לסוכנות מכוניות ים התיכון בע"מ
דרושים/ות
★ איש/ת מכירות
נמרץ ומקצועי,
לאולם התצוגה בתל־אביב
★ מקדם מכירות
לחברות וציי רכב, בעל ידע ונסיון בענף הרכב. ידיעת השפה האנגלית – יתרון.
נא לפנות בכתב־יד עם פירוט נסיון וקורות חיים לת.ד. 1696 תל־אביב מיקוד 61016 עבור פיאט.
– סודיות מלאה מובטחת –

לחברת טקסטיל
דרושים
סוכני מכירות
בעלי רכב בגוש דן.
טל. 03-5790077
03-5790078

Color Me Beautiful
חברה המובילה בעולם
ליעוץ בצבע ותדמית
למרכז היעוץ החדש שלנו
דרושות
מקדמי מכירות
★ כושר מכירה מוכח
★ הופעה נאה
★ רכב – רצוי.
משרה מלאה; תנאים הטובים ביותר.
לקביעת פגישה, נא להתקשר החל מיום א' לטל. 03-255188
רח' ז'בוטינסקי 1, רמת־גן
(בורסת היהלומים, בנין „מכבי")

לחברה מסחרית
המובילה בתחומה
דרוש/ה
פקיד/ת מלאי
מנוסה ועצמאי
בעל רקע בתמחיר
ונסיון בעבודה עם מחשב
אנא פנה בכתב יד ובצרוף קורות חיים ונסיון אלו ת.ד. 247 תל־אביב, מח' כח אדם.
– סודיות מובטחת –

למשרד פרסום
דרושים
אנשי מכירות מנוסים
לפרוייקטים בלעדיים וקבועים
תנאים מעולים למתאימים
טל' 03-231275/6/7

אנו מחפשים
אנשים חריפים, דינמיים, בעלי רצון להצליח ולהתקדם, כושר ביטוי ויכולת ניהול משא ומתן.
לעבודה באזורים:
באר־שבע, ראשל"צ־רחובות, אשדוד, אשקלון־קרית־גת, וכמו כן, תושבי המושבים המתגוררים באזורים אלה.
למתאימים:
אפשרות לקידום ולרווח בספי גבוה.
להתקשר לטלפון: 08-551212
לבקש את רחל.

לחברה למרכזי תרבות וספורט (לנוער ולמבוגרים) בע"מ
דרושים יומים חברתיים
לתפקיד
מנהלים
למתנ"סים
• אור עקיבא (מרכז שני)
• קרית אתא
• הרובע היהודי
דרישות התפקיד:
• השכלה אקדמאית (ב.א. לפחות) יועדפו בוגרי תכנית שוורץ • נסיון מוכח בארגון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב
• יועדף נסיון במינהל חינוכי ובחינוך המשלים • נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות • מגורים במקום תנאי הכרחי.
יש לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, שמות ממליצים ופרוט הנסיון אל עמי ישנב, החברה למתנ"סים. גבעת ג'ינט ירושלים 91034.
על הפניות, בציון המקום המבוקש, להגיע עד ל־20/11/87
ייענו מועמדים מתאימים בלבד.

לחברה שיווק גדולה
דרושים
אנשי מפתח נמרצים
צעירים וצעירות לאחר שירות צבאי עד גיל 28 בעלי הופעה נאה וכושר ביטוי בע"פ שיוכשרו לעבודת שטח יחודית
למתאימים תנאי העסקה בהתאם לכישורים
לקביעת ראיון אישי טלפן מיום א'
ת"א 812193, 03-814904
חיפה 660575, 04-525636
ב"ש 72039, 057-74051

לטמפו תעשיות בירה בע"מ
לסניף שיווק חולון
דרושים
מחלקי תוצרת
הכישורים הנדרשים:
השכלה – 10 שנות לימוד לפחות
ויישיון מעל 15 טון
מגורים באזור גוש דן
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
בדבר פרטים נא לפנות מיום א' בשעה 08.00 למחלקת כח־אדם, טמפו רח' המלאכה 9 אזור התעשיה חולון.

קבוץ רמות־מנשה
מחפש
אחות שכירה
במגמת קליטה
בדבר פרטים נא לפנות
למזכירות עד שעה 16.00
לטל' 04-895705
לאחר מכן 04-895071

עיריית תל־אביב־יפו — המנגנון
לידיעת הציבור
המועד האחרון להגשת מועמדות למכרזים מטעם הרופא תל־אביב־יפו נדחה עד יום ה' בכסלו תשמ"ח 26.11.87.
1. מכ/ 82/87 – מנהל חדר מיון ומרפאות.
2. מכ/ 114/85 – מנהל היחידה לאונקולוגיה סאונר.
3. מכ/ 119/87 – מנהל היחידה למזור־רדיולוגיה.

לחברה גדולה
שעסוקה ביבוא ושיווק ציוד לתעשיה
דרוש
איש מכירות לציוד עבוד שבבי
הכישורים הדרושים:
מהנדס/הנדסאי מכונות.
גיל עד 30.
שליטה בשפה האנגלית.
מגורים באיזור ת"א.
התפקיד כרוך בנסיעות בכל הארץ.
נסיון במכירות של ציוד עבוד שבבי וCNC
הכרות טובה עם הענף.
עדיפות לבעל נסיון בעבודה שבבי, תכנון מתקנים ומהלכי שבוב.
לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים, נסיון בעבודה ודרישות שכר לת.ד. 2085 ת"א מיקוד 61020.

למגדנות שקם
אזור התעשיה – חולון
דרושים
רדיינים
בעלי ידע ונסיון באפית עוגות
קונדיטורים עצמאים
בעלי נסיון
המעוניינים בפרטים נוספים אנא פנו לטל' 806824, 5572227 בין השעות 7.30 ו־14.00
לגב' פנינה.

למפעל תעשייתי מתפתח
באזור המרכז
דרוש
מנהל מפעל ליצור ספוג
כפיפות למנהל אגף ייצור
המפעל עתיר ציוד ומעסיק כ־15 איש.
• מהנדס/הנדסאי כימיה עם 3 שנות נסיון לפחות בניהול יחידת יצור תעשייתית.
• יתרון לבעל נסיון פיקודי ביחידת שדה.
• בעל כושר טכני, נמרץ, סמכותי, בעל כושר ארגון וניהול.
תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בפרוט קורות חיים ונסיון לת"ד 7095 ת"א 61070
סודיות מובטחת

SF סנפרוסט בע"מ
• מזון איכות מוקפא •
למפעלנו באשדוד
דרוש/ה
אגרונום/ית
הכישורים:
★ אגרונום, רצוי תואר שני
★ נסיון בגידול ירקות
★ נסיון בניהול צוות עובדים
★ ידע בשימוש במחשב
המתאימים יפנו בכתב־יד בצירוף קורות חיים ונסיון לסנפרוסט בע"מ, אגף כח אדם ת.ד. 2223 אשדוד 77121
– סודיות מובטחת –

מלילין בע"מ
לחברתנו העוסקת בשילוח בינלאומי
דרושים/ות
אנשי/נשות מכירות
נמרצים/ות ובעלי/ות יוזמה
הכישורים הדרושים:
כושר שיכנוע ויכולת מכירה
נכונות לעבודת שטח רכב פרטי יתרון.
המועמדים שיתקבלו יעברו הכשרה לתפקידם
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב־יד אלו
5285 רמת־גן מיקוד 52152
כל הפונים ייענו
סודיות מובטחת

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דרוש
רופא
בעל נסיון בעבודה קהילתית
לישובי הבקעה
ומעלה־אפרים
התנאים המוצעים למשרה:
• משרה מלאה
• מגורים במקום (חינם)
• רכב צמוד
לפרטים נוספים לפנות למגי, מזכירת המועצה טלפון: 02-941434 ובשעות הערב 02-941152

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
• מזכירה
מנוסה + עיבוד תמלילים
מעל גיל 30, משרה מלאה
• מעבדות תמלילים
מנוסות, עבודה קבועה
• כתבניות עברית אנגלית
מנוסות, עבודה קבועה.
רח' פרץ 6, ת"א
טל' 371419, 03-371465

מאגרי אנוש
שרותי כח אדם
★ **מזכירות בכירות**
הדפסה עברית אנגלית. ניסוח טלקס. הוכעה ייצוגית
★ **הנדסאי/טכנאי ייצור**
נסיון באלקטרוניקה תעשייתית מוכר משלב פיתוח לייצור סטנדרטי
★ **מלחימות, חווטים, חווטות**
עם נסיון, למפעל בגוש דן רצוי נסיון במעגלים מודפסים
כל העבודות קבועות
"מאגרי אנוש" - דרך השלום 20 תל־אביב
03-331657 ,333420 ,336079
רחובות - 08-476906, אשקלון - 051-26539

לכפר הנוער אלוני יצחק
עבור קבוצות נוער מדרום אמריקה
דרושים
★ **מורה למתמטיקה ופיזיקה**
דובר ספרדית.
★ **מדריך חברתי**
רצוי בעל נסיון קודם. מגורים במקום.
מועמדים מתאימים יפנו לטלפון.
06-389090 – לקביעת מועד לראיון.

טמפו
טמפו תעשיות בירה בע"מ
לסניף שיווק ירושלים
דרושים
מנהל סניף
הכישורים הנדרשים:
• ניסיון בניהול מכירות, רצוי בענף המזון.
• ניסיון בניהול והפעלת צוות עובדים.
• גיל 30–45.
• בעל רשיון נהיגה.
מפקח מכירות
הכישורים הנדרשים:
• נסיון בניהול אנשי מכירות, רצוי בענף המזון.
• נכונות לעבודה בשעות בלתי שיגרתיות.
• רשיון נהיגה.
המגורים באיזור ירושלים חובה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לשלוח קורות חיים בפרוטרוט בכתב יד למחלקת כח־אדם, טמפו תעשיות בירה בע"מ, רח' המלאכה 9 אזור התעשיה חולון מיקוד 58858

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן־יהודה 12,
א'-ה', 08.00-14.00
טל: 03-290877 ,204128
• מהנדס מכונות
לתכנון בתחומים: אופטיקה מכנית ומערכות הנעה מדויקות, עבור פרוייקט ממושך
• הנדסאי תעשיה וניהול
[illegible] M.R.P. [illegible]
• קצין קשר קוי
[illegible] עבור פרוייקט ממושך במרכז הארץ
• טכנאי כימיה/לבורנט
נסיון של 3–2 שנים בציפוי ביקה. [illegible]
• טכנאי אלקטרוניקה
[illegible]
• שרטט/הנדסאי ארכיטקטורה
עבור הכנת תוכניות עבודה ועיצוב פנים.
• חרטים קונבנציונאליים
בוגרי בתי ספר מקצועיים, יוצאי צבא, בעלי 5–4 שנות נסיון, לעבודה במפעל גדול ומסודר בת"א כולל ארוחות והסעות.
• כרסם/חרט
בעל נסיון ב־C.N.C. כולל קריאת שרטוט, לפרוייקט ממושך.
• מבקרת איכות ויזואלית
בעלת נסיון בביקורת מעגלים מודפסים, כולל מתן הוראות לעבודה ממושכת באיזור ת"א.
• בוגרי/ות צבא
לעבודת ייצור ב־3 משמרות, למפעל באיזור המרכז, כולל הסעות וארוחות.
• מלימות/מרכיבות
בעלות נסיון של שנה לפחות בהלחמת מעגלים מודפסים, לעבודה באיזורים שונים בארץ. אפשרות למשמרות.
• רתכים מנוסים ורתכי שריון
לעבודה ממושכת במפעל מסודר, 5 ימים בשבוע, באיזור רמת־השרון, פרופיל צבאי 72 ומעלה, ארוחות והסעות.
• דרוש עובד בעל נסיון של שנתיים לפחות **בציפוי כרום.**
• תיעוד תוכנה –
נסיון בתיעוד תוכנה של ביטוח + הקלדת החומר
• מתכנת או הנדסאי ייצור
בעל ידע ונסיון רב בלוטוס.
שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים - לחוק.
פנו למנפאואר בהקדם – זה משתלם!
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה • באר־שבע • רחובות
מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והערכה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר